

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ÇEVRE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı

26 Mayıs 2022 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- KARARLAR

1.- Tali komisyon olarak (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneliyle birlikte Komisyonu doğrudan ilgilendiren 1, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13 ve 29'uncu maddeleri üzerinde görüşme yapılması hususuna ilişkin karar

2.- (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi hakkında Komisyonun görüşülen maddelerle birlikte genel uygunluk görüşünün esas komisyon olan Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna sunulması hususuna ilişkin karar

III.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Muhammet Balta'nın, çabalarının çevreyi korumak ve gelecek nesillere daha temiz bir ülke bırakmak olduğunu ifade ettiğine, kanun teklifinin içerdiği düzenlemelere ilişkin açıklaması

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve 74 Milletvekilinin, Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4469) (Tali Komisyon)

ÇEVRE KOMİSYONU

3'üncü Toplantı

26 Mayıs 2022 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çevre Komisyonu saat 14.37'de açıldı.

Tali komisyon olarak (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneliyle birlikte Komisyonu doğrudan ilgilendiren 1, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13 ve 29'uncu maddeleri üzerinde görüşme yapılması hususu kabul edildi.

Komisyon Başkanı Muhammet Balta, çabalarının çevreyi korumak ve gelecek nesillere daha temiz bir ülke bırakmak olduğunu ifade ettiğine, kanun teklifinin içerdiği düzenlemelere ilişkin açıklama yaptı.

İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve 74 Milletvekilinin, Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin (2/4469) 1, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13 ve 29'uncu maddeleri görüşmeleri tamamlanarak kabul edildi.

(2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi hakkında Komisyonun görüşülen maddelerle birlikte genel uygunluk görüşünün esas komisyon olan Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna sunulması hususu kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 18.39'da toplantıya son verildi.

26 Mayıs 2022 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.37

BAŞKAN: Muhammet BALTA (Trabzon)

BAŞKAN VEKİLİ: Muhammet Müfit AYDIN (Bursa)

SÖZCÜ: Sadir DURMAZ (Ankara)

KÂTİP: Barış AYDIN (Ankara)

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çevre Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, değerli milletvekili arkadaşlarım, kamu kurum ve kuruluşlarımızdan gelen çok değerli bürokrat arkadaşlarımız, Değerli Bakan Yardımcımız, değerli basın mensuplarımız; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır. Çevre Komisyonunun 27’nci Yasama Döneminin Beşinci Yasama Yılı’nın 3’üncü Toplantısı’nı açıyorum.

Toplantımızın hayırlı olmasını temenni ediyorum.

II.- KARARLAR

1.- Tali komisyon olarak (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi’nin geneliyle birlikte Komisyonu doğrudan ilgilendiren 1, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13 ve 29’uncu maddeleri üzerinde görüşme yapılması hususuna ilişkin karar

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Gündemimizde İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve 64 milletvekili arkadaşımız tarafından Meclis Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça Komisyonumuza tali komisyon olarak havale edilen (2/4469) esas numaralı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Öncelikle kısa bir bilgi vermek istiyorum: Bugün gündemimizde yer alan kanun teklifinin esas komisyonu Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonudur. Çevre Komisyonu olarak söz konusu teklifi tali komisyon olarak görüşeceğiz.

İç Tüzük’ümüzün 23’üncü maddesi kapsamında tali komisyon, havale edilen kanun teklifinin tümü veya bazı maddeleri veya kendilerini ilgilendiren yönü üzerinde esas komisyona görüş bildiren komisyondur.

Bu kapsamda teklifin geneliyle Komisyonumuzu yapılan istişareler neticesinde de doğrudan ilgilendiren 1, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13 ve 29’uncu maddeleri üzerinde görüşme yapılmasını uygun görürseniz oylarınıza sunacağım. Sayın milletvekillerimiz geneli üzerinde teklifin istediği maddesi hakkında konuşabilecek yani geneli üzerindeki konuşmalarda hangi madde üzerinde konuşmak isterse konuşabilecek, bunu da belirtmek isterim. 1, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13 ve 29’uncu maddeler ise ayrıca görüşülecek.

Dolayısıyla, teklifin geneliyle birlikte 1, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13 ve 29’uncu maddeleri üzerinde görüşme yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

III.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Muhammet Balta’nın, çabalarının çevreyi korumak ve gelecek nesillere daha temiz bir ülke bırakmak olduğunu ifade ettiğine, kanun teklifinin içerdiği düzenlemelere ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Değerli arkadaşlarım, geneli üzerindeki görüşmeler başlamadan önce teklifle ilgili birkaç hususu ifade etmek isterim. Öncelikle bütün çabalarımızın çevremizi korumak, çevre kirliliğini önlemek, gelecek nesillere denizi, toprağı, havası, suyu daha temiz bir ülke bırakmak olduğunu ifade etmek istiyorum.

Bildiğiniz üzere, başta Marmara Denizi olmak üzere denizlerimizde meydana gelen müsilağ kirliliğı sebebiyle Komisyon üyelerimizi bilgilendirmek amacıyla bir toplantı gerçekleştirmiş ve sorunun çözümü için neler yapabileceğimizi bu çatı altında konuşmuştuk. Ayrıca, söz konusu sorunla ilgili Marmara Denizi Eylem Planı hazırlanmış, Meclisimizde de bir araştırma komisyonu kurulmuştur.

Kanun teklifi birçok konuda düzenlemeler içermekle birlikte müsilağ sorununu tekrar yaşamamak için gerekli önlemlerin alınmasına yönelik önemli düzenlemeler içermektedir. Bu kapsamda, ileri biyolojik arıtma, atık su arıtımının teşvik edilmesi, atık suların alternatif bir su kaynağı olarak değerlendirilmesi için teşvik oranlarının artırılması, idari para cezalarının artırılması, mahalli idarelerce yapılmayan ve ivedi yapılmasına ihtiyaç duyulan atık su, altyapı ve atık yönetimi tesislerinin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı veya Bakanlığın yetkilendireceğı ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşlarınca mevzuata uygun şekilde yapılması, yaptırılması, işlettirilmesi, akabinde ilgili idareye devri gibi önemli düzenlemeler içermektedir.

İnşallah, daha fazla ayrıntıya girmeden, özellikle hem Komisyon üyelerimizin hem milletvekili arkadaşlarımızın hem de sivil toplum kuruluşlarının görüşlerini almak istiyorum.

Ben burada sözlerime son verirken katkıda bulunacak bütün arkadaşlarıma şimdiden teşekkür etmek istiyorum.

Sayın üyeler, şimdi gündemimize geçiyorum.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve 74 Milletvekilinin, Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4469) (Tali Komisyon)

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Gündemimizde yer alan (2/4469) esas numaralı Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin geneli üzerindeki görüşmeleri açıyorum.

Sayın Komisyon üyelerimiz, değerli milletvekili arkadaşlarım; şimdi teklifin ilk imza sahibi İstanbul Milletvekilimiz Mustafa Demir Bey'e söz vererek teklif hakkında Komisyonumuzu bilgilendirmelerini istirham ediyorum.

Sayın Demir, sizi dinliyoruz, buyurun, söz sizin.

MUSTAFA DEMİR (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Bir defa, bütün arkadaşları saygıyla selamlıyorum. Sayın Bakan Yardımcımız ve değerli bürokratlarına da teşekkür ediyoruz şu ana kadar verdiği emeklerden dolayı.

Başkanım, çevreyle ilgili bu kanun detaylarına geçmeden önce ben süreci kısaca sizinle paylaşmayı arzu ederim. Çünkü özellikle ve öncelikle bu müsilağ probleminin görülmesinden sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız ve ilgili Orman Bakanlığımızın ilk geçen sene haziran ayında yaptıkları çok önemli bir çalışma oldu. O çalışmalarla ilk süreç içerisinde de işte 21 tane eylem planı, o eylem planları doğrultusunda koordinasyon kurulu ve bu koordinasyon kuruluna destek veren bilim heyeti; hasılıkelam çok ciddi bir çalışma başlatılmıştı zaten. Öncelikli hedef de müsilağın görünen kısımlarının

temizlenmesiyle ilgili bir gayretti. Fakat bu Müsilaj Komisyonu münasebetiyle davet ettiğimiz tüm bilim insanlarının, reel sektör temsilcilerinin, ilgili kurum ve kuruluşların ortak düşüncesi müsilaja neden olan etkenlerin ortadan kaldırılması hedefiyle çalışılması gerektiği hususunda bize bir yol gösterici değerlendirmeleri oldu. Biz de şu anda, burada bulunan, Müsilaj Komisyonunda da olan, araştırma komisyonundan değerli arkadaşlarımız da bilirler ki o süreç içerisinde hakikaten çok önemli çalışmalar gerçekleştirildi ve netice itibarıyla, özelde müsilaj, yine özelde Marmara Denizi'nin geleceğiyle ilgili ciddi endişelerin olduğu, bu problemten kurtulması için, bunun engellenmesi için gerçekten bazı kanuni düzenlemelerin yapılması hususu, zarureti ortaya çıktı. İşte bugünkü toplantımızın temel nedeni de bu Müsilaj Araştırma Komisyonundaki arkadaşlarımızın olağanüstü gayreti neticesinde çözüme yönelik hedeflerin kanunla düzenlenmesi aşamasını yaşıyoruz. Bu da gerçekten bir problem çıktığında problemin tespiti, teşhisi ve çözüm önerileriyle ilgili bizim Komisyondaki arkadaşlarımızın yaşadığı bu süreçte ülke adına, demokrasi adına çok önemli bir merhale, önemli bir mesafe olduğunu da düşünüyorum. Bundan da son derece memnun olduğumu bilmenizi isterim.

Şimdi, bugünkü kanun aslında işte 29 kanun maddesi, 2 tane de yürürlük maddesi olmak üzere 31 maddelik kanun ama sizin de söylediğiniz gibi bunlardan kanun içerisinde 1'inci madde Devlet Su İşleriyle ilgili bir maddeydi, "Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından inşa edilen baraj, gölet ve diğer depolama tesislerinin maksat oranları Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir, değiştirilebilir veya kaldırılabilir." maddesiydi ve bu DSİ'nin kanun hükmünde kararnameyle oluşturulmuş, daha sonra da işte kanunla da desteklenen bölümü şu anda tekrar önümüzde, bu önemli bizim için.

Daha sonraki maddeler çevreyi direkt olarak ilgilendiren maddeler. 4'üncü madde, 5'inci madde, 6'ncı madde ve 7'nci madde. Onların da basit olarak isimlerini vererek geçerseniz eğer 4'üncü madde "çevre yönetim birim "Çevre görevlisi" tanımını yeni şekliyle "Çevre yönetim hizmeti, Çevre yönetim birimi, Çevre danışmanlık firması ve İleri atıksu arıtımı" gibi tanımlarla yeniden düzenlendi. Burada özellikle "İleri atıksu arıtımı" tanımını bizim de Müsilaj Araştırma Komisyonu olarak üzerinde hassasiyetle durduğumuz ileri biyolojik arıtma veya membran esaslı arıtmayı da içerecek önemli tanım çalışmalarından bir tanesi.

5'inci maddeye geçerseniz eğer 5'inci maddede Boğazlar ve Susurluk havzası dâhil Marmara Denizi Hidrolojik Havzası'nda ve bu havzada yer alan illerden İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerinin tamamında cezalar söz konusu. "Bu cezalar İstanbul, Kocaeli ile Susurluk ve Boğazlar havzasında 2 misli olarak uygulanır." diye bir maddemiz var. Yani Marmara burada özellikle en çok atık suyun deşarj edildiği alanlar, bu alanlar. Burada birinci bendinde 2 misli ceza düşünülüyor.

İkincisinde yani 4'üncü maddede gemilerle ilgili bir yani denize evsel atık suların, deterjanlı suların, köpük, egzoz gazı, yıkama sistemleri gibi balast sularının gemiler tarafından denize bırakıldıklarında alacakları cezalarla ilgili detaylar burada. Basit bir hesap yaptık -arkadaşlarımız belki bunu sorarlar, sormadan önce- mesela 6 bin grostonluk bir gemi eğer söz konusu bu atık suları denize bıraktıysa yaklaşık 423 bin TL ceza alacak, 6 bin grostonluk. Bu ÖÇK bölgesindeyse yani Marmara Havzası'nda Özel Çevre Koruma Bölgesi'ndeyseniz bunu 2'yle çarparak o gemiden tahsil edecek yani 850 bin lira civarında bir ceza söz konusu olacak; bu, gemilerle ilgiliydi.

Yine, alt bentlerinden bir tanesi çevre yönetimi hizmeti almayanlardan, çevre yönetim birimini kurmayanlara ya da çevre danışmanlık firmalarından hizmet almayanlara da bugün rayiç bedelle 32.855 TL çevre mühendisi veya Bakanlıkça yetkilendirilen kişiyi bulundurmayanlara da 4 bin, bugünün rayiç bedeliyle 21.903 lira idari para cezası öngörülüyor.

Yine (g) bendinde bu sefer de liman, tersane, gemi bakım onarım, gemi söküm, yat limanı gibi kıyı tesisleriyle ilgili cezalar söz konusu. Bir öncekinde gemilerle ilgiliydi, şimdi tersanelerle ilgili söz konusu. Burada da yine, tersanelerde bir hesap yaptık. Tersaneler, kendi bölgelerinde eğer atık su bırakan gemileri ihbar etmezlerse bir ceza alacaklar ve de tersane içerisinde herhangi bir atık su söz konusu olduğunda da... Onda da 6 bin grostonluk bir gemiyi esas aldık burada. İşte, grostonlar arttıkça ceza miktarı azalıyor ama tüm bu cezaları, bunların hepsini topladığımızda 6 bin grostonluk bir gemi için de 305 bin Türk lirası ceza söz konusu.

Yine, 6'ncı maddeye geldiğimizde... Aslında, o madde bizim için son derece önemli, Müsilaj Araştırması Komisyonunun özellikle ve hassasiyetle üzerinde durduğu konulardan bir tanesi. Burada temel hedef, ileri biyolojik atık su arıtmada asıl hedefimiz, denize hiçbir surette deşarjın edilmemesi idi. Denize deşarj edilmemesi nasıl anlaşılabilir? Yani siz atık su arıtmayla suyu yeniden kullanılabilir hâle getirdiğinizde ancak anlamlı bir arıtma işlemi yapmış olursunuz. İşte, bunu teşvikle ilgili bir madde bu. Eğer siz ileri arıtma teknikleriyle artırılmış atık suyu yeniden kullanan kuruluşlara... Yeniden kullanım oranına göre bu oranı yüzde 100'e kadar artırabiliyoruz. Şimdi, Sayın Başkanım, mevcut durumda atık su arıtmada kullanılan enerjinin yüzde 50'si sübvansede ediliyor. Eğer siz atık su arıtmada kullandığınız suyu yeniden kullanıma dönüştürebilerseniz; mesela, bir sanayi tesisiniz var, sanayi tesisinizde suyu kullanıyorsunuz, sonra o suyu tekrar kendi sisteminizle yeniden kullanabiliyorsanız harcadığınız enerjinin yüzde 100'ü devlet tarafından, Şehircilik Bakanlığı tarafından karşılanacaktır. Bunun da çevre açısından, ülkemiz açısından, su açısından son derece önemli bir madde olduğunu düşünüyoruz.

Yine, 7'nci madde, çevre yönetim birimi... Şu terimlerle ilgili bir madde yani daha önce yanılmıyorsa 4'üncü maddedeki terimleri destekleyici bir madde, teknik bir madde.

8'inci madde, Boğazlar, Susurluk havzası dâhil Marmara Denizi hidrolojik havzasında ve bu havzada yer alan illerden İstanbul, Bursa, Kocaeli illerinin tamamında ileri atık su arıtma tesisi, arıtma çamuru işleme, bertaraf yetkisi vesaire çevre kirliliği riski oluşumuna ve halk sağlığını tehdit etmesi hâlinde bu tesisleri kurmayan mahallî idarelere altı ay süre veriliyor; bunların projelendirilmesi konusunda, bunların hayata geçirilmesi konusunda yerel yönetimlere süre veriliyor. Bu süre içerisinde yerel yönetimlerden bu ileri atık su arıtma tesislerinin projelendirilmesi talep ediliyor. Yerel yönetimler eğer bunları yapmazlarsa bunu resen Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın yapmasının önünün açılmasıyla ilgili bir madde. Burada aslında bizim hedefimiz, yerel yönetimlerin asli unsuru olan bu işin merkezî Hükûmet veya Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılması değil. Burada temel hedefimiz, yerel yönetimlerin son derece önemli olan bu görevlerinin bizzat kendileri tarafından yapılmasının önünün açılması ve onların bu konuda teşvik edilmesidir, maddenin asıl ruhu budur.

Ondan sonraki maddemiz, 12'nci maddemiz, bunların yapılmasıyla ilgili, yaptırılmasıyla ilgili bir madde. Burada da yine "Mahallî idarelerin toplam yatırım tutarları veya toplam işletme maliyeti 50.000.000 Türk lirasının altındaki projelerine ilişkin ihale ve sözleşme işlemleri için bu Kanunun 4 üncü maddesi kapsamında yetkilendirme kararı aranmaz." Yani yerel yönetimler eğer ileri atık su arıtma tesislerini yapacaklarsa ve bunların bedeli 50 milyonun altında ise hiç kimseden herhangi bir... Yani Sayın Cumhurbaşkanımızın onayına gerek kalmadan ama Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımızca temasa geçtikten sonra kendileri yapabilirler. Kendileri ihalelerini gerçekleştirebilirler, kendileri yap-işlet-devret modeliyle bunu yapabilirler. Ancak "Bu değer altında kalmak amacıyla projeler bölünemez." Yani bunun suistimal edilmesinin önüne geçiliyor. "Söz konusu projeler, Çevre,

Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca onaylandıktan sonra ihale işlemlerine başlanabilir.” diye bir madde var. Bununla ilgili ayrıca detaylarını arkadaşlarımızla beraber -eğer söz konusu olursa- tekrar konuşuruz.

13’üncü maddeye geçiyoruz. 13’üncü madde de, Türkiye Çevre Ajansı tarafından depozito düzenlemeleri çerçevesinde yap-işlet-devret modelleri ve bu kanundaki usul ve esaslara göre depozito işlemlerinin Türkiye Çevre Ajansı tarafından yapılması, yönetilmesi ve yürütülmesiyle ilgili bir madde.

Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize çok teşekkür ediyorum.

Hayırlı olsun inşallah.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Milletvekilimiz, Sayın Demir, bu konuda yaptığınız çalışmalardan dolayı sizlere teşekkür ediyoruz; hem sunumunuzdan dolayı. Yani burada önemli, müsilağdan sonra ve iklim değişikliğiyle mücadeleyle ilgili ileri biyolojik arıtmanın teşvik edilmesi ve zorunlu kılınması artık bundan sonra çok çok önem arz ediyor. Hem ileri biyolojik arıtma hem çevresel hassasiyetleri üst düzeyde bir ilginin, alakanın, bir zihniyet değişikliğinin yaşanmasıyla alakalı da bu kanunun çok önemli faydaları olacak diye düşünüyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, ben bir konunun altını çizerek sizinle bir şeyi paylaşmak istiyorum. Burası millî iradenin temsil edildiği yer, yasamanın merkezi. Elbette ki kanun tekliflerinde ilgili bürokratların burada olması lazım. Ben özellikle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının başta Bakan Yardımcısı ve ilgili bürokratlarına teşekkür etmek istiyorum. 5 Genel Müdür ve diğerleri Genel Müdür Yardımcısı, 1 Bakan Yardımcısıyla beraber şu anda burada, bu kanun teklifinde burada. Niye bunu söylüyorum? Halk, millet bu insanlara yetki vermiş, hesabını bu insanlardan soruyor her şeyiyle, eksiğiyle sevabıyla seçilmiş olan kişilerden soruyor. Biz burada yasama faaliyetlerinde bulunuyoruz, elbette ki buraya önem verilmesi lazım. Milletvekili arkadaşlarımıza şunu söylemek isterim: Vereceğiniz mesajlarla ilgili birinci derece bürokratlar burada, yani hepsi burada. O kardeşlerimiz de burada milletin temsilcilerinin, millî iradeyi temsil eden saygın kişilerin vereceği mesajlardan da elbette ki bir ders çıkaracaklar diye düşünüyorum. Ben, hayatı boyunca hem akademisyenliğiyle hem de diğer tarafta bürokratlığıyla çevreyle alakalı hassasiyetleri ön planda tutan bir zihniyet değişikliğinin yaşanmasında her zaman çalışmalarıyla ön planda olan Değerli Arkadaşımız Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Bakan Yardımcısı Profesör Doktor Sayın Mehmet Emin Birpınar’a söz vermek istiyorum.

Sayın Birpınar, buyurun.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Vallahi dört senedir ayağımı kaydırmaya çalışıyorsunuz ama olmadı, ben hâlimden memnunum.

Sayın vekillerim, sayın Komisyonun çok kıymetli üyeleri; tabii Çevre Komisyonuyla çok uyumlu bir şekilde çalıştığımızı ifade etmek istiyorum. Her yerde, bütün konuşmalarımızda, özellikle Paris Anlaşması’nın Mecliste oy birliğiyle, tüm milletvekillerimizle beraber, onların oylarıyla geçmesinin çok güzel bir birliktelik örneği olduğunu hem Türkiye’de hem de yurt dışındaki toplantılarda ifade ettiğimi söylemek istiyorum. Bize verdiğiniz, Bakanlığımıza verdiğiniz destekler için de her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Çok kısa bir hatırlatma yaparak... Aslında, biliyorsunuz, ilk Çevre Kanunu 1983’te çıkarılmıştı, hatta darbe sonrası bir müsteşarlık olarak kurulmuştu, sonrasında Çevre Bakanlığı diye kuruldu. 2006’da bu bir revizyona uğradı İstanbul’da, hatırlarsınız belki, Tuzla Orhanlı’da bulunan varillerden sonra ve hemen peşinden de Türk Ceza Kanunu’na 181 ve 182’nci maddeler -kasten çevreyi kirliletmeyle ilgili-

girmiş oldu. Dolayısıyla kanunların yani sizlerin, buranın dinamik olmasının yeni gelen meselelerin de kanunlaşması açısından çok kıymetli olduğunu ifade etmek istiyorum. Çünkü her gün yeni bir şeyle karşılaşyoruz, bundan üç sene evvel müsilaj diye bir şeyi dünya bilmiyordu doğru dürüst ama şimdi onunla yüzleşmeye başladık. Dolayısıyla 2018’de çok kritik bir değişiklik yaptı bu Meclis, sizin döneminize denk geldi. Onun için, özellikle bu plastik poşetlerin ücretlendirilmesi, depozito uygulanması, geri kazanım katılım payı, egzoz ve katı yakıtlar, ekolojik geçişler, bisiklet yolları ve yenilenebilir enerji kaynaklarının özellikle deniz içerisine yapılması, çevre görevlisi ve çevre mühendisliğiyle ilgili önemli bir revizyon yapılmıştı. Sonra, yine sizin döneminizde, 2020 yılı Aralık ayında Türkiye Çevre Ajansının kurulması, elektrikli skuterlerin yaygınlaştırılması, mikromobilitenin yaygınlaştırılması, sıfır atık yönetim sistemlerinin yaygınlaştırılması, çevre etiket uygulaması, atık motor yağlarının yönetimi, çeşitli yeni idari yaptırım kararları ve Karayolları Genel Müdürlüğüne bisiklet yolu ve gürültü bariyerlerinin yapılması gibi meseleler gündeme gelmişti. Bugün de yine ihtiyaca binaen, sizlerin destekleriyle, özellikle bu “çevre görevlisi” meselesini kanundan artık çıkarıyoruz “çevre yönetim hizmeti” diye getiriyoruz, dolayısıyla çevre mühendislerinin mutlu olacağı bir mesele hâline geliyor. Ama takdir edersiniz ki bizim çevre yönetim birimlerinde sadece çevre mühendisi olmuyor; mesela, bir maden sahasında bir jeoloji mühendisi de olması lazım o birimin içerisinde, belki bir biyoloğun da olması gerekiyor, ne bileyim, belki bir inşaat mühendisinin de olması gerekiyor. Ama öncelikli olarak biz bu “çevre görevlisi” denilen, yıllardır kanunda olan... Ki onun da bir hakkaniyetli tarafı vardı, o zaman yeterince çevre mühendisi yoktu Türkiye’de ama şimdi yeterince çevre mühendisi olduğu için artık “çevre yönetim birimi” deyip çoğu yerde de “çevre mühendisi” demeye başladık yani “İnşaat görevlisi yok, çevre görevlisi de olmasın.” manasında bir düzenlemeyi de tekrar yapıyoruz. Özellikle, bu atık su yönetimindeki kamu-özel iş birliği modelini getirmeye çalışıyoruz çünkü belediyelerimizin yani hem muhalefetteki hem iktidardaki belediyelerin finans problemlerini çözmek için, uluslararası uzun vadeli kredilerle bu işlerin yapılması, işletilmesi modelleri dünyada yaygın, dolayısıyla onlarla bu işin yapılabilmesi için -isterlerse tabii- bu modellerle bu işlerin yapılmasıyla ilgili de önlerini açacak çalışmalar yapıyoruz aslında. Atık suyun yeniden kullanılması ve enerji desteğinin artırılması, Sayın Vekilimizin, Başkanımızın da açıkladığı gibi, bu konularda sadece ceza vermeyelim, bazen de teşvik edelim diye bir şeyler yazdık. Ayrıca, depozito uygulamasında da kamu-özel iş birliği modelinin olması “mapa, şamandıra” dediğimiz, özellikle deniz çayırılarını yok eden, her teknenin her seferde denizin dibine çapa atmasından dolayı denizin dibindeki habitatın, hayatın her geçen gün daha da kötüye gittiği, özellikle Göcek ve Bodrum sahillerinde... Onlar yerine, sabit mapa ve şamandıraları koyup oralarda bu hizmetin verilmesiyle ilgili bir çalışma yapmaya çalıştık. Tabii ki deniz taşımacılığının kullandığı akaryakıtın içereceği kükürt meselesinde, biliyorsunuz, Barselona Sözleşmesi 22’nci Taraf Ülkeler Toplantısı’nda çok tarihi bir karar aldık. Akdeniz Bölgesi’nden geçecek olan, park edecek olan bütün gemilerin yakıt içeriklerinde sülfür oranını düşürdük “SECA” diye bir karar aldık, onun da burada kanunlaşmasını sağladık. Bütün, diğer denizle ilgili sözleşmelere de örnek oldu, iyi bir örnek olarak da gösteriliyor. Antalya’da bunu yapmıştık, bunu diğer bütün deniz sözleşmeleri de örnek aldı. Bunu iç kanunda da yönetmelik hâlinde veya bir kanunda geçirmek istiyoruz.

Bir de şöyle bir sorunla karşı karşıyayız: Özellikle küçük sağlık kuruluşları, muayenehaneler, ağız ve diş sağlığı merkezleri veya diyaliz merkezlerinde günde 1 kilogramın altında atık çıkaran doktorlar var ve bunlar bu atıklarını maalesef çöpe karıştırıyorlar, buna şahit oluyoruz. Yani belediyeler de bunlardan almıyor. Onun için de bunlara da bir ceza getirdik ki en azından bunları toplayıp belediyelerin... Çünkü Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği Türkiye’de en iyi çalışan yönetmeliklerden bir tanesi. Hastanelerde bir sorun yok ama küçük kliniklerde bu sorun devam ediyor. Onların vermemesi durumunda bunlara bir ceza getirdik.

Bu maddelere sizlerin kıymetli desteklerini bekliyoruz.

Hepinize çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Sağ olun.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan Yardımcımıza çok teşekkür ediyoruz.

Düzeltilmedim herhâlde. Düzeltilmeyecek bir kişi var ömür boyu bakan, soyadı Bakan çünkü Murat Bey’in.

Şimdi, görüşlerini belirtmek üzere talep sırasına göre değerli Komisyon üyesi arkadaşlarıma söz vermek istiyorum.

İzmir Milletvekilimiz Sayın Murat Bakan.

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarım, Komisyonumuza katılan milletvekili arkadaşlarım, Sayın Bakanım, kanun teklifini hazırlayan arkadaşım ve sivil toplum örgütlerinin değerli temsilcileri Komisyonumuza katılan; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bütün bakanlık unvanları geçici. Biliyorsunuz arkadaşlar, ben hep bakanım, Meclisteki tek bakan da benim parlamenter sisteme geçinceye kadar. İnşallah geçtikten sonra da Meclisten de bakan çıkacak.

Şimdi, şu değerlendirmeyi öncelikli olarak yapmak lazım. Mecliste tali komisyon olarak çalışan neredeyse tek komisyon Çevre Komisyonu. Neden? Yani bütün tali komisyonların çalışmasını biz arzu ederiz ama bizim Komisyonumuz çalışıyor çünkü burada yapıcı bir şekilde hep beraber karşılıklı yani iktidarıyla muhalefetiyle memleketin hayrına ne yapabiliriz diye düşünüyoruz ve Komisyonumuzu çalıştırıyoruz. Bunun Meclisteki tüm komisyonlara örnek olmasını, tüm komisyon başkanlarının da Sayın Muhammet Balta gibi bu konuda olumlu yaklaşımda bulunmasını diliyorum. Öyle olursa yasama kaliteli yasama olur. Hepimiz işte bugün anlattığımız, geçmişte pozitif yönlerini söylediğimiz kanunları da oy birliğiyle geçirdik, Paris İklim Anlaşması dâhil olmak üzere ama eleştirdiğimiz konular da oldu. O konularda da yapıcı bir şekilde Çevre ve Şehircilik Bakanlığının pozisyon almasını sağlamaya çalışıyoruz. Bu neden önemli? Bizim Komisyonumuzun bu konudaki tavrı, muhalefetin tavrı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da tek başına bu kanunları buraya getiremez değerli arkadaşlar. Enerji Bakanlığının baskısı altında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. Yani biz biliyoruz ki bazı konularda yani Türkiye’de politika yaparken hâlâ politika ajandasının en üstünde enerji politikaları duruyor. Hâlbuki dünyada artık politika ajandasında en üstte iklim politikaları var. İklim politikaları tüm diğer politikaları yönlendiriyor. Geçmişte “enerji” dediğinizde enerji savaşlar çıkarırdı, darbeler yaptırırdı dünyada, hükümetler değiştirirdi, şimdi iklim enerji politikalarını yönlendiriyor. Mesela bugün doğal gazı konuşuyoruz, Rusya-Ukrayna savaşından dolayı petrol kaynaklarını konuşuyoruz ama çok yakında artık bu kaynaklar kullanılamaz olacak, fosil yakıtlar. Dünya fosil yakıtlardan gidiyor, niye? Dünyanın bir varoluş problemi var. O bakımdan bizim buradaki tavrımız da yani politika yapımcılar açısından, yürütme açısından da Çevre ve Şehircilik Bakanlığının pozisyonunu güçlendirme noktasında da önemli. Yani biz bunu, bu tavrı koyarak sizin de Bakanlık olarak birtakım, mesela, fosil yakıtlardan çekilmesi, ormansızlaşmaya karşı mücadelede sizin elinizi güçlendiriyoruz.

Bir başka konu, evet, biz Paris İklim Anlaşması’nı oy birliğiyle geçirdik. COP26’ya da Çevre Komisyonu olarak katıldık ve bunu da çok kıymetli buluyorum. Dünyada Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı oluyor ve bu taraflar konferansa Türkiye Büyük Millet Meclisi yani millî iradeyi temsil eden tüm milletvekilleri katılıyor, bu çok önemli. Önümüzdeki sene Mısır’da, Şarm El-Seyh’te COP27 var. Biz, aynı şekilde, bu Komisyonun tüm üyeleri olarak hepimizin geleceğini ilgilendiren

iklim kriziyle ilgili düşüncelerimizi ifade edebilmek için orada, COP27’de olmayı arzu ediyoruz. Bu, benim, sadece şahsi olarak, Cumhuriyet Halk Partisi olarak fikrim değil, tüm siyasi partilerden arkadaşlarım da aynı düşüncede Sayın Bakan, bunu size iletmek isterim, biz orada olmak istiyoruz.

Şimdi, kanun teklifi, torba kanun teklifi şeklinde hazırlanmış bir kanun teklifi. Aslında bu torba kanun teklifi yaklaşımına biz karşıyız. Bir kanunda değişiklik yapılacaksa bizimle ilgili 10 tane madde var, niye biz tali komisyon olarak görüşelim arkadaşlar? Çevre Komisyonunu ilgilendiren bu 10 maddenin ayrı gelmesi ve bizim asli komisyon olarak görüşmemiz lazım. Şimdi, burada biz görüş yazacağız, bizim görüşümüz İmar Komisyonuna bir destek mahiyetinde; hayır, bizi doğrudan ilgilendiriyor. Dolayısıyla bizim asli komisyon olmamız ve gelen kanun teklifinin de ayrılarak doğrudan Çevre Komisyonuna gelmesi lazım. Torba kanun teklifinde Çevre Komisyonunun tali komisyon olması doğru değildir. Çevre Komisyonu asıl bütün komisyonları harekete geçirmesi gereken Komisyon. Yine de, buna rağmen, bizim tali komisyon olarak da toplanmamız kıymetli diye düşünüyorum.

Şimdi, bu çevresel sorunla, Marmara Denizi’ndeki müsilajla ilgili burada bir sunum yapıldı, Sayın Bakan sundu, biz de dinledik, o zaman da eleştirilerimizi söyledik. Bununla ilgili atılması gereken ciddi adımlar var, burada birtakım pozitif adımlar var, bunu destekliyoruz ama bu çevresel önlemlerin, alınan tedbirlerin uygulanması noktasında sıkıntı var. Mesela, hâlâ bize geliyor bununla ilgili... Mesela, Bandırma’da BAGFAŞ diye bir gübre fabrikası var. Kükürtünü olduğu gibi, yıllarca Bandırma Körfezi’ne bırakmış. Kapatıldı bu BAGFAŞ, tekrar açıldı. Yani, tamam, ihracat önemli de bizim çoluğumuzun çocuğumuzun geleceği önemli değil mi? Yani bu Marmara Denizi’ndeki canlı hayat, orada küküldü denize bırakma pahasına yapılacak ihracattan daha önemli değil mi? Bazı şeylerin parasal karşılığı yok, Marmara Denizi öldü mü geriye getiremeyiz arkadaşlar, dolayısıyla ben, bu BAGFAŞ’la ilgili tekrar soruyorum: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak ne önlem aldınız? Aynı sıkıntıyı, yasal düzenlemeyi yapıyoruz, uygulamada yine görüyoruz. Mesela, plastik atıklarla ilgili yönetmeliği değiştirdiniz, polietilen ithalatını yasakladınız, durdu bir ara, sonra plastiklerde saflık oranını yükselttiniz, birtakım işte “Yüzde 50’sinden fazlasını içeriden, iç piyasadan temin edecek.” dediniz ama şu an aynı sıkıntılar yine yaşanıyor, bir şekilde kanunu delmenin yolunu buluyorlar. Nasıl buluyorlar? Siz “Yüzde 90 saflıkta ürünü getirin.” dediğinizde konteynerin önüne temiz ürünü koyuyor, konteynerin arkası olduğu gibi geri dönüşmesi mümkün olmayan atıklarla dolu, o atıklar geliyor Türkiye’ye ve bu atıklar limanlarda gereği gibi tespit edilemiyor değerli arkadaşlar çünkü o çöpü tamamen boşaltması, ayırması lazım. Bakıyor, konteynerin önünde temiz atık, arkası olduğu gibi geriye dönüşmesi mümkün olmayan atık, içinde PVC dahi var ki yandığında kanserojen etki yaratıyor. Bu atıklar geliyor ve İngiltere’deki bir gazeteci onlara GPS takıyor, Çukurova’nın verimli arazilerinde, tarım arazilerinde İngiltere’nin çöpü çıkıyor. Dolayısıyla Bakanlık olarak bununla ilgili atmanız gereken adımı denetim noktasında atamıyorsunuz. Bu sadece sizin atmanız gereken bir adım değil, Ticaret Bakanlığı da aynı adımı atması lazım, gümrüklerde bununla ilgili bir ihtisas oluşması lazım, laboratuvar oluşması lazım, arada o konteynerlerin bazılarının ayrılıp detaylı inceleme yapılması lazım ki biz bu sıkıntı yaşamayalım, yoksa biz Avrupa’nın çöp sömürgesi olmaya devam ederiz.

Bu arada şunu da söyleyeyim, çok temiz çalışan firmalar var. Ben gördüm, işte Sakarya’da, Kocaeli’de, İstanbul’da çok düzenli çalışan firmalar var. Bunların yaptığı üretimi de şey yapmak istemem, yani iyi ile kötüyü ayırmak lazım ama iyi ile kötüyü ayırmak için de gerçekten kuvvetli bir denetim lazım. Yani plastik atıklar noktasında Sayın Bakan, bu konuda hâlâ sıkıntılar var, bu sıkıntıları aşamadık. Biz bundan rahatsızız yani bizim ecdadımız bu ülkeyi kanlarını dökerek bu ülkeyi, bu toprakları, bu dağları, denizleri, ovaları -Çukurova dâhil- bize bıraktılar. Şimdi, biz çocuklarımıza çöp dağları mı bırakacağız? Bununla ilgili sorumluluk sadece Mecliste değil, Bakanlık olarak size de düşüyor. Bununla ilgili gereken adımları atmak, gümrüklere gelen bu konteynerlerdeki malın

kontrolünü sağlamak zorundasınız. Mesela, bu 2B Plast şirketinin buraya getirip limanlarda aylarca bekleyen, yıllarca bekleyen şeyi de, bu geri dönüştürülmesi mümkün olmayan, Basel Sözleşmesi'ne göre tehlikeli atık niteliğindeki atıklar da Belçika'daki bir gümrük memurunun uyanıklığı sayesinde ortaya çıktı. Bizim gümrüğümüze, Bakanlığa yazı yazıyor, diyor ki: "Bunlar tehlikeli atık." Bizimkiler ondan sonra uyanıyor, öyle ortaya çıktı. Yani bizim gümrüklerde bunun kontrolünü iyi sağlamamız lazım ve bu plastik atıkların yapıldığı yerlerdeki yangınlarla ilgili sizin bir soruşturma açmanız lazım.

Şimdi, INTERPOL bir rapor yayınlıyor bundan birkaç sene önce, o raporu biz Türkçeye çevirdik, diyor ki: "Bu plastik atık ithalatı dünyadaki suç rotalarını belirliyor." Ve bu işe mafya bulaşmış. Dünyadaki suç örgütleri tehlikeli atıkları "Bunlar tehlikesiz." diye üçüncü dünya ülkelerine gönderiyorlar, bunlardan biri biziz. "Burada şüpheli yangınlar oluyor." diyor. Türkiye'de hangi sektörde en çok yangın oluyor Sayın Bakan? Geri dönüşüm sektöründe. Bu, tesadüf olabilir mi? Adam geri dönüştüremediği tehlikeli atığı yakıyor, o PVC'yi, bizim çoluğumuz çocuğumuz, ailemiz, ülkemiz, toprağımız zehirleniyor. Siz karbon emisyonunu düşürmeye çalışıyorsunuz bir yandan, bir yandan adamlar getiriyor dünyanın çöpünü, burada yakıyor. Bununla ilgili de adım atılması gerekir.

Şimdi, bu barajlarla ilgili, barajların, göletlerin maksat oranlarıyla ilgili Cumhurbaşkanına yetki veriyorsunuz. Şimdi, değerli arkadaşlar, her konuyu bir kişi takip edemez; bu mümkün değil, insanın doğasına aykırı. Cumhurbaşkanının bunu tek başına takip etmesi mümkün mü, barajlarda doluluk oranlarını? İşte, enerji kaynaklı mı kullanılacak bu baraj, içme suyu kaynaklı mı kullanılacak, sulama kaynaklı mı kullanılacak? Bunu bu işin ihtisas sahibi olan devlet kurumu kimse onun takip etmesi, bu aradaki şeyin ona göre yapılması lazım. Şu an, Türkiye 200'e yakın -eskiden bizim çocukluğumuzda haritalarda gördüğümüz- gölün yüzde 60'ını kaybetti arkadaşlar. Niye kaybettik bu gölleri? Bu DSİ baraj, gölet yaparak su kaynaklarını barajla, göletle tutuyor ve bunların, bu barajların, göletlerin, buradaki suyun yüzde 75'i vahşi sulamada kullanılıyor. Bununla biz en kıymetli Ereğli Sazlıkları'nı kaybettik. Burdur Gölü dik kuyruklu ördeklerin ana üreme alanıydı, dünyada dik kuyruklu ördek kalmadı, Burdur Gölü'nün yarısı kurudu, ben gittim, gördüm orayı.

Yine, aynı şekilde Ereğli Sazlıkları... Türkiye'de 2 tane sazlık var bizim korumamız gereken, iklim krizi açısından, sizin de hassasiyetle üzerinde durmanız lazım. Sultan Sazlıkları başka yerden su getirilerek kurtarıldı. Ereğli Sazlıkları'nın yüzde 75'i yok arkadaşlar, yüzde 75'i. Hani, "Kuşlar uluslararası bir anlaşma yapsalar, nerede yaparlar?" dediğinizde kuzey yarım kürede yapacakları yer de Ereğli Sazlıkları; ben gittim, gördüm, hâli harap. Yani bizim göllerimiz kurudu, kirlendi. Meke Gölü yok mesela. Siz "Cumhurbaşkanına verelim yetkiyi..." Cumhurbaşkanını bu işin uzmanı değil ki yani Cumhurbaşkanına yani o ona, o ona, olmaz arkadaşlar, yetki tek elde toplanmamalı. Bununla ilgili nasıl bir çözüm üretilir? Bu doğru bir yaklaşım değil, bununla ilgili yaptığınız değerlendirmeyi söylüyorum.

Müsilaj konusunda da yine, aynı şekilde Türkiye'nin genelinde bir şey yapılması lazım, sadece Marmara Denizi'ni kurtarmak değil, tüm denizlerimizi kurtarmak zorundayız, denizleri kirletenlerden arındırmak zorundayız.

Kalanını maddelerde konuşayım Sayın Başkan. Bu fosil yakıtlardan çıkılmasıyla ilgili de bir ekleyeyim, ondan sonra kalanını maddelerde konuşalım.

Bu fosil yakıtlardan çıkılması sadece Enerji Bakanlığının sorunu değil. Biz COP27'ye giderken... Hatırlıyor musunuz, nasıl COP26'ya giderken ben burada demiştim "Paris İklim Anlaşması'nı onaylayıp gitmemiz lazım." diye Sayın Bakan. COP27'ye giderken de Türkiye'nin fosil yakıtlarla ilgili ve bu termik santrallerle, kömürlü termik santrallerle ilgili yol haritasını belirleyerek gitmesi lazım. Orada, kömürsüzleşmeyle ilgili, kömürlü termik santrallerin kapatılmasıyla ilgili, Polonya gibi tüm kaynağı

kömür olan bir ülke imza attı, biz imza atamadık. Siz atamadınız yani sizdiniz orada müzakereci. Bir dahaki COP 27’de biz bu adımı atabilecek durumda olmalıyız. Bununla ilgili çalışmanın yapılması lazım.

Son olarak, ilimi ilgilendiren bir konu, nükleer atıklarla ilgili: Gaziemir’de bir nükleer atık sorunu var biliyorsunuz. Bununla ilgili hâlâ bir çözüm üretilemedi. Yani, orada -burada kanunlaştırdık- Nükleer Düzenleme Kurumu var, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı var, Sağlık Bakanlığı var; bizim milletvekili arkadaşlarımız “Yerel yönetim yapsın.” diyor. Yerel yönetimin yapacağı bir şey midir nükleer atığı ortadan kaldırmak? Onunla ilgili de Bakanlıktan bir adım atmasını bekliyoruz.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Kalan şeyleri maddelerle konuşacağım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Bakan, teşekkür ediyoruz.

Sayın Birpınar, şimdi, arkadaşlarımızın konuşmalarında sorular olacak. Bunların bir kısmını cevaplandırabilirsiniz yani süreyi fazla uzatmadan ama hepsine, ilgili milletvekili arkadaşlarımıza, konuşmacılara neler yaptıklarınızı ve neler yapacağınızı da bir bilgi notu hâlinde gönderirseniz iyi olur; bunu hassaten rica ediyorum.

Şimdi, Zeki Hakan Sıdalı Bey’e, Mersin Milletvekilimize söz vermek istiyorum.

Sayın Sıdalı buyurun.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – Sayın Başkanım, çok teşekkür ederim.

Herkesi saygıyla selamlıyorum.

Sizler de hoş geldiniz.

Evet, biz sıklıkla toplanan bir Komisyon olduk hep beraber; bunun için Başkanımıza ben de çok çok teşekkür etmek istiyorum. En azından, genel itibarıyla diğer komisyonlarda çalışan arkadaşlarımızın yaşadıkları sıkıntıları bizler yaşamıyoruz fakat kanunun verimliliği açısından baktığımızda, maalesef, aslında, bu acelecilikten hep beraber sıkıntı çekiyoruz.

Şimdi, ben Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi üyesiyim. Orada basit raporlar hazırlıyoruz, bir buçuk senede hazırlıyoruz, satır satır konuşuyoruz, teker teker konuşuyoruz ama sonrasında da çok ciddi sonuçlara ulaşıyoruz. Ama burada, maalesef, işte, sizler bir çalışma yapmıştınız, müsilağla ilgili de çok ciddi bir çalışma yapıldı. Altı ay çalışılmış neredeyse, 570 sayfalık bir rapor var. Biz bu kanun teklifini dün aldık. Şimdi, bizim, bir gün içerisinde bununla ilgili makul katkı yapmamızın ciddi sınırlılıkları var. Dolayısıyla, aslında, biz bununla ilgili konuşmayı belki de Mecliste yapmak zorunda kalacağız ve burada çok fazla bir katkı yapamayacağız. Ben geneli üzerinde konuşmak üzere baktığımda, işte, klasik söylemlerin dışına çıkamayacağız ve çok ciddi de size katkı sağlayamayacağız maalesef. Bunun çok önemli bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum ve bunu çözmeden de aslında, bizim, hep beraber, çok verimli sonuçlara ulaşabilecek şeyler yapabileceğimizi zannetmiyorum.

Şimdi, notlarıma bakayım, mesela ben de aynen Sayın Bakan gibi, tamamını dinleyemedim konuşmasının ama... Cumhurbaşkanının barajların doluluk oranını nasıl takip edeceğini sormuş. Ben de kendi notlarım içerisinde benzer bir şeyi not almışım ve biz buralarda hep kurulların, akademilerin aslında verimsiz çalıştığını, hatta Çevre Bakanlığının bile verimsiz çalıştığını düşünüyoruz ki bu sorumlulukları Sayın Cumhurbaşkanına devrediyoruz.

Bakın, Bakan Yardımcısı dedi ki biraz evvel: “Üç sene evvel dünyada müsilağ yoktu.” –veyahut da siz mi söylediniz Sayın Vekilim, hatırlamıyorum- şimdi, biz altı ayda belediyelerden ne bekliyoruz? Bu müsilağ sorununu analiz edecekler, çözecekler, çözüm üretecekler, finansmanını sağlayacaklar. Eğer

yapamazlarsa biz bütün yetkiyi onlardan alacağız; doğru mu anlıyorum bilmiyorum. Dolayısıyla, bence biz burada, çözümlerden ziyade, bir şekilde yetki paylaşımı yapmaya çalışıyoruz, hatta belediyelerin yetkilerine hep beraber el koymaya çalışıyoruz ve bizim bunları onaylamamızı bekliyorsunuz; bana bu çok tutarlı geliyor.

Şimdi, daha evvelki yine Sayın Bakan Yardımcısı söyledi, çevre mühendisi yoktu, çok doğru, bu dönem içerisinde çevre mühendisleri yetişti. Ama mesela “Bazı yerlerde başka ihtiyaçlar da olabilir.” diyorsunuz. Fakat biz Türkiye’deki tecrübelerden biliyoruz ki “başka yerlerde başka ihtiyaçlar” demek, istediğiniz her yerde bu ihtiyaçları kullanabilme imkânı da demek. Dolayısıyla bunları tanımlamadığınız sürece, yönetmeliklerle belirlemediğiniz sürece, bizim burada yaptığımız kanun da aslında belki de birçok haksızlığa yol açacak, ön olacak bir kanun. Dolayısıyla her ne kadar sizin iyi niyetle yaptığınıza biz inanmak istesek bile, Türkiye’deki pratiklerden biliyoruz ki maalesef sonuçlar bu anlamda olumlu olmuyor; mesela, ben gelmeden evvel, bir saat evvel bir çevre mühendisiyle konuştum, 2006’da çıkan kanunda, bir veteriner görevlendirilmiş; iddia o, hani inanmak istemiyorum ama doğru olduğunu varsayalım, Bakanlıkta çalışan -o dönemki Bakanlıkta, sizin görev yaptığınız dönemde değil- bir veteriner varmış, görevlendirilmesi gerekiyormuş, veteriner görevlendirilmiş. Şimdi, siz, bu veterineri görevlendirdiğiniz andan itibaren tüm veterinerlerin de görevlendirilmesinin önünü açacaksınız. Bunu nasıl düzenleyeceksiniz? Bunu da çok merak ediyorum.

Onun dışında, biraz evvel bu şamandıralar, bunların özelleştirilmesiyle ilgili konuya değindiniz. Bence bu önemli bir şey çünkü orada da başka bir endişe ortaya çıkıyor. Evet, deniz altını korumak lazım, oraya gelen tekneler istedikleri zaman istedikleri yerlere bağlanıyorlar. “Ağaçlara bağlıyorlar gemileri.” Tamam. “Oraya, çevreye zarar veriyorlar.” Tamam. Bunu özelleştirerek çözmek zorunda mıyız veya özelleştirerek çözersek ne sorunlar yaşayacağız? Bunları hep beraber bir gözden geçirmemiz lazım. Çünkü aslında o özelleştirmeye beraber bütün sene içerisinde hangi geminin nereye demirleyebileceğini, arka alanıyla ilgili tüm hakları da birilerine devretmiş oluyorsunuz. Dolayısıyla bu özelleştirme, çevreye çok fazla bir fayda getirmiyor; sadece serbest ticaretin, liberal düzenin, bence, bana sorarsanız, sadece onların formatını değiştiriyor. Yani insanların özgürce, eşit şartlarda rekabet etmesini birilerinin onayına bırakıyorsunuz.

Bu şamandıraları veyahut da işte bu alanları kiralayanların denizin altında oluşacak herhangi bir zarardan dolayı bir sorumlulukları olacak mı? Ben bunu da göremedim kanunda. Bunu yönetmelikle mi belirleyeceksiniz? Yani o alanı denetlemekten ve o alanı kiralamaktan sorumlu olan insanlar, verilen zararlardan da sorumlu olacaklar mı? Onu da göremedim, bence bunu da eklememiz gerekiyor.

Onun dışında, bu kadar zamanda benden bu kadar, diğer arkadaşlar konuştuğunda da eğer ilave bir şeyler söylemek istersem Başkanım müsaadenizi rica edeceğim.

Ha, bir iki şey daha söylemek istiyorum: Şu özellikle belediyelere altı ay süre tanıyıp altı ay sürede bu projeyi gerçekleştiremezse sonrasında projenin Çevre Bakanlığına geçip gerçekleştirilmesi ve bu gerçekleştirme bedelinin belediyelerden tahsil edilmesinin ben ekonomik mantığını -çok basit bir sebeple- anlayabilmiş değilim. Şimdi, bu belediyenin parası varsa bunu zaten yapar, yapamıyorsa devlet olarak siz üstlendiğinizde, bunu belediyeden tahsil etmeye kalktığınızda, başka birçok hizmeti yapmasını da engellemiş olacaksınız. Şunu anlayabilirim: “Belediyeler buradaki kaynaklarını burada kullanmak istemiyor, dolayısıyla buradaki aciliyetten dolayı biz onları buraya yönlendirmek istiyoruz.” dersiniz, onu anlayabilirim. Fakat kanunda yine Çevre Bakanlığına devri var ama mesela Çevre Bakanlığının devraldığı bu projeyi bitireceği zamanla ilgili bir sınırlama yok. Dolayısıyla siz belediyelere bir sınırlama getirirken Çevre Bakanlığına bu kanunda bir sınırlama getirmiyorsunuz; getiremezsiniz de zaten çok makul değil çünkü onlarca belediye, belki yüzlerce belediye, yüzlerce noktada buna

ihtiyaç olacak ve Çevre Bakanlığı zaten tüm bu projeleri eş zamanlı olarak gerçekleştiremeyecek. Dolayısıyla burada da bir siyasi endişe ortaya çıkıyor. Siz hangi belediyelere bunu yapacaksınız? Ne şartlarda yapacaksınız? Bunu yaparken siyasallaştırma riski var mı? sadece sizin için değil, sizden sonra iktidara gelecek olanlara da teslim ettiğimiz çok ciddi bir risk. Yani en geç gelecek sene seçim var. Gerçi Sayın Murat Bakan Mısır’la ilgili program yapıyor ama belki hepimiz burada olmayacağız veya Çevre Komisyonunda olmayacağız.

MURAT BAKAN (İzmir) – İktidar milletvekili olarak gideriz biz, arkadaşlar devam yani.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – Hayır canım, onu söylemek istemedim. O, belli değil; o, halkın takdiri, seçmenin takdiri. Bakarsınız, sizin, benim çalışmalarımın, muhalefetimden memnun değillerdir Murat Bey. Cumhuriyet Halk Partisini, İYİ Partiyi seçeceklerine eminim de belki sizi ve beni seçmezler. Dolayısıyla, bu kadar uzun vadede plan yapmamak lazım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Devlette devamlılık esastır; kim gelirse o gider yani şahsi değil.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – Doğru, doğru.

Dolayısıyla, Başkanım, benim çok kısa olarak söyleyebileceklerim bunlar. Çok kısa maddeler var. Dediğim gibi, bu kadar kısa maddeleri olan bir kanunu aslında bir torba kanunun içerisinde götüremememiz gerekirdi bizim. Çok daha verimli bir çalışma yapabildik. Bize biraz daha çalışma süresi verseydiniz çok daha sağlıklı şeyleri hep beraber başarabilirdik diye düşünüyorum. Çünkü çevre, Meclis içerisinde, bizim hep beraber anlaşmayı en çok becerebildiğimiz konuların başında geliyor. Bu sadece Paris Anlaşması için değil, o duyarlılıkları genel itibarıyla gösteriyoruz; göstermeyenlerle de hem Mecliste hem de kendi illerimizde hep beraber mücadele ediyoruz diye düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Sıdalı’ya ben de çok teşekkür ediyorum. Bir cevap değil ama bu işi analiz etmeyle alakalı, bu, müsilağdan sonra, siyasi parti ayrımı gözetmeksizin bütün siyasi partilerin belediye başkanları ve hep beraber, Sayın Murat Kurum Bakanın Başkanlığında çok önemli ve verimli toplantılar yapıldı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanımız, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanımız, Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanımız, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanımız, Tekirdağ ve o bölgelerdeki bütün yerel yönetimlerle beraber oturuldu, bir toplantı yapıldı. İlk şey buydu. Ondan sonra Müsilaj Komisyonu çalışmalar yaptı. Burada, esasında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yerel yönetimlerin etki alanına, görev ve sorumluluk alanına müdahale etmiyor. Biz buna karşıyız yani biz yerel yönetimlerin, yerinde yönetimin özüne aykırı hareketlere kesinlikle karşıyız.

Ama bir örnek vermek istiyorum size kendim yaşadığım. 2006 yılında, Trabzon’da İl Genel Meclisi Başkanıydım. Orada bütün insanların istekleri neydi siyasetçilerden? Yol. “Yüz metre beton yol yap, 100 metre asfalt yap.” Ben şimdi arkadaşlara... Bizim Karadeniz’in vahşi bir coğrafyası var. Her ırmağa, her deniz kenarına gittiğiniz zaman poşetleri, naylonları... Bizim insanımız da eski malzemelerini, çöplerini ırmaklara bırakır, taşıdığı zaman temizlediğini zanneder. Çöpler ırmaklara atılırdı ve bir anlayış yani bir zihniyet değişikliği yaşanması lazımdı. Ben arkadaşlarıma dedim ki: Biz bir ödenek ayıralım, bütün 486 köye konteynerler koyalım ve çöpleri toplayalım. Arkadaşlarımızın büyük çoğunluğu buna karşı çıktılar “Bu bütçeyi buraya harcayamazsınız, biz yol yapacağız.” diye. Sonra pilot bölge seçtik, özellikle turizm vadisi, Maçka Vadisi’ni. Önce “Bu köylüler bu işi yapamaz, bu çöpleri toplayamaz.” dediler. Pilot bölge başarılı oldu, sonra Trabzon’un 486 köyünden -1 milyon ödenekle- çöpler toplanmaya başlandı. Önce böyle bir yönlendirme oldu ve ikinci sene insanımız bizi gece arayama başladı ki “Çöp konteynerleri yetmiyor, bize yardımcı olun.” diye. İl Genel Meclisi üyesi arkadaşlarımız da “İkinci senenin bütçesinde daha fazla ödenek ayıralım.” diye söyledi. Burada,

esasinda, belediyelerin asli gorevi, cevresel sorunlari cozmek zaten. E cozulmedi ki, yatiirim yapilmedi ki böyle bir zorunluluk hasil oldu. Bunu birisinin yapmasi lazim, yoksa Çevre ve Şehircilik Bakanligi ileri biyolojik atik su aritma tesisini yapan adama tesvik veriyor yani şu anda enerji bedelinin yüzde 50'sini ödüyor zaten. Şimdi yüzde 100'ünü ödemek istiyor. Niye alsın durup dururken üzerine sorumluluğu? belediye yapıyorsa yapsın ama bir şeyden başlamak lazım. Yani merkezi yönetim bunlara da eğer müdahil olmazsa o zaman herkes kendi hâlinde neye bakıyor -bitiriyorum- oy nasıl alırım; boyamaya, makyaja buralara doğru bütçeyi yönlendiriyor. Kaldı ki bu sayılan bölgelerdeki belediyelerin bütçesel açıdan bir sorunu yok, onu söyleyeyim. Hepsinin bu işi yapabilecek bütçeleri var, onun yüzünden böyle bir zorunluluk hasıl oldu. Tekrar altını çiziyorum, ben yerel yönetimlerden gelen bir kardeşiniz olarak özel yaptığımız toplantılarda da asla yerel yönetimlerin görev ve sorumluluk alanına merkezi Hükûmetin girmesini, bu manada müdahale etmesini istemiyoruz ama asli görevini yapmıyorlarsa ortada bir sorun var; müsilaaj. Bunu nasıl ortadan kaldıracacağız, nasıl çözeceğiz? Bir yerden başlamak lazım, işin özü bu. Bunu söylemek isterim.

Çok teşekkür ediyorum.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – Çok kısa bir şey söyleyeceğim Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Estağfurullah, buyurun.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – Cevap olarak değil de zaten bakın, benim üzüldüğüm de o. Yani gerçekten 570 sayfalık bir rapor hazırlanmış, ben o komisyonda değildim, arkadaşlarımızın çok ciddi bir emeği var, bunu buraya koyalım. Sonrasında gerçekten Çevre Bakanligi da herkesi davet etti, toplanıldı, konuşuldu fakat burada, bu zamanın gerisinde, samimiyetle harcanmış bir enerji ve emek var. Buraya kadar her şey çok güzel ama biz bütün bunları neden yaptık? Biz bütün bunları, bu kanun maddelerini doğru çıkartabilelim ve örnek veriyorum, Çevre Ajansı ile ilgili de bir şeyler var bunun içerisinde -daha Çevre Ajansı çalışıyor mu, çalışmıyor mu hiç bizim farkında değiliz- bir tane daha madde ekliyoruz, değiştiriyoruz; bunu değiştirmeyelim diye yaptık. Şimdi, biz bu kadar emeği harcadıktan sonra bize otuz altı saat evvel bir kanun teklifi gelirse ve biz bunun üzerinde hiç konuşmadan buraya gelirse geride bütün yaptığınız o iyi niyetle anlatıklarınız var ya Başkanım, işte onları ziyan etmiş oluyoruz; benim kastettiğim bu. Yoksa eminim, bu Komisyon içerisinde de birçok noktada uzlaşmayla çıkacak. Belediyeler, yerel yönetimler altı ayda bütçeleri var yok... Biz bütün bunları konuşuruz, orasında siyaset girer, işte biz deriz ki: Şu partinin belediyesinin siz başarılı olmasını istiyorsunuz istemiyorsunuz ama orası mühim değil, asıl bu madde var ya bu madde, bu maddeyi çıkartmak için yaptığımız bütün emekleri hep beraber ziyan ettiğimizi düşünüyorum ben onun için söylemiştim, o kadar.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Estağfurullah, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, Mersin Milletvekili Sayın Rıdvan Turan'a söz vermek istiyorum.

Sayın Turan, Buyurun.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben Çevre Komisyonu üyesi değilim, bu Komisyon toplantısına müsilaaj kontenjanından geldim. Müsilaaj Komisyonuna katılan ve şu anda bu toplantıda da olan tek muhalif milletvekiliyim. O sebeple Çevre Komisyonunun yapmaya çalıştığı ve nihayetinde müsilaaj problemini nihai olarak ortadan kaldırmaya dönük olan -en azından niyet böyle- bu teklifi biraz mantiki sonuçlarıyla tartışmaya çalışacağım.

Başlarken tabii -sürem yettiği ölçüde- şunu ifade etmek istiyorum: Yani yaşamın ironisi galiba, dünya var olduğu zamandan bu zamana kadar pek çok jeolojik dönem geçirdi. Bu jeolojik dönemlerden bir tanesinde insan uygarlığı var etti. Holosen dönemde buzullar eridi, Neolitikle birlikte organize tarımsal faaliyetler başladı ama günün sonunda geldiğimiz noktada ne yazık ki insan türü, kendi marifetiyle kendi sonunu hazırlar hâle geldi. Biliyorsunuz “Antroposen Dönem” diye artık insan eliyle yaratılmış olan bir jeolojik dönemin, fosil yakıtların kullanılmaya başladığından bu zamana kadarki zaman dilimi içerisinde başladığını ve bu gidişatın da bir bütün olarak uygarlığın sonu anlamına gelebileceğine ilişkin pek çok literatür bulmak mümkün.

Şimdi, niye böyle oldu? Yani fosil yakıtların yaygın olarak kullanılması, bunun sonucunda dünyanın, biyosferin hızla kirleniyor olması, doğal olarak pek çok sonuç yarattı, pek çok sorun yarattı; örneğin, “küresel ısınma” ya da “iklim krizi” diye ifade ettiğimiz şey, bunun direkt sonuçlarında bir tanesi. 2050 yılında 200 milyon civarında insanın bu sebeple, iklim krizi sebebiyle mülteci olmak zorunda kalacaklarına ilişkin birtakım araştırmalar var. Peki, yani Çevre Komisyonu olarak bu üst başlık altında Marmara’yı nasıl ele alacağız, nasıl değerlendireceğiz, bunu nasıl konuşacağız bence biraz ona bakmakta fayda var.

Oraya geçmeden şu meselenin altını çizmek istiyorum: Bence de -az önce muhtelif arkadaşların ifade ettiği gibi- Çevre Komisyonunun bir tali Komisyon değil, bir asli Komisyon olarak faaliyet sürdürmesi gerekiyordu. Çünkü müsilağa ilişkin beş ay, altı ay değil, yaklaşık bir sene bir faaliyet sürdürüldü, bunun sonucunda külliyatlı bir rapor ortaya çıktı fakat burada temel bakanlık Çevre Bakanlığı olmasına rağmen bunun çevre açısından tali Komisyon olması çok kabul edilebilir bir şey değil doğrusunu isterseniz değerli arkadaşlar, bu şerhi bir kenara koymak isterim. Fakat şöyle bir şey var: Yani kamuoyunda -burada da ifade edildi- böyle 500 sayfalık ansiklopedi kıvamında bir şey çıktı, bunu çok olumlayan bir yerden cümleler kuruluyor. Yani çalışma kuşkusuz önemliydi ama aslına bakarsanız gerçekte olanın bir fotoğrafıydı, gerçekliği kısmen yansıtan bir fotoğrafı o rapor. Buraya teklif olarak gelense o raporun gerçekliğini kısmen yansıtan bir şey yani aslında türevin türeviyle karşı karşıyayız ya da tavşanın suyunun suyuyla karşı karşıyayız. Ben o raporu da beğenmemiştim, epey külliyatlı da bir şerh yazdım rapora karşı, hâlâ da çalışıyorum müsilağ meselesi üzerine arkadaşlar. Onu bile beğenmemişken, hani o dağın -tırmak içinde- böyle bir fare doğurması bir tuhafıma gitti doğrusunu isterseniz. Yani o çalışmalar içerisinde gerçekten özveriyle çalışmış olan arkadaşların da olduğunu biliyorum, burada imzacı olduklarını da biliyorum. Bu nedir yani bu nasıl bir çalışmadır ve neden böyle bir sonuca ulaşmıştır; buralarını bilemiyoruz tabii, orası bizim görüş mesafemizin dışında başka bir şey. Fakat dedim ya, o raporda da problemler vardı. O rapordaki problemler az ya da çok buraya bir biçimiyle yansımış ama esas olarak meselenin özü o raporda da yok, bu teklifte de yok; o, özne. Marmara’da müsilağ sorununu çözmek herkesin böyle sürekli dillendirdiği bir mesele. E kardeşim, böyle olacaksa bir defa şurada hep beraber anlaşmamız gerekiyor; kirlletmeyeceğiz, temizlemenin en kolay yolu kirlletmemektir. Peki, teklifte böyle bir şey var mı? Ceza var mesela, kirlletenlere ceza var. Bu bir kirlletmeme yöntemi değil kuşkusuz. Mesela çok sağlam özelleştirme adımları var, sermayeye rant yaratma adımları var. Mustafa Başkan hatırlayacaktır, hem Genel Kurulda hem de burada yaptığım konuşmalarda bu raporun bu işin özelleştirilmesine dönük bir hamlenin başlangıcı olduğuna ilişkin endişelerimi paylaşmıştım. Yani yanılmamışım, burada evet, sermayeye bir rant devşirme şeyi var, nerede olduğunu maddeler geldiğinde anlatacağım ama esas şu arkadaşlar: Marmara Denizi’ni alıcı ortam olarak kabul eden hiçbir tezin Marmaray’ı temizlemesi mümkün değil. Yani Marmara Denizi’ne derin deşarjı öneren, “Ama biz derin deşarj yapıyoruz da çok iyi artırıyoruz.” şerhiyle birlikte bunu öneren, alt akıntının bir konveyör vazifesi görerek bütün pisliği olduğu gibi Karadeniz’e taşıdığını varsayan anlayış olduğu sürece Marmara Denizi’ni temizlemek mümkün değil. Çünkü şimdiye kadar

bürokratlar da söylemişti, bakanlar da toplantımıza katıldıklarında söylediler: “Ya, bu şeyler, arıtma tesisleri on-line olarak zaten denetleniyor.” E kardeşim, denetleniyor da yani bu su arıtılmış nitelikte bir su da bu Marmara’ya ne oluyor? Ne oluyor da bu Marmara bu kadar kirleniyor? Bunun olabilir bir tarafı var mı? Yok tabii ki. Arıtılmadığı için bu böyle, arıtılıyormuş gibi olduğundan dolayı böyle. Sanal bir Karadeniz alt akıntısının konveyör gibi pisliği Karadeniz’e süpürüp götürdüğü düşüncesi egemen olduğundan dolayı böyle. Bakın, bu fikir esasen ODTÜ’nün önderliğinde çıkmış olan ama çok daha öncesine yani 1800’lü yıllara kadar dayanan bu fikrin artık geçerli olmadığı ortaya çıkmış durumda çünkü böyle bir konveyör sistemi yok, alt akıntılar yer yer üste çıkıyor, yer yer deniz topoğrafyası sebebiyle başka taraflara gidiyor. Dolayısıyla sizin Marmara Denizi’ne attığınız çöpün tekrar er ya da geç burnunuzun dibine geleceği bir anı görüyorsunuz; kirliliğin esas sebebi bu. Yani Dalan döneminde Güney Haliç Kolektörlerinin yapılmaya başlanması ve hatırlayacaksınız “Haliç’i gözlerim gibi masmavi yapacağım.” diyordu hatırlıyorsunuzdur, bu süreç başladığı andan itibaren ki DAMOC Projesi ve onun düzenlenmesi Camp-Tekser Projesi olarak ortaya çıktı ve esası buna dayanıyordu. Yani biz buraya pisliğimizi bir atsak bu böyle gidecek zaten Karadeniz’in de 100 metre altında hayat yok, böylece orada oksit olacak, olmayacak neyse işte, bundan kurtulacağız. Bu proje başladığında ki pek çok çevre o zaman dedi ki: “Ya, bunu yapmayın.” Mesela İller Bankasının muhteşem bir raporu var. O zaman da galiba yine Çevre Bakanlığından gelen bürokrat arkadaşlar vardı, bu raporun arkasında mısınız diye sormuştum. “Evet, arkasındayız.” demişlerdi. Diyor ki 1974 tarihli İller Bankası raporu: “Eğer Haliç’in kirliliğini Marmara’ya basarsanız Marmara’da suda çözünmüş oksijen miktarı dramatik olarak düşeceğinden dolayı Marmara Denizi orta ve uzun vadede hem balıkçılık açısından hem de diğer aktiviteler açısından kullanılamaz hâle gelir.” diye böyle tane tane yazmışlar. Yazmışlar da ne olmuş, hemen ardından ne olduğunu söyleyeyim. Güney Haliç Kolektörleri çamuru bastı ve 89 yılında Ahırkapı, Kadıköy oradan Tuzla, Pendik sahiline kadar inanılmaz bir balık ölümü oldu, Valilik balıkların yenmesini yasakladı “Üstünde araştırma yapılacak.” dedi. Arkadaşlar, o zaman dahi litrede 5 miligramın altına düşmüş oksijen miktarı şimdiye hak getire. Zaten Bakanlığın mevzuatında, Atıksu Yönetmeliği’nde yazıyor; yani deşarj olabilmesi için litrede 5 miligramdan fazla çözünmüş oksijenin olması lazım. Yani attığınız şeyin oksit olabilmesi için en az bu kadar oksijen olması gerekiyor deniyor iken biz kendi Komisyon toplantılarımızda da gördük ki birçok yerde 2 miligram, 2 miligramın altı hatta anoksik ortamlar çoktan başlamış. O sebeple Çevre Komisyonu, milletvekillerimiz gerçekten bu meseleyi çözmek istiyorsa bir defa böyle çok -ne diyelim- icatlara falan gerek yok, önce bir mevzuatı yerine getirelim. Diyor ki: “5 miligram litrenin altında deşarj yapamazsın kardeşim.” Bu ne demektir biliyor musunuz değerli arkadaşlar? Marmara Denizi’ni alıcı ortam olarak kullanamazsınız demektir; mevzuat bunu söylüyor, ben söylemiyorum. Mevzuat bunu söylediği için zaten konuyu şuradan başlatmamız lazım. Biz, Marmara Denizi’ne deşarjı nasıl engelleyeceğiz? Başka bir deyimle karada olan karada kalırı nasıl egemen kılacağız? Ne demek karada olan karada kalır? Atık suların tekrar kullanılmasını nasıl planlayacağız? Şimdi bu iki temel olmadıktan sonra yani alıcı ortam olarak kabul etmiyoruz -zaten konveyör olarak doğru bulmuyoruz- “Marmara Denizi’ne evsel, endüstriyel, tarımsal atıklar atılmayacak; bunun takipçisi olacağız.” demedikten sonra ve karadaki arıtılmış suyun tekrar karada kullanılmasını sağlayacak önlemleri almadan değerli arkadaşlar, bu tedbirlerle hele ki buradaki muhteşem inzibati tedbirlerle bu meseleyi çözmek mümkün değil. Ne yapar millet biliyor musunuz? Yani para vermek ağırlarına gider, başka yöntemlerini bulurlar. Yani bizde zaten bir hüküm serdedildiğinde ahali önce “Ben bunu neresinden delerim?” diye bakıyor ne yazık ki. Bunlar bu şekilde aşılır. O sebeple gelin iyi bir şey yapalım ve bu mesele ontolojik olarak neye dayanıyorsa, nasıl çözülecekse oradan başlayalım.

Biz bunları komisyon raporlarında -Başkanımız da burada- döne döne konuştuk ve -zannediyorum ki, zannediyorum değil, öyle yani- bu Komisyonun tüm üyeleri dedi ki: “Ya, bu derin deşarj doğru bir şey değil.” Ama gelen Komisyon raporunda derin deşarjın devam edeceğine ama artırılmış biçimde tabii ki, zaten kimse arıtmadan deşarj... Bunların hepsi “Arıtıp da veriyoruz.” diyor zaten ama işte, deniz bu hâlde. Marmara’nın alıcı bir ortam olarak kabul edilmeyeceğine dair ne yazık ki Komisyon raporumuzda hiçbir şey göremedik, bunun üzüntüsünü ben o zamandan beri hâlâ bir biçimiyle yaşıyorum. Yani bir sonuç çıkmış burada bu teklifle birlikte, o da ne yazık ki yanlış çıkmış.

Şimdi, olası bir balık pandemisiyle karşı karşıyayız, istavritlerde vibriyo türü bakteriler bulunuyor. Vibriyo bakterisi, insanda hastalık yapan kolera ailesinden bir bakteridir, kolera değildir ama şöyle şeylere yol açabilir arkadaşlar: Bu meseleyi çözemezsek istavritleri yiyen avcı balıkların -lüferdir, palamuttur, şudur budur- bunların da hastalanmasına ve ölümüne yol açacak ciddi bir pandemiyle karşı karşıya olabiliriz şu anda yani böyle bir riskin hemen kenarındayız. O sebeple ya, bırakalım bu işi, “Sermaye buradan ne elde eder?” fikriyatını, bırakalım inzibati yöntemleri, bırakalım kanser hastalığını aspirinle çözmeye çalışma cin fikirliliğini meselenin esasına gelelim, meselenin esasını çözmeye çalışalım.

“İsı artışı” dendi, “şu” dendi, “bu” dendi. Arkadaşlar, hepsinin temeli, suyun kirli olmasıdır. Yani sorumuz şu aslında: Örneğin, iklim krizi sebebiyle Karadeniz 1,5 derece ısınıyorken Marmara Denizi niye 2,5 derece ısınıyor? Niye ısınıyor? Çünkü içerisinde süspansiyon hâlde kirlilik faktörleri var. Bu faktörler olduğu sürece... Bunun deneyini de yapmak çok basittir: 2 bardak, bir tanesinin içerisine mürekkep koyun şunlardan, bir tanesi de böyle olsun, güneşin karşısına koyun. Takdir edersiniz ki mürekkepli olan su daha hızlı ısınacaktır, bu sebeple su ısınıyor. Suyun ısınması oksijen oranının düşmesine sebep oluyor. Besleyici faktörler bu “fitoplankton” adlı arkadaşın çoğalmasına sebep oluyor ve bunun sonucunda da günün sonunda artık ruhuna rahmet okunacak ne yazık ki bir durumla -Marmara Denizi açısından söylüyorum- karşı karşıya kalmış oluyoruz.

Öznesi olmayan bir şeyden bahsetmiyoruz değerli arkadaşlar. Marmara kirlendi de nasıl kirlendi Marmara? Marmara, esasen endüstriyel kirlilik. Bir avuç sermayedar “Daha çok para kazanayım.” diye denizin ne olacağını düşünmedi, hâlâ da düşünmüyor; bakın, hâlâ da düşünmüyor. Örnek olarak size Ergene derin deşarjını vereyim. Ergene derin deşarjı gümbür gümbür suyunu, artırılmış suyunu basıyor. Bakın, arkadaşlar, o zaman da söyledim, şimdi tekrar söyleyeyim: Ergene derin deşarjının Marmara’ya boşaldığı yerde yapılan analizlerde, Dünya Sağlık Örgütü değeri bakırda 0,02 miligram/litre olması gerekirken 2.544’e çıkmış durumda; 0,5 olması gereken çinko değeri 1.932’ye çıkmış durumda; 0,2 olması gereken demir değeri 636’ya çıkmış; kurşun, kadmiyum, nikel falan böyle devam ediyor. Bu bir analiz. Deyin ki: “Ya, bu analiz güvenilir değil.” Kalkın gidelim beraber artıldığı iddia edilen Ergene derin deşarjının ağzından alalım suyu ve analiz edelim, görelim bakalım ki ne çıkıyor onun içerisinde. Arkadaşlar, durum vahim, durum vahim. Hem de şöyle bir vahimlik var: Bakın, bu mantığı bu teklif devam ettiriyor. Şimdi, bu su nasıl kirleniyor? Ergene havzasında 2 bin kadar tesis var; boya var, tekstil var, metal var, şu var, bu var. Bu 2 bin tesis atıklarını Ergene Deresi’ne deşarj ediyor, tamam mı? Ergene Nehri kaynağında şu su gibi, bunları geçtiğinde hem debisi artıyor hem de kirliliği inanılmaz derecede artıyor. Ya, şimdi kamunun şunu demesi gerekmez mi? Ya, siz bunu kirlletiyorsunuz, bunu siz niye temizlemiyorsunuz? Yani şimdi o ürettiği tişörtten, o tekstil firması para kazanacak, onu Avrupa’ya ihraç edecek ve bundan para kazanacak. Pisliğini niye bize ihale ediyorsunuz kardeşim? Bakın orada şöyle bir öneri yapmıştık, burada da Sayın Başkanın nezdinde bu öneriyi ifade etmek istiyorum. Doğru olan şey şudur arkadaşlar: Bu kadar sanayi tesisinin olduğu yerde... Bu sanayi tesisleri akiferlere hortumlarını daldırıp suyu havzadaki yer altından çekiyorlar. İstedığı gibi kirlletiyor, ondan sonra da basıyor; böyle yağma olur mu ya? Bu nerede görülmüş bir şey? Diyeceğiz ki: Ey tekstil endüstrisi sahibi

kardeşim, hele bir şöyle yakın gel. Sen bu tişörtü, işte, bin tişört, 10 bin tişört, neyse... Günde ne kadar suya ihtiyacın var? 100 litre suya ihtiyacım var. Al sana 100 litre su. Bu 100 litre suyu arıt arıt, bir daha kullan. Böyle bir şey olabilir mi yani? Parayı kendisi cebine atacak, işçi sınıfının artı değerini orada sömürecek; ondan sonra pislik oldu mu bas Marmara'ya. Böyle bir şey olmaz arkadaşlar, böyle bir şey olmaz. Yani ne insani ne vicdani bir tarafı var bu işin. Meseleye bu şekilde bakmak gerekir. Ayrıca döne döne, döne döne hep deniyor ki: "Daha iyi arıtacağız, ileri biyolojik arıtma kuracağız." İyi de ya, gezdik ileri biyolojik arıtma tesislerini. Şimdi, sen endüstri atıkları... Hani evsel atıkları eyvallah, içinde azotu, fosforu olan, karbonu olan kirletilmiş suyu, böyle bir suyu ileri biyolojik arıtmayla arıtabilirsin. Ama buraya işte boyalar, ağır metaller, başka toksinler, kimyasallar girdiği andan itibaren bu sistem işe yaramaz zaten, işe yaramaz. Deniyor ki: "İleri biyolojikle bunları arıtacağız." Arıtamazsın, arıtamazsın ama "Böyle yapıyoruz ve gayet de iyi yapıyoruz, arıtıyoruz." denilebilir. Bunun da bir gerçeklik tarafı ne yazık ki yok. O sebeple, siz benden daha iyi bilirsiniz Komisyon Üyeleri; biz su zengini bir ülke değiliz, değil mi? O zaman neye dayanarak kullandığımız suyu ve bu kadar iyi arıttığımız suyu -Değil mi?- denize basıyoruz. Madem bu kadar iyi arıtıyorsak bu suyu karada pekâlâ kullanabiliriz, karada kullanmanın yöntemlerini geliştirebiliriz, bunun için çaba sarf etmek mümkündür. Ama hem "İyi arıtıyoruz." diyoruz hem de denize bunu basıp denizi kirletmeye devam ediyoruz.

Toparlıyor ve bitiriyorum. Şimdi, bence, son derece önemli bir floraya ve fauna sahip bir deniz. Hani 124 civarında ticari balığın bir dönemler yakalandığı, şimdi bunların çok büyük kısmının yok olduğu, 5-6 tür, 7-8 türe kadar daraldığı bir denizimizden bahsediyoruz. Karekin Deveciyan 1910 yılında İstanbul Balıkhanesi Müdürüyken aylık 40 ton kılıç balığının, 80 küsur ton orkinosun, 2,5 milyon ton toriğin girdiğini kaydetmiş. O denizden şu anda bu denizi konuşuyoruz. 70'lere kadar yüzlerce kiloluk orkinosların yakalandığı, sinaritlerin yakalandığı bir denizden bahsediyoruz. Dolayısıyla, şimdi, biz mesela Çevre Bakanlığından ne bekleriz ki, Çevre Komisyonundan ne bekleriz ki? Bu doğal varlıklarımızı son derece kıskanç bir biçimde muhafaza etmelerini bekleriz, mevzuatı buna göre belirlemelerini, buna göre mevzuat oluşturmalarını bekleriz. Mesela bir komisyondan asla ve asla; ya bu işleri, şu arıtma işlerini özelleştirelim, firmalar gelsinler, yap-işlet-devretle bu işi alsınlar... Ve beklemeyiz yani, ticaret değil, bu Komisyonun işi de Bakanlığın işi de ticaret değil. Ayrıyeten arkadaşlar, eğer arıtma tesisleri özelleştirilirse yap-işlet-devrete bu iş dönerse bu işin doğal sonucunu ben size söyleyeyim: Ne kadar az arıtırsan o kadar çok para kazanırsın, ne kadar az girdi kullanırsan o kadar çok kazanırsın; bu, elektrik için de geçerli, diğer şeyler için de geçerli. Yani şöyle bir şey olur mu Allah aşkına ya, üzerinden kâr elde etme amacına matuf bir arıtma mantığı olabilir mi? Kamusal bir iştir bu; bunda para kazanmak, kaybetmek falan söz konusu değildir. Bu işler sağlık gibidir mesela -gerçi şimdi sağlık artık başlı başına bir sektör oldu- eğitim gibidir, bunlar kamusaldır ve kamunun halkına duyduğu saygıdan dolayı yapmak zorunda olduğu şeylerdir. Şimdi, teklifte var "Bunları yap-işlet-devretle..." Ya, olmaz, gerçekten olmaz; hem etik değildir bu hem de zaten bu mümkün değildir. Bakın, görün, bunlar özelleştirilmeye başladığı andan itibaren o arıtmanın tepesinde oturacak vatandaşın amacı kâr elde etmek olacak. Onun açısından ikinci mesele, suyun temizlenip temizlenmemesi meselesidir. Kamusal olan şeyler üzerinden kâr elde etmek kadar kötü bir şey yoktur. Neoliberalizmin bize anlattığı, kapitalizmin yıllardan beri bize anlattığı şey, kamusal şeylerin aslında meta karakterinde olduğudur, bunlar üzerinden para kazanılabilir olduğunu anlata geldi bize. Burnumuz çamurdan o yüzden çıkmadı zaten, yıllardan beri bu zihniyeti her alanda, bütün kamusal alanlarda gördüğümüzden, yaşadığımızdan dolayı. Şimdi bunu bir de şeyde mi test edelim? Ne deniyordu, hatırlayın "Özelleştirdiğinde kalite artar." deniyordu. Hatırlıyorsunuz, Özal dönemlerinde bu özelleştirme furyaları başladığında "KİT"ler arpalık, bu arpalığı bir değiştirirsek, özelleştirme olursa herkes dört dörtlük çalışır." deniliyordu. Bakın, özelleştirilmiş elektrik dağıtımının başına ne geldiğini Isparta'da gördük; DEDAŞ zulmü sebebiyle

Mardin, Diyarbakır, Urfa, oralarda da görüyoruz. Demek ki öyle olmuyor. Demek ki siz kamusal olanı özelleştirmeye başladığınızda, sermayenin üzerinden rant elde edeceği bir mekanizma hâline bunu dönüştürdüğünüzde orada çok başka bir şeyle karşı karşıya kalıyorsunuz, bir avuç sermayedar taş atıp da kolu yorulmadan para kazanmış oluyor ve hizmet kalitesinin falan artmadığını da Isparta pratiğinde yine gördük. Dolayısıyla, kurban olayım, bak, bu akıl, akıl değil yani Sayın Başkan “Biz bu şeyleri özelleştirelim, yap-işlet-devlete verelim, daha iyisi olur.” değil, bunu kamunun yapması lazım. Bunu kamunun bir kâr elde etme... Yani kâr derken, tabii, bir kârı olacak kamunun. Daha doğrusu “kâr” demeyeyim buna “toplumsal fayda” diyeyim yani çocukluğumuza, börtü böceğimize, kurbağamıza, tosağamıza duyduğumuz saygıdan dolayı bunu yapacağız; bu iş için vardır kamu, yoksa ne gerek var? “Devlet” dediğin şey başka ne yani? O sebeple, orada çok büyük bir şey var ve asla katılmadığımız bir tarafı var bu işin; onu da vurgulamak istiyorum.

Uzattığının farkındayım, bitireyim o zaman. Yani gelin, iyi bir şey yapalım; hani, yapıyormuş gibi yapmayalım Sayın Başkan, gerçekten ihtiyacı karşılayacak bir şey yapalım ve bizden sonraki kuşaklar Marmara’yı kurtarmakla bizi ansın diyorum.

Teşekkür ediyorum sabrınızdan dolayı.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum.

Sözlerinizi kesmek istemedim, Sayın Polat gözüme bakıyor yani acil bir şeyi var ama yine de kesmek istemedim.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Çok özür dilerim. Vallahi, bilsem size verirdim sıramı.

MAHİR POLAT (İzmir) – Estağfurullah.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Ben şimdi İzmir Milletvekilimiz Sayın Mahir Polat’a söz veriyorum.

Buyurun Sayın Polat.

MAHİR POLAT (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

İzmir’in genel problemlerinden bir tanesi, uçak bulamama problemi -karşıdan hoca da bakıyor- dolayısıyla araçla gideceğim. Teşekkür ediyorum desteğiniz için.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yollar güzel, gidebilirsiniz.

MAHİR POLAT (İzmir) – Uzun ama yollar.

Çok teşekkürler. Birlikte çok verimli çalışmalar yaptık bürokrasiyle, Sayın Bakan Yardımcımızla, anlayış çerçevesinde gittik. Birkaç konuya değinmek istiyorum ben. Milletvekili olunca bu Komisyona ilk geldiğimde ilk yaptığım konuşmalardan bir tanesi denizlerin kirlenmesiyle, özellikle gemiler tarafından kirlenmesiyle ilgiliydi. Hatta burada bir hesap yaptım, hafta sonu bir geminin sintinesini ya da diğer çöplerini limana boşaltması, limandan bu hizmeti alması karşılığında ödeyeceği para ve o kanunla birlikte, Çevre Kanunu’yla birlikte yakalandığında ödeyeceği ceza arasındaki farkı ortaya koymuştum ve bunun da yeterli olmadığını ifade etmiştim, o ceza da yakalanabilirse o uygulanıyor. Öncelikle bizim gemiler açısından denizlerimizin denetleniyor olabilmesi lazım, bir de çok fahiş cezaların kesilmesi gerekiyor bu gemilere, buradaki bu düzenleme bu açıdan yeterli değil. Yakalamayı ve cezayı da çok iyi uygulamamız gerekiyor ki bizim denizlerimizin gemiler tarafından kirlenmemesi gerektiğini öğretilsinler. Mesela, biz Foça’da bir felaket yakaladık. Günlerce kirliliğin kaynağını bulamadık.

Bu kanun teklifindeki birkaç madde çok dikkat çekici. Bir tanesi Devlet Su İşlerinin maksat oranlarıyla ilgili, içme sulama enerjisiyle ilgili düzenlemeyi tamamen Cumhurbaşkanına bırakması. Bu, doğru ve kabul edilebilir bir madde değildir çünkü Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin genel mantığından yani otokratlaşma mantığından hareketle bu madde buraya konmuş. Hepimizin hayatında yaşadığı bir problem var; küresel ısınma, iklim krizini birlikte yaşıyoruz. İklim krizini yaşarken daha bilimsel düşünmek zorundayız yani Devlet Su İşleri bünyesinde bilimsel bir kuruluş kurarak konunun uzmanı bilim insanları tarafından bunların değerlendirilmesi gerekiyor. Tabii, küresel ısınma, iklim krizi derken bizim seçim bölgelerimizde ve Anadolu'nun birçok yerinde yeraltı suları, tarımsal sulama suları ile ilgili kısıtlılar yaşanıyor. Bunlara dikkat çekmek gerekiyor. Başlangıçta sulama birliklerinin yapısıyla ilgili bir eleştiri ortaya koymamız lazım. Uzunca bir süredir sulama birlikleri kayyumlar tarafından yönetiliyor. Hayatın her alanında kayyuma karşı olduğumuz gibi sulama birliklerindeki bu kayyum anlayışına da karşıyım.

Su yönetimini özellikle kırsal kesimde köylülerin, çiftçilerin yaşamını kolaylaştırıcı şekilde yapmamız gerekiyor. Mesela, sulama havzası içindeki köylülerin su ihtiyaçları karşılanmadan havza dışındaki, şebeke dışındaki alanlara su vermemek gerekiyor. Bizim seçim bölgemizdeki Yukarıkırklar havzasında bulunan köylülere “Su yok.” denmesine rağmen şebeke dışındaki özel şirketlere su verildiği elimizdeki soru önergesiyle ortaya konmuştur. Bu doğrultuda, suyun yönetimiyle ilgili ciddi bir mantık ve gelecek kuşakları da gözeterek bir mantık ortaya koymamız gerekiyor. Bu kadar sığ bu su yönetimini ele almamak gerekiyor.

Çevre Kanunu'nun 2'nci maddesiyle ilgili bir düzenleme yapılıyor. Çevre gibi bir anlamda önemli bir denetim alanının yani çevre mühendisleri tarafından yapılması gereken denetim mekanizmasının kamu elinden özel şirketlere devredilmesi kabul edilemez. Çevre denetimi özelleştirilemez. Burada belli yerlerde çevre denetiminde şirketlere de yetki verileceği söyleniyor. Bunu kabul etmek mümkün değil çünkü çevre hepimizin. Bunun denetlenmesinin kamu...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MAHİR POLAT (İzmir) – Başkanım, bana sabotaj düzenliyorsunuz herhâlde.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yo, ben seni kurtarmaya geliyorum oraya, sen diyorsun ki “sabotaj”.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – İzmir iyi çalışmıyor herhâlde.

MAHİR POLAT (İzmir) – Vallahi, İzmir'de her şey çalışıyor, bir gün gelersen İzmir'i gezdiririz size Eyüp'çüğüm. Bizimle gezmesi biraz daha güzel olur İzmir'i, sizinle gezmesi biraz sıkıntılı olur.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Arkadaşlar, hatibe müdahale etmeyelim lütfen.

MAHİR POLAT (İzmir) – Denetimle ilgili çevre yönetim hizmeti belgesi alması ve bunun bir şirket tarafından verilecek olması doğru değil yani bu çevre denetiminde “ama”sız, “fakat”sız, eğip bükmeden, herhangi bir belgeye ihtiyaç duymadan çevre mühendisi ibaresi ve çevre mühendisliği diplomasının yeterli olması gerekiyor.

Bir diğer konu da yerel yönetimlerin –arkadaşlarımız değişti- altı ay içinde iş temin planlarını Bakanlığa sunmalarıyla ilgili zorunluluk, aslında hayatın doğal akışına ters bir anlayış. Yıllara varan bir sorun, altı ay içerisinde biz bunu çözeceğiz, çözmezsek resen Bakanlık bu işi yapacak demenin altında farklı siyasi saiklerin olma ihtimalinin olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca, sadece belediyelerin yetki alanındaki evsel atık suların, kirleticilerin bu müsilaç problemine sebep olduğunu düşünmek de

doğru değil, bunun için, sanayi tesisleriyle ilgili, sanayi bölgeleriyle ilgili bir şey de buraya konmalıydı. Bunu görmedik. Yıllarca yapılması gereken işler yapılmıyor, siyasi saiklerle bugün farklı şeyler gerçekleşebiliyor.

Bu müsilağ problemiyle ilgili bir değerlendirme var, onu sizlerle paylaşmak isterim: İzmir Körfezi ile Marmara Denizi kıyaslaması, neyi, ne şekilde, yıllara varan oranlarda eksik yaptığımızla ilgili bir önemli bir gösterge bence. Değerli arkadaşlar, İzmir Körfezi, Marmara Denizi'nin binde 34'ü kadar su hacmine sahipmiş, ortalama derinliği ise 19 kat daha az ve su sıcaklığı da 5 ila 10 derece civarında daha yüksek olan bir körfez, yani müsilağ anlamında daha açık, daha sıkıntılı, sıcak bir körfez. Diğer yandan, kişi başına düşen deniz suyu varlığı da İzmir Körfezi'nde Marmara Denizi'ne göre 57 kat daha az. Tüm bu aleyhte faktörlere rağmen İzmir Körfezi'ndeki su kalitesinin Marmara Denizi'nden daha iyi olmasının temel nedeni İzmir Körfezi'nde yapılan kentsel atık su deşarjını da çok büyük oranda karbonla birlikte azot ve fosforun artırıldığı ileri biyolojik arıtma tesislerinin varlığıdır. Bu çerçevede değerlendirir ve bu işi bir devlet meselesi olarak, yerel yönetimlere bir yaptırım meselesinden ziyade devlet meselesi olarak ele alırsak daha mantıklı çözümler ortaya koyabiliriz.

Bir de bu plastik atıklarla ilgili, denetlemek çok kolay. Türkiye'nin gümrükleri bir tuşla otomasyona geçti, kim ne kadar getiriyor, nerede bekletiyor, nasıl bekletiyor, nasıl ithal ediyor, bunu çok rahatlıkla görebiliriz. Türkiye'ye plastik atıklar gelmeye devam ediyor, bazen bunların sahipleri çok kirli olanlarını almıyor ve sahipleriyle ilgili herhangi bir yaptırım yapılmıyor; buna da dikkat çekmek istedim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Polat'a çok teşekkür ediyorum.

Şunun altını çizmek isterim: Siyasi hiçbir düşünce bu şeyin altında yok. Sonuçta şunu söyleyeyim: Seçimlere bir yıl kaldı yani bir yıl içerisinde altı ay zaten belediyelere süre veriliyor, altı aydan sonra termin planını oluşturuyor, zaten ihaleleri -bilmem- o zaman süreci uzun bir süre. Yani bu olayları eleştirebiliriz ama bir yerden başlamak lazım. Bir taraftan, denizler kirleniyor, denizleri yok ediyoruz, çevre yok oluyor ama diğer taraftan da bir şeyler yapıldığı zaman başka bir şey aramak lazım. Tekrar ediyorum, ben: Bu işin içerisinde olan bir kardeşiniz olarak asla burada bir siyasi rant, bir çıkar, bir düşünce olamaz, hatta bazı şeylerde siyasi bir rant değil, siyaseten kaybetme riski var ama biz çevreyi kaybetmeyelim, siyaseten kaybedelim, hiç önemli değil, önemli olan çevredir. İşte, Poşet Yasası'nı nasıl ki siyasi iktidar olarak yerel seçimlere altı ay kala gündeme getirdiğimiz gibi... Elbette onun siyasi bir bir kaybetmişliği var bizde ama hiç önemli değil, önemli olan millet kazansın, toplum kazansın, canlar kazansın. Bunun bir...

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Özeldede sizde de var.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Özeldede benim de fabrikam vardı, ben de kaybettim yani onu da söyleyeyim, işimi kaybettim, önemli olan bu değil yani burada, bunu aramamak lazım ama haklı eleştiriler olabilir, oradan da bir şey alıyoruz, o ayrı bir şey.

Ben, tekrar, Sayın Polat'a teşekkür ediyorum, hayırlı yolculuklar diyorum. Konforlu bir yoldan gideceksiniz, Allah yolunuzu açık eylesin.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Hocam, Ben Barış Bey'e söyledim, dedi ki: "Ben, şimdi, söz hakkımı, önceliği Hocama veriyorum."

İzmir Milletvekilimiz Sayın Hasan Kalyoncu Bey'e sözü veriyorum.

Sayın Kalyoncu, buyurun.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) - Ama Başkanım, önünde şöyle bir kalın not var, hepsini konuşacak mı?

HASAN KALYONCU (İzmir) - Teşekkür ediyorum Barış Bey, çok naziksınız; çok fazla konuşmayacağım.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) - Sağ olun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi, zaten temelde müsilajın sebebi kirlenme. Kirliliği ortadan kaldırırsanız bu müsilaj sorunuyla karşılaşmazsınız, fakat, şimdi, Marmara Denizi’ni ele aldığınız zaman dünyada benzer bir sistem daha yok, farklı bir sistem; bu bir.

Şimdi, arkadaşları dinlediğim kadarıyla -Sayın Bakan Yardımcısının konuşmasına yetişemedim, o yüzden, bir şey demiyorum- arkadaşların tenkitleri olabilir, eleştirileri olabilir. Bunları ele aldığımız zaman şöyle bir şey çıkıyor: Biz istiyoruz ki bir anda bütün hepsi çözülsün ama mesela kanunda eksiklik var vesair, ekleme, bir şeyler var, tamam, bunların hepsi olabilir fakat bu ilk başta arıtma tesislerinin kurulmasıyla olur. Mesela, burada 8’inci maddede geri kazanım da buraya konulmuş yani bizim önce kirliliği önlememiz gerekiyor, bunu yapabilmemizin ilk yolu da burayı kirlüten tüm tesislere arıtma tesisini yapmak zorunluluğu; bu da kimde? Bu da belediyelerde.

Şimdi, belediyelerin -aslında, bunu birçok defa söyledim, yine söylüyorum- bütün işi gücü bırakıp sadece altyapılarını düzeltmesi gerekiyor. Şu anda, Türkiye’de birçok belediyeye bakın, yağmur suları ile kanalizasyon beraber ve bu ne oluyor? Arıtma tesislerine ekstra yük de getiriyor. Yağmur suyu kanalları ile bu diğer kirlletici kanallarının, kanalizasyonun birbirinden kesinlikle ayrılması gerekiyor.

Mesela, şimdi, ileri biyolojik arıtma tesisi... Evet, ileri biyolojik arıtma tesisi yaptığınız zaman, bunun öncesinde kimyasallar için zaten kimyasal arıtmadan da geçiriyorsunuz, oraya gelene kadar bütün arıtma işlemleri bitiyor. Marmara Denizi’nde bu aşırı derecede alg gelişiminin, fitoplanktonun bu kadar artmasının sebebi de azot ve fosfor çünkü bunun çoğalabilmesi için genetik materyali çoğaltması gerekiyor, bunun temelinde de azot ve fosfor varsa bu olur. Eğer azot, fosfor yoksa ne kadar kirlertirseniz kirletin, bu organizmaların büyümesi söz konusu değil çünkü çoğalamayacak. Şimdi, bunu bu kanun teklifi çok da güzel bir hâle getiriyor. Belediyelerin bundaki sorumluluğu çok büyük çünkü belediyeler vatandaşla hizmetle görevli. Bunun yanında, bu tesislerin kurulması... Nasıl kuruluyorsa kuruluyor, bir şekilde bunun yaptırılması da gerekiyor. Şimdi, “Hükûmetin belediyelere müdahalesi” diye o yönden ele alırsak yanlış yaparız çünkü sadece Marmara Denizi’nde değil, Türkiye’nin genelinde bizim tüm, her yerde hiçbir yere atık su bırakmamamız gerekiyor yani biz doğrusalı döngüsel çevirdiğimiz sürece iklim değişikliğinden de en az düzeyde etkileneceğiz.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – İklim krizinden.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ben “değişim” diyeyim, siz “kriz” deyin, öbürü “kaos” desin, iklimde bir sıkıntı var, değişim...

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Hocam, bir es vermek için söyledim çünkü ses gitti bir ara da.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Tamam.

Yani iklim değişikliği, kaos, kriz, bunların hiçbirisi... Bizim suya da ihtiyacımız var ve bu arıtma tesislerinden çıkan suyu da kullanmamız gerekiyor, tarım alanlarında kullanmamız gerekiyor, şehir içi sulamalarda kullanmamız gerekiyor ve bu kanunlar bu işin başlangıcını teşkil ediyor ve ileriki süreçlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi daha fazla kanunla bu işi düzenleyecek zaten yani burada getirilende bir sıkıntı yok, bu gayet güzel bir başlangıç ve Türkiye’nin her yerinde uygulanması gerekiyor. Şu anda, Türkiye’de hiçbir arıtma uğramadan doğal sisteme bırakılan atık sular var, sadece ön arıtma işleminden geçiyor ve doğal sistemlere bırakılıyor.

Demin, Sayın Milletvekilim İzmir’i örnek verdi, İzmir’de -bunu her yerde söylüyorum, sayın milletvekillerimizle de bu konuyu konuştuk- Tahtalı Barajı’na hâlâ lağım girişleri var, şu anda devam ediyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Türkiye’de en çok korunan baraj havzası olmasına rağmen.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Evet, korunan baraj havzası olmasına rağmen hâlâ lağım girişleri var ve sorduğumuz zaman bize verilen cevap da şu: Proje yaptık, proje tamamlanınca o iş... Arkadaş, proje tamamlanana kadar bir önlem almanız gerekiyor, burası içme suyu havzası. Bazı ilçelerimizin atıkları, bazı illerimizin atıkları arıtılmadan, ön arıtmıla doğal sistemlere bırakılıyor. Şimdi, İzmir Körfezi’nde müsilağ yok ama İzmir Körfezi’nde deniz marulu var, deniz marulu ve “red tide” olayları İzmir Körfezi’nde görülüyor. Bu da bir ötrofikasyonun devamı yani kirlenmenin sonucunda oluşan bir yapıdır. Bu da müsilağın bir benzeridir aslında, organik yükün körfezde artmasıdır. Ayrıca, yine, Sayın Vekilim “İzmir Körfezi Marmara’dan daha temiz.” dedi de Sayın Bakan Yardımcım, bildiğim kadarıyla, İzmir iç körfez 4’üncü kalite su seviyesinde yani en üst düzeyde kirli. Bu veriyi orta kısımdan mı aldılar, Karaburun’a doğru mu aldılar, liman tarafından, iç körfezden mi aldılar? Burada da sıkıntı var. Yani böyle bir karşılaştırma olmaz. İzmir Körfezi şu anda tehdit altındadır. Eğer bu tip -şu kanun teklifiyle gelen- arıtma tesisleri bütün her yerde yapılmazsa -size başka bir şey daha söyleyeyim- iç sularımız da büyük tehlike altındadır. Özellikle göller, göletler sulak alanlar, atık su bırakılan her tür alan tehdit altındadır. İleriki dönemlerde iklim değişikliğiyle beraber bunu her yerde görme şansımız var çünkü suyun azalması, buharlaşmanın hızlanması kirleticileri de yoğunlaştırma eğilimindedir ve iç sularda böyle bir şeyle karşılaşsak geri dönüşü de mümkün olmayabilir.

Onun için, bu kanun teklifiyle gelen teklifler veya alınacak önlemler konusunda bu bir giriştir, bunların yapılması gerekiyor. Devletin, ne olursa olsun, arıtma tesislerini yapması gerekiyor, buradan -Sayın Bakan Yardımcımız da burada- benim bir önerim daha var, bunu sürekli de tekrar ediyorum: Denetimin, çıkış suyunda değil, alıcı ortamda da yapılması gerekiyor yani denetim zamanında tespit edemediğimiz bütün her şeyi biz alıcı ortamda tespit edebiliriz, alıcı ortamda tespitler yapılması gerekiyor. Bunlar Türkiye Cumhuriyeti devletinin zenginlikleri, bunları korumamız gerekiyor; bunlar, bizim, Türk milletinin kaynakları, korunması gerekiyor ve biz diyoruz ki: Sadece Marmara Denizi değil, diğer denizlerimize giden atıkların da kontrol altına alınması gerekiyor. Gerçi, teklifte bu, Marmara Denizi özelinde alınan önlemler diğer tarafa da Cumhurbaşkanı tarafından uygulanır.” diye var. Bunlar, gerçekten bu işin başlangıç noktasıdır. Bir anda hiçbir şeyi kesemezsiniz. Bu kirlenme sürecinde bütün atık su arıtma tesislerini faaliyete geçerseniz, damla su bırakmasanız da şu anda bunu durdurabilme şansınız yok çünkü orada var olan bir kimyasal yapı var. Bu, bir müddet devam edecek ama önümüzdeki yıllarda yaşayacağımız su sorununu göz önüne alırsak, bütün Türkiye çapında, doğaya kirleticisi herhangi bir malzeme bırakmamamız gerekiyor.

Şimdi, bugünkü kanuna göre, dere yataklarına veya atık su kaynaklarına zaten atık bırakmak yasak fakat şu anda ben size buradan birçok belediye sayarım, hiçbir atık su arıtımı yapmadan suyu nehirlerimize, alıcı ortamlara veriyorlar.

Buradan, yine, su kullanımıyla alakalı olarak, tahsis konusunda çiftçilerimizde zaman zaman sıkıntı yaşıyor da Türkiye’deki bir de yeraltı suyunun, kuyu sularının kontrol altına alınması gerekiyor. Gerçi, o Tarım Bakanlığının. Birçoğu kaçak kullanımda, devletin birçoğundan da haberi yok. Gerçi, bunu sürekli söylüyorum, şu anda da tekrar edeyim: Zaten kapsamlı bir su kanunu çalışması var. Kapsamlı bir su kanunıyla bu işlerin tamamını çözemezsek yarın hep beraber su sorununu da yaşayacağız, hep beraber sıkıntıyı da çekeceğiz. Şu anda önümüzde bulunan kanunlar yeterli mi? Başlangıç açısından evet ve bunun arkasından da geleceğini biliyorum çünkü bunun devamında bu

suların kullanımı gündeme gelecek, bu suların tarımda kullanımı gündeme gelecek ve döngüsel olarak bunları devreye sokabileceğiz. Ondan dolayı bu kanun teklifinin şu anda gayet yararlı ve başlangıç olması açısından da birçok şeyi engelleyeceği kanaatindeyim.

Söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Ben, aynı zamanda, Müsilaj Komisyonu üyesi ve İklim Değişikliği Araştırma Komisyonu üyesi olarak da konuya epey zamandır çalışıyorum.

Teşekkür ediyorum, sağ olun Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Sayın Kalyoncu, çok teşekkür ediyorum. Hem birbirine pozitif ayrımcılık hem Bakan Yardımcımızla beraber 2 profesör olunca öyle, diğer taraftan da Sayın Barış Karadeniz herhâlde okullarda hocalarından çok çekmiş, hemen “Ben hocama hakkımı veriyorum.” dedi.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Kendisi nezaket sahibi.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Şimdi, Sinop Milletvekilimiz Barış Karadeniz’den düşüncelerini almak üzere kendisine söz veriyorum.

Sayın Karadeniz, buyurun kardeşim.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli Bakan Yardımcım, bürokratlar, değerli milletvekili arkadaşlarım, Komisyon üyeleri ve misafirler; hepinizi selamlıyorum.

Evet, bilim önemli, bilim adamları çok daha önemli; onun için söz vermek, bilimi dinlemek bizim için de mutluluk verdi.

Evet, katıldığınız çok şey var, su kanunu; ülkemizde ilk başta bir su kanununun çıkması lazım; devamında, olmazsa olmaz elzem durumda su kanununu. Gelecekle ilgili çok büyük sıkıntılar baş göstermeye başladı. Yakın bir tarihte suyla ilgili dünyadaki savaşlar artık petrol, teknoloji değil, su savaşlarına dönüşecek; onun için, bizim şimdiden önlemlerimizi almamız gerektiğini düşünüyorum.

Türkiye’de biz de bir proje başlattık aslında, denize kıyısı olan 28 ilimiz var. Hopa’dan başladık Samandağ’a kadar yani Artvin’den Hatay’a kadar bütün limanlarımıza girdik. Bütün kıyı şeridinde, bütün limanlarımızda hem Türkiye’deki denizlerimizin, balıkçılarımızın, sektörün, aynı zamanda iklimle alakalı çevresel boyutlarını, sorunlarını bir rapora dönüştürüyoruz.

Hep dediğimiz bir şey vardı bu girdiğimiz il ve ilçelerde, limanlarda ve çevresinde mutlaka arıtma sistemlerinin kurulması gerektiğiyle alakalı. Bu, ileri derecede biyolojik arıtma, aynı zamanda ön kimyasal arıtmasında olan kimyasal ve biyolojik arıtmanın birlikte yapıldığı, kimyasalın bertaraf edildiği, denizdeki azot ve fosfor yükünün azaltılması gerektiğini partimiz ve arkadaşlarımız olarak devamlı dile getiriyoruz; olmazsa olmaz yani bu işte Türkiye’de biyolojik arıtma sistemlerinin olması gerektiğini savunuyoruz, onunla ilgili bir sorunuz yok.

Benim de Mersin ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsüne bir ziyaretimde, bu derin deşarjla ilgili yıllar önce bir çalışma başlatıldığını ve o dönemin şartlarında derin deşarjın önemli olduğu konusuna hâkim olduğunu söyleyen hocalarımıza da şahit oldum. O dönemin şartlarında belki doğrudur ama bu dönemin şartlarında “derin deşarj” denilen şey... Eskiden, kıyıda baktığınız zaman atıklar, evsel -ne bileyim- endüstriyel ve tarım atıklarının direkt denizin kenarında, herkesin gözü önünde denize akıtıldığını görüyorduk ama şu anda “derin deşarj” denilen şeyle kimse görmeden, derine deşarj edilen, belki kaba partiküllerin ayrıldığı ama ona da inanmıyorum çünkü Marmara Denizi’nde avlanan

balıkçıların ağlarından buzdolapları, çekyatların çıktığını bile görebiliyoruz. Onun için, o partikül, katı partiküllerin de ayrılmadığını ve denize bütün ne varsa deşarj edildiğini görüyoruz; bu da denizdeki azot ve fosfor yükünün fazlaştığını göstermekte.

Türkiye’de şu anda denizlerdeki baskının, bazen işte denizde gemi araçlarının, balıkçıların ve denizle alakalı kısmın olduğu söyleniyor ama Türkiye’deki en büyük baskı yüzde 92 gibi evsel atıklar, endüstriyel atıklar ve tarım atıkları; yüzde 8’inin de denizlerle ilgili olan kısmın atıkları olduğunu söyleyebiliriz. Bununla ilgili, tabii, denizlerimizi kirlettiğimiz zaman birçok... Türkiye’de ya da dünyada yaşayan arkadaşlarımız oksijeni ormanların ürettiğini söylerler ama dünyada ve ülkemizin büyük bir kısmında -yüzde 80 oksijeni- denizlerdeki diatomlar, algler ve fitoplanktonlarla beraber canlıların fotosentez olayıyla oksijenin artması sağlanmaktadır. Onun için, deniz kirliliği, sadece denizin kirlendiği, balıkların öldüğü bir dönem değil –Türkiye’de ve dünyadaki- oksijenin de azaldığı... Özellikle küresel ısınmayla devam eden süreçte denizlerimize endüstriyel anlamda yapılan baskıların suların ısınmasıyla birlikte... Sayın milletvekilimiz az önce söyledi -5miligram, değil mi Sayın Vekilim- Bu oksijenin azalmasıyla birlikte canlıların ölmesiyle oksijensizlik de baş göstermekte.

Çok çalışılması gereken bir konu; böyle birden bir kanun getiriyoruz değil, çok hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir konu ama bir başlangıcın olması gerektiğini de söyleyebiliriz. Türkiye’deki o 28 ilden ve diğer ilçelerden, hatta diğer ilçeleri bırakın, iç sularla yani o göller ve akarsularla denize taşınan o çevre kirliliğinin de önlenmesi adına denize, derelere, ırmaklara, göllere o deşarj edilen endüstriyel atıkları atan kişilerin bence, cezayı bırakın, iş yerlerinin kapatılması lazım. Bu, doğa katliamı oluyor yani bugün, belki bu anlamda, maddi anlamda destek getirdiğini düşündüğümüz şeyler, ileride Türkiye’de bir çevre sorununun, felakete dönüşmesi noktasında çok sıkıntılı günler yaşayacağımızı gösteriyor.

Az önce Murat Bakan, Sayın Bakanımız söyledi. Pardon “Bakanımız” deyince yanlış anlaşıyor. Az önce Komisyon Başkanımız da size “Sayın Bakan” dedi. Acaba dedim yani bir tüyo mu veriyor, bir şey mi var, onu da bilemedik ama her şeyin hayırlısı.

Mutlaka bu akarsuların da denetlenmesi, iç suların kontrol altına alınması ve buraya uygulanan baskının çözülmesi lazım. Sadece Marmara Denizi’yle bunu kısıtladığımız zaman, sadece Marmara Denizi değil, Marmara Denizi de... Az önce bir yerden duydum “Son üç yıldır ‘müsilaj’ denilen şey konuşuldu.” Yanılmıyorsam öyle mi dendi? Ama “müsilaj” denilen şey, Marmara Denizi’nde balıkçının halk tabiriyle söylediği “kaykay”dır. Kaykay da -ben çocuk yaştan beri denizin içinde büyüyen bir insanım- çok uzun yıllardır olan ama yeni bir sosyete adı gibi “müsilaj”a dönüştürülen bir noktaya geldi. Bu kaykay yıllardır Marmara Denizi’nde süregelen bir ekolojik sistemin, devamında yanlış uygulamalarla gün yüzüne çıkan... Eskiden hep söylenirdi “Deniz her şeyi yutar.” denirdi, aslında öyle bir şey yok, deniz şu anda kusuyor resmen; içindeki, bünyesindeki kirliliği kusmaya başladı. Bu, bu sene belki olmayabilir, bir dahaki sene olmayabilir, belki uzun yıllar olmayabilir ama küresel ısınmayla ve denizlerdeki... O fabrikaların derin deşarjla atıklarını bırakmaları değil sadece, aynı zamanda reaktörlerinin ve o çalışma prensiplerindeki su soğutma sistemlerinin çalışıp denize deşarjlarında sıcak suyu bırakmasıyla da alakalı. Bakın, sadece Marmara Körfezi değil derken İzmir Körfezi var, İskenderun Körfezi... İskenderun Körfezi’nde -en son gittiğimde- su sıcaklığının 4,5 santigrat derece artmasıyla beraber oraya 83 tane istilacı türün girdiği, 20 tane yerli türün yer değiştirmek üzere yola çıktığı ve ekolojik sistemin dengelerini altüst ettiği söylendi. Burada, sadece, küresel ısınmanın yanında, orada kurulan termik santraller... Denetleme her şeyin başında geliyor. Şimdi, bir termik santralin kurulup, orada o reaktörlerin ısınıp 300 santigrat derece suyun denize deşarj edilmesi, buradaki geleceği yok etmektir aslında. Evet, difüzörler var, su sıcaklığı, deniz sıcaklığının deşarj edilen su sıcaklığıyla eş

değer olması lazım normal şartlarda. Zonguldak'ta, Çatalağzı'ndaki termik santralde o sıcak suyu verirken difüzörlerin enerji maliyetleri ve bunun artık ödenemeyecek boyutlara gelmesiyle difüzörleri kapatıp gece deşarj edilen Karadeniz'deki o soğuk suyun o bölgede sıcak suya dönüşmesi ve derin deşarjlarla yapılan bu işin üzerindeki bakalit ve -ne bileyim- midye kabuklarının bağlaması, akşam da yapılan klorlama denizin faunasını otomatikman değiştiriyor. Yani bu, bir siyasal yapı, siyasi partilerin birbiriyle yarışması, belediyecilikler -bilmem ne- Biz iktidarız, belediyelerde biz iktidarızdan çok ortaklaştırılması gereken bir konu. Bu yarın hepimize ciddi geri dönüşler yapacaktır. Bunu sadece belirli bir bölgeye sabitleyip bu bölgenin dışında "Sayın Cumhurbaşkanının yetkisindedir." demek de çok doğru değil. Bu çevre hepimizin çevresi yani bu çevreyle ilgili herkesin bir görüşü var. Denizler sadece deniz kenarında yaşayanların ya da balıkçıların ya da gemi adamlarının değil, denizler 83 milyonun. Biri denizin kenarına gider, biri denize bakar, biri nefes alır, biri balık tutar yani bu denizlerimizi de korumak aslında 83 milyonun, Türkiye'nin 81 ilinin görevi olması lazım.

Sayın vekilim, istavritle ilgili vibriyo konusuna değindi. Yani şu anda vibriyonun sadece karaciğer bölgesinde olduğuyla, vücut etlerine yani insan tüketimindeki kısmına yayılmadığıyla ilgili bir bilim adamının görüşü vardı. Bu da şu anda insanlara bir etki yaratmayacağı ama ilerleyen süreçte dipteki özellikle ağır metallerle beraber bu işin biraz daha şimdiden araştırma konusu yapılması gerektiğiyle alakalı hemfikiriz, değil mi?

RIDVAN TURAN (Mersin) - İnsan patoloji değil bu tür vibriyo fakat...

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – İnsan sağlığına zarar verebilecek...

RIDVAN TURAN (Mersin) – Zaten piştiği için bir problem olmaz ama başka patojenler, bahsedilebilecek başka patojenler de yarın bir gün çıkabilir.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Çıkabilir.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Bu daha ziyade, istavriti tüketecek diğer canlılarla...

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Canlılarla alakalı...

RIDVAN TURAN (Mersin) – ...sorun teşkil edecek bir şey gibi.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Evet.

En önemli konu bence denetleme. Bir gemi kaptanı turumuzda anlatmıştı, uzak yol gemi kaptanı... Bir kere "gemi" deyince tüm sandal da giriyor gemiye, büyük 100 metre gemi de şu anda... İstanbul Boğazı'nın en az denetlenen... Dünyada, özellikle bu Rusya bölgesine giden petrol tankerlerinde Rusya'nın sıkı denetimiyle alakalı buradaki temizlemenin İstanbul Boğazı'nda yapıldığı, üstten baktığımız zaman normal ama cıvayla beraber o ağır metalin çünkü bu işin içinde cıva olmazsa o bırakılan atığın denizin üstüne çıkması tespitinin geminin dümen suyuyla beraber arkasında bırakacağı izin de tespit edilmesinden dolayı bunu daha farklı bir kimyasalla denizin dibine direkt saldıklarını, bunun altında da kapakların açıldığı konusunda bilgi vermişti. Ama bakın, başka ülkelerde sadece "drone"larla o teknenin üstünden çıkan havadaki dumandan o analizlerin yapılabildiği ve kuş uçurtulmadığı, Türkiye'de de bunu rahatlıkla yapılabileceği söylendi.

Sayın Bakanım, size bir konuyu anlatmak isterim. Özellikle şu anda limanlarla ilgili, bakın, biz derin deşarjları konuşuyoruz, çevre kirliliğini konuşuyoruz ama bir teknenin şu anda bir limana girdiği zaman bu sintine suyunun ve evsel atıklarının bırakılması için her limanda mutlaka bu atık tesislerin olması lazım. Maalesef -bu ciddi rakamlar cezalar da ciddi rakam- sadece makbuz karşılığında bu sistemlerin denize bırakıldığını ama bunlarda evsel atıkların -sadece kimyasal kısmını geçiyorum- denize çok zararlı olmadığını... Teknelerden bu istenirken -şu anda ne olabilir- tarım il müdürlüklerin ceza keserken Sahil Güvenlikte çalışanların da aynı şeyi denize bıraktığını görüyoruz yani bir kandırmaca,

birbirimizi bir aldatmaca var. Aslında, samimiyeti ortaya koyduğumuz zaman, o limanlarda kesilen cezalarla arıtma sistemi olmadan, altyapısı olmadan biz bunu uygulamaya geçirmişiz, şu anda cezayla bu insanları mağdur eder duruma gelmişiz. Bu konuyla da ilgileneceğinizi düşünüyorum. Burada da ciddi sorunlar oluşuyor.

Söylenecek çok söz var, sabaha kadar konuşulur bu konuyla ilgili ama amacımız bunun özellikle çevresel boyutunun siyasetüstü ortaklaştırarak, ortak akıl kullanılarak yapılandırılması gerektiğini; günler çabuk geçiyor, aylar çabuk geçiyor, önümüzdeki yıllarda bu çevresel boyutların çok ciddi boyutlara geleceği...

Bir de şunu söylemeden geçemeyeceğim: Sinop gibi, Akkuyu gibi, İğneada gibi Türkiye'nin belki en güzel denizlerin olduğu, İğneada'da Longoz Ormanları'nın olduğu, Sinop'ta 2 tane su akıntısının birleştiği ve altında stabil bir alanda balıkların yumurtalarını, havyarlarını bıraktığı bölgelerde bir nükleer santral yapılması konusunun da ülkemiz adına -geçen başka bir şey söylemiştim Sayın Başkanım şimdi söylemiyorum onu- çok yanlış bir uygulama, yanlış bir politika ve ülkenin geleceğini karartma politikası olduğunu düşünüyorum.

Fazla da konuşmayalım, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Sayın Karadeniz'e çok teşekkür etmek istiyorum.

Geneli üzerinde başka söz almak isteyen milletvekili arkadaşımız var mı?

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Başkanım, biz bilimi dinledik ama bilim bizi dinlemeden gitti.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Buyurun Sayın Milletvekilim.

Sayın Özsoy, buyurun.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) - Değerli Başkanım, çok kıymetli milletvekillerimiz, Değerli Bakan Yardımcım, bürokratlarımız, sivil toplum kuruluşlarımızın temsilcileri; ben de hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Çevreyle yapılan çalışmalar, çevreyle ilgili çalışmalar seçimlerle alakalı değil, geleceğimizle alakalıdır ve bu, yirmi yıllık Hükûmetimiz döneminde de her zaman böyle olmuştur. Bu, gerek 81 ilde yaptığımız millet bahçelerinde gerek çıkardığımız kanunlarda gerekse de 6,5 milyardan fazla dikmiş olduğumuz ağaçta, fidanda her zaman böyle olmuştur. Bu manada da öncelikle Marmara Denizi'nin koruma alanı ilan edilmesi, plastik poşet kullanımının azaltılması ve müsilaajla ilgili mücadelelerinden dolayı Bakanımız Murat Kurum Bey'i, bu işlerde özellikle çevreyle ilgilenen Bakan Yardımcımız Mehmet Emin Birpınar Bey'i ve tüm Bakanlık bürokratlarımızı tebrik ediyor, teşekkür ediyorum.

Tabii, Müsilaaj Komisyonunda da Mustafa Başkanımızla birlikte çalıştık, çok kıymetli çalışmalar yapıldı, Marmara Denizi'ne kıyısı olan belediyelerimiz gezildi, orada da ciddi bir emek sarf edildi. Hem bu emekten dolayı hem de bu kanun teklifindeki ilk imza sahibi olmasından dolayı da Mustafa Demir Başkanımıza ve emeği geçen herkese de teşekkür ediyorum.

Atıklarla ilgili, tabii, milletvekili arkadaşlarımız atık ithalatından da bahsetti. Tabii, 2020 yılında 775 bin ton plastik atık ithal edildiğini görüyoruz ama bununla birlikte 2021'de 685 bin tona bu atık ithalatımız düşürülmüş. Burada da arkadaşlarımızın ifade ettiği şekliyle aslında bir iyileşme var ama tabii, bunlara sadece ithalat olarak bakmamak lazım. Yani burada da basına da yansıyor, ifadeleri duyuyoruz, bunu bir ham madde olarak -özellikle Paris Anlaşması'ndan sonra buna Hükûmetimiz de ciddi manada özen gösteriyor- aslında bu atıklara atık olarak değil, ihracatımıza dönük ham madde olarak bakıyoruz ve bu da ihracat rakamlarımıza yansıyor.

Bununla birlikte, biraz önce milletvekilimiz COP27'yle ilgili bahsetti, inşallah COP seçimlerimiz 2023 yılında zamanında yapılacaktır ve yine AK PARTİ sayesinde de belki ilk defa olacak beş yılını tamamlayan milletvekilleri olarak tarihe geçecektir arkadaşlarımız. Onun için, COP27'ye de inşallah gideceğiz.

Ben çevreyle ilgili tüm kanunları birlik içerisinde çıkarmamızı sağlayan öncelikle sevgili Komisyon Başkanımıza ve tüm Komisyon üyelerimize teşekkür ediyorum. Bu kanun teklifinin de hayırlar getirmesini temenni ediyor, hayırlı çalışmalar diliyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Özsoy, çok teşekkür ediyorum.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Sayın Başkanım, kısa bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Karadeniz, buyurun, çok kısa ama.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Çok kısa.

Bu Marmara Denizi'nin koruma altına alınmasıyla ilgili bazen kulağımıza Marmara Denizi'nde balıkçılığın yasaklanmasıyla ilgili, şeyler geliyor. Bence bu balıkçılığın yasaklanması konusunu hiç gündemde tutmadan belki düzenlemelerle ama balıkçılığın yasaklanma konusunu gündem dışına alıp... Böyle bir şeyi asla kabul etmeyeceğimizi de söyleyelim.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) - Onunla ilgili herhâlde şöyle talepler var Başkanım: “Bir süreliğine en azından yasaklansın, balıkların türü biraz daha artsın.” şeklinde biz de talepler duyuyoruz ama tabii, Bakanlığımız bu konuya daha hâkimdir.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Bunun bilimsel çalışmaları yapılmış, ben size daha sonra bunu anlatırım ama balıkçılık...

RIDVAN TURAN (Mersin) – Bazı avlanma çeşitleri yasaklansın.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Olabilir, evet.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Evet, avlanma çeşitleriyle alakalı, türleri...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Bu, hamsiyle alakalı yapıldı, bir sene bir yasaklama yapıldı, bir sene sonra da bunun faydaları görüldü ama orada bizim kulağımıza öyle bir şey gelmedi, onu söyleyeyim.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Bununla ilgili de söylenen şu: Biliyorsunuz, şu anda bir adamız var.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – İmralı Adası.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – İmralı'nın etrafında koruma alanı olduğu için, oradaki vekillerimizle de müsila da çok konuştuk onu, oradaki balık türlerinin ciddi oranda artışı gözüküyor. Buna istinaden diğer yerlerde de belli bir süre bazı kesimlerin böyle talepleri bize de geliyor ama Bakanlığımız tabii, bu konuya daha hâkimdir.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) – Bakanlığımız... Bu Bakanlık karar vermeyecek ona da.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyorum arkadaşlarımızın görüş ve önerilerine.

Şimdi, Kırklareli Milletvekilimiz Sayın Vecdi Gündoğdu'ya söz vermek istiyorum.

Sayın Gündoğdu, buyurun.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Öncelikle, ben Bakan Yardımcımıza buradan bir kez daha teşekkür ediyorum az önce konuşmasını yaparken bizlere vermiş olduğu bilgilerde ve değerlendirmelerde de kendisinden gerçekten faydalandık. Bir kez daha onun söylediklerinin altına imzama atarım, tabii, hepsine değil, olumlu olanlara.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Hepsine atsan zaten muhalefet olmaz.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Evet.

Şimdi, değerli arkadaşlar, hep konuşuyoruz ama mesela bizim en önemli sorunlarımızdan bir tanesi Trakya’da herkesin atladığı bir konu var Ergene Nehri. Ergene’yle ilgili birçok defa araştırma önergeleri verdik, Ergene’yle ilgili konuşmalar yaptık ve yine Ergene’yle ilgili çeşitli temaslarda da bulunduk ama Ergene Nehri’ne yaklaşık olarak yirmi beş yıldan bu yana bir çare bulamadık yani önümüzdeki sürece baktığımızda hep aynı şeyler söyleniyor: “Biz oradaki fabrikaları denetliyoruz, orada derin deşarjlarımız var ve dolayısıyla oradan kirli su artık akıyor.” ama gelin, görün ki Ergene de bir türlü düzelmüyor ve hâlâ kanıtlanmış olarak da orada sıvı bir atık var, orada sadece o sıvı atığın içinde de beşte 1 oranında su var, başka bir şey yok ve hâlâ rahatsızlıklar, hastalıklar devam ediyor ve her seferinde yine önerge verdiğimizde, yine Genel Kurulda, Mecliste tartışmaya açtığımızda bize söylenen şu: “Orada mutlaka biz gerekli işleri yaptık, dolayısıyla bundan sonra düzelecek.” Ben yedi yıllık milletvekili oldum, bir şeyin de düzeldiğini görmedim ama şuradan bir ihbar yapmak istiyorum, asıl Sayın Bakan Yardımcımız da burada. Orada özellikle, 280 kilometrelik Ergene Nehri boyunca özellikle “altyapı” dediğimiz yani Çorlu taraflarında, Çerkezköy taraflarında birçok fabrikanın ikinci bir deşarj olduğunu biz de biliyoruz, biz de gözlemliyoruz yani bir tanesi gerçekten resmî olarak istenen deşarj yani artırılmış bırakılan ama bir diğeri de orada kaçak olarak bırakılmış ve geldiği gibi, olduğu gibi yine Ergene Nehri’ne boşaltılan bir deşarj. Yani bunların artık daha fazla, daha iyi bir şekilde kontrol edilmesi gerektiğini, sadece cezaların oraya yatırılarak veya ceza kesilerek bu işin olmayacağını, bu işin gerçekten en iyi şekilde denetlenmekten geçtiğini de hep görüyoruz.

Yine müsilağa ilgili az önce, burada, Komisyon Başkanımızla birlikte de geçen yıl müsilağ ortaya çıktıktan sonra özellikle Marmara birliği belediyeleriyle beraber ve yine oraya kıyısı olan büyükşehirlerle beraber bir toplantı gerçekleştirdik ve o toplantıda şu vardı: Sayın Bakanım...

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Dinliyorum efendim.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – O toplantıda şu vardı: Oradaki belediye başkanları, orada Çevre, Şehircilik Bakanımız Sayın Kurum da gelmişti ve orada yine çevreyle ilgili olan Başkanımız ve milletvekili olarak ben de katıldım. Orada birtakım kararlar aldık ve o kararların -zannediyorum, 21 maddeydi- en kısa zamanda yapılması gerektiğini, yoksa müsilağın artacağını, Marmara Denizi’nin artık kurtarılamayacak bir boyuta geleceğini o günkü toplantıda hep birlikte konuştuk ve sonuç itibarıyla o kararlar alındı. Biz de yetkili kişiler olarak o kararlara evet, bunlar uygulanırsa Marmara Denizi kurtulur ve hep birlikte de “Biz bu işi beceririz.” dedik ve imzalarımızı attık ama gelin görün ki şu da var arkadaşlar içimizi acıtan: O toplantıdan yaklaşık altı ay sonra Genel Kurulda burada arkadaşlarımızın büyük emek ve çaba sarf ederek yapmış olduğu 570 sayfalık bir müsilağ raporu konuldu, tamam, Genel Kurulda da görüşüldü ama sadece yüzeyde bir temizlemeyle kaldı, hâlâ aşağıya, dip kısmına da inilmediğini görüyoruz. Bunu da bilgilerinize arz etmek istiyorum. Yani olayın vahameti şurada: Birçok zaman geçiyor ve biz hâlâ “Yapacağız, yapacağız, yapacağız.” diye işi birazcık geçiştiriyoruz gibime geliyor.

Yine, az önce sevgili Barış’ın söylediği gibi, Kırklareli’nin de bu konuda, Sinop’ta olduğu gibi, nükleer santrallerle ilgili sıkıntıları var. Evet, “Biz bunu gündemden kaldırdık.” dense de gündemde, rafta, kenarda tutulduğunu görüyoruz. Yarın öbür gün bir para bulunduğunda oralarda nükleerle ilgili

bir girişimin olabileceğini de net olarak görüyoruz. Bunu hem soru önergeleriyle hem araştırma önergeleriyle biz Genel Kurulda sorduğumuzda “Yok, böyle bir şey.” dense de buna artık güvenimizi yitirdiğimiz için inanmıyoruz da. Bunu da oraya koymak istiyorum. Ve Kırklareli’de emin olun ki mahkeme kararlarıyla 2 tane termik santrali iptal ettirmek durumunda kaldık, kömürlü termik santralleri ama yarın öbür gün “Karşımıza tekrar çıkar mı?” diye de endişe ediyoruz; bunu da söyleyeyim. Bakan Yardımcım, muhtemelen, bu konuda bize olumlu bir haber verecektir çıkmayacağıyla ilgili, ondan da bunu bekliyoruz.

Yine, burada teklife baktığımızda 1’inci maddede Sayın Cumhurbaşkanının tek yetkili olarak belirlenmesini uygun bulmadığımızı kısaca belirtmek istiyorum.

Yine, 2’nci maddede Kayseri’deki bazı konut yapı kooperatiflerinin mağdurları için çözüm getirildiği söyleniyor. Şimdi, bu olumlu bir düzenleme. Burada şahıs ve şahıslara, şirketlere özel bir düzenleme olduğunu da görüyoruz.

Yine, diğer şehirlerde farklı yapı kooperatiflerinde yüklenici firmalar, kooperatifler, kat malikleri arasında yüzlerce de dava devam ediyor arkadaşlar, bunları da izliyoruz. Yani dairelerini gerek kooperatiflerinden almış gerekse yüklenici firmalardan teslim almış maliklere karşı açılmış yeniden farklı gerekçelerle ilave bedel talep edilen yüzlerce haksız davaların da bulunduğunu maalesef izliyoruz. Bu ve buna benzer mağduriyetleri yaşayanların ve yaşayacakların sorunlarını kapsayan kısmi değişiklikler yapılarak çözümün özel düzenlemeden genel bir düzenleme hâline gelmesi daha akıllıca olacaktır diye de düşünüyoruz. Bunun tekrar bir gözden geçirilmesini de talep ediyorum.

Yine, 3’üncü maddede mesela, Afyon Kocatepe Sit Alanı’nda kalan taşınmazlarla ilgili bir sorun var ve onun çözümlenmesiyle ilgili. Tamam, olumlu buluyoruz ama sit alanlarında kalan taşınmaz hakları konusunda yeni bir başvuru hakkı sağlanması olumlu olmakla birlikte benzer sorunlar yaşanan sit alanlarına yaygınlaştırılması da mümkün olabilir diye de düşünüyoruz. Bunu daha bir genele yaymak iyi olacaktır diye düşünüyorum ben.

Az önce müsilağla ilgili konuştuk ama madde 5’te de bu var, işte Marmara Denizi’nde meydana gelen müsilağla mücadele kapsamında idari para cezaları miktarlarında da artış yapılması öngörülüyor. Burada biz notlarımızı aldık oradan çıkarken de. Mesela, düzenlemeyle atık alım, ön arıtma, arıtma veya bertaraf tesislerini kurmayanlar ile kurup da çalıştırmayanlara bu yıl için uygulanan toplam 328.819 liralık para cezası... Boğazlar ve Susurluk havzası dâhil, Marmara Denizi hidrolik havzasında ve bu havzada yer alan illerden İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerinin tamamında 2 kat olarak uygulanacağından, teklif bu hâliyle yasalaşırsa da bu 3 ildeki söz konusu para cezası 657 bin lira gibi uygulanacak.

Liman, tersane, gemi bakım onarım, gemi söküm, yat limanı gibi kıyı tesis yönetimlerinin kendi yönetim sahaları içerisinde meydana gelen kirliliği yetkili mercilere bildirmemesi hâlinde kıyı tesis yönetimlerine de 25 bin Türk lirası yani deniz çöpleri, atıklar, atık suların toplanması ve yönetimine ilişkin gerekli tedbirleri almaması hâlinde bu yönetimlere 25 bin Türk lirasından 100 bin Türk lirasına kadar da idari para cezası uygulanacak.

Atık yönetimlerinin adım adım özel şirketlere devredilmesinin de önu açılabilir değerli arkadaşlar. Bakanlıkça yetkilendirilecek kişinin çevre mühendisiyle aynı görevi yapabileceği bu maddede de vurgulanıyor. Az önce, Bakanım, siz de -konuşmanızın içeriğinde vardı- ifade etmiştiniz. Bu yönüyle “çevre görevlisi” pozisyonu isim olarak da değiştirilebilir. Yine “çevre yönetim birimi/çevre görevlisi” yerine “çevre yönetimi hizmeti”, düzenlemenin amacı da atık yönetimini özel sektöre ihale etmek olabilir, burada notları almışım.

Yine, ilk deney Tekirdağ Ergene Derin Deniz Deşarj AŞ'yle yapılmış ama bir şekilde de başarıya ulaşmamıştır, bunu da görüyoruz. Aynı köprüler, havaalanları, duble yollar gibi, atık yönetimini de para kazanılır bir hâle getirme amacı izlenebilir. E, sonuç itibarıyla ne olur? Yine istenilen olmaz, sadece birileri para kazanıyormuş gibi olur ve burada da sanki tekrar yeni düzenlemelerle çevre gerçekten kullanılabilecek bir hâle getirilebilecekmiş gibi izlenimler yaratılabilir ama hep “mı” “mı” gibi olur.

Yine, kanun teklifi madde 8’de Marmara Denizi’nin müsilaждан korunması için yerel yönetimlere yeni sorumluluklar getirecek. Düzenlemeye göre, mesela, Boğazlar ve Susurluk havzası dâhil Marmara Denizi hidrolojik havzasında ve bu havzada yer alan illerden İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerinin tamamında ileri atık su arıtım tesisi, arıtma çamuru işleme ve bertaraf tesisi ile atık geri kazanım ve bertaraf tesislerinin kurulmaması sebebiyle çevre kirliliği riski oluşması veya halk sağlığının tehdit edilmesi hâlinde, bu tesisleri kurmayan mahallî idarelere söz konusu altyapı yatırımlarının iş termin planlarını Bakanlığa sunmaları için altı aylık süre veriyor. Doğru anlamışım herhâlde, değil mi? Planlarının sunulmaması veya işin termin planlarında belirtilen sürelerle uyulmaması durumunda, Bakanlık veya Bakanlığın yetkilendireceği ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşlar bu tesisleri mahallî idareler adına resen yapabilecek ve bu tesisleri işletebilecek. Doğru mu Sayın Bakanım? Bu şekilde olacak. Peki, ortaya çıkan maliyet, mahallî idarelere aktarılan paylardan ilgisine göre Hazine ve Maliye Bakanlığı veya İller Bankası tarafından kesinti yapılarak tahsil edilecek. İlgili tesisin yapım ve işletme maliyetleri tamamen karşılandıktan sonra söz konusu tesis ilgili idaresine de devredilecek. Bu maddeyle de özelleştirmenin yolu aslında açılmak isteniyor, benim gördüğüm bu. Bakanlık bir özel şirketle anlaşacak, özel şirket “arıtma” adı altında bir tesis kuracak ve neticede mevzuata göre alıcı, ortama deşarjını yapacak, ilgili belediye de para ödeyecek. Yani altından da bu çıkıyor gibi birazcık veya biz eğer yanlış anladıysak ya da orada yanlış bir okumamız olduysa o zaman bunlara lütfen sizler de bir cevap verin.

Mesela, yine, burada baktığımızda Tekirdağ Ergene Derin Deniz Deşarj AŞ örneği iyi incelenmelidir diye de sizlerle paylaşmak istiyorum. Belediyelerin sürece hiçbir şekilde dâhil olamayacak olması da ciddi sorunlar yaşatabilir. İller Bankası dışında ikinci bir arıtma rantı tekrar oluşabilir. Bunlar bizim gördüğümüz eksiklikler.

Ve son olarak şunu söyleyeyim: Halk sağlığı ve yaşam kaynaklarının korunması için de özel sektöre, şirketlere inisiyatif verilmesi ciddi tartışılması gereken önemli bir süreç olup sadece denetlemek yerine, yaşam kaynaklarımızı kamunun koruması ve kollaması daha akıllıca ve güvencelidir diye düşünüyorum.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum Sayın Gündoğdu.

Şimdi, geneli üzerindeki görüşmelerimizde hem Komisyon üyelerimizin hem milletvekillerimizin görüşlerini aldık. Başka söz almak isteyen var mı? Yok.

Şimdi, Komisyonumuza katılan sivil toplum kuruluşları var. Beşer dakika süre vererek onların da görüşlerini almak istiyoruz.

İlk söz Çevre Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Ahmet Dursun Kahraman’a ait. Sayın Kahraman, buyurun.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Tüm sayın üyeleri, Sayın Bakan Yardımcımı, Başkanı, herkesi Odamız adına saygıyla selamlıyoruz.

Kusura bakmazsanız cümleye şöyle başlamak istiyorum, bunu asla bir sitem değil, bir serzeniş olarak kabul edin: Şimdi, burada çevreyi korumak adına yoğun emek sarf ediliyor, bunu görüyoruz. Ben hepinizi dinledim, işte, flora faunayı dinledim, oksijen konsantrasyonlarını dinledim. Kırk yıllık çevre mühendisi olarak ve bu meslek örgütünün Yönetim Kurulu Başkanı olarak bu kadar yoğun çaba içinde “Çok kısa lütfen.” notuyla mikrofonu aldım, teşekkür ederim.

Şimdi, bu yasa teklifiyle ilgili, tabii, bu kısa zaman içinde birkaç noktaya dikkat çekmek istiyoruz, lakin bundan öncesinde şöyle... Yani bizim bu söylemlerimizin bir takıntı ya da doğrudan mesnetsiz bir itiraz ya da sadece meslek şovenliği adına yapılmış itirazlar olarak görülmemesi için de bir birkaç noktayı vurgulamak istiyorum. Şimdi, müsilağdan bahsettik mesela, hemen ondan başlayalım. Acaba Marmara Denizi’ne biz bu kadar kirliliği yıllarca verdiğimizde şöyle bir şey hiç düşünmedik mi yani: “Ya, bu, bir gün bizim başımıza iş açar.” bu düşünüldü mü? Ya da biz kirliliğin ne olduğunu bilmiyor muyduk? Ya da biz kirliliğin denizde nelere yol açacağını bilmiyor muyduk da mı bunlar bizim başımıza geldi? Yok, bunları biz biliyorduk; burada başka bir şeyden dolayı bu bizim başımıza geldi, başka bir şey yaşandı orada. Ya da mesela “Bozkurt’ta dere yatağının üzerinde ev kurulursa bu insanlar boğulur, bunun üzerinde yaşam olmaz.” bu ilkeyi biz bilmiyor muyduk? Biliyorduk yani bunu bilmediğimiz için mi o insanlar, o yurttaşlar orada can verdi? Hayır, başka bir şeyden verdi ve şimdi Paris’ten, şeyden bahsettik mesela, demin konuşuldu, “Bu bir başlangıç olsun.” dendi. İşin sonuna gelinmiştir yani Marmara sonunu yaşıyordu, iş sonuna geldiğinde biz başlangıcı konuşmaya başlıyoruz. Biz kirliliğin ne olduğunu biliyorduk, kirliliğin nelere yol açabileceğini biliyorduk, kirliliğin nasıl önlenebileceğini ya da oradaki sonuçlarının nasıl elimine edilebileceğini yani o sonuçlardan nasıl kaçınabileceğimizi biliyorduk ama buna rağmen biz bunları yaşadık, o zaman başka bir şey var burada. Ya da mesela biz “Kuraklık” diyoruz, barajlarda mesela... İlk maddeye baktığımızda barajlardaki su seviyesi... Yani biz kuraklığı hâlâ barajlardaki su seviyesiyle ölçüyorsak, oradan izliyorsak yanlış yapıyoruz çünkü barajların su seviyesiyle ölçtüğünüz kuraklık, meteorolojik kuraklıktır ve havzalar arasındaki birtakım aktarmalardan doğru da size fikir vermez. Kuraklığı izlemek istiyorsanız yüzeysel akış debilerini takip edeceksiniz yani nehirlerimizdeki akışları takip edeceksiniz. Bunları takip ettiğinizde de, evet, kuraklığa doğru bir gidiş var ama o kuraklık bizim bu barajlardan takip ettiğimiz meteorolojik kuraklık değil, hidrolojik kuraklıktır ve hidrolojik kuraklık da afetlerin en büyüğüdür yani depremden büyük bir afettir çünkü deprem anlık etkisini vurur geçer ama meteorolojik kuraklık geri dönülemez. Ancak şu anda biz sadece, işte, bilim kurgu filmlerinde izliyoruz; öyle bir şey vardır, bu kuraklık farklı bir şeydir. Ve şimdi, buradan doğru neden biz bunu diyoruz? Mesela, hani dedi ki: “Bir şey var.” yani biz kirliliğin ne olduğunu biliyoruz ya da kuraklığın ne olduğunu biliyoruz ama mesela bu toprakların kadim ürünleri nedir? Mesela tütündür, şeker pancarıdır; bundan geçmişiz, zeytini de geçmeye çalışıyoruz ama bir yandan da bu topraklarla hiç alakası olmayan tropikal ürünlerin -avokado, muz- tarımını birtakım şeylerle artırmaya çalışıyoruz; 4 hektardan 500 hektara çıkmış muz tarımı ki avokado da muz da çok su tüketen ürünlerdir, zaten tropikal ürünlerdir o yüzden. Biz kuraklık derdini konuşurken bu tür, kendi topraklarının ürünlerinden vazgeçip avokadoyu, muz... Biz avokadoyu bir on beş senedir tanıyoruz yani on beş sene önce, yüzlerce yıl bu topraklarda kimse avokado yemedi, kimse de B12 vitamini eksikliği, demir eksikliği gibi avokado eksikliğinden dolayı bünyesel bir zarar görmedi, yaşamadı ama şu anda damping marketlerde bile avokado var. Bir tek avokado 250 litre su tüketiyor. Ve biz şimdi, mesela kuraklıktan konuşuyoruz ama hektardan 500 hektara çıkmış muz tarımını karşılamak için baraj suyunun yetmemesinden dolayı ikinci bir barajı düşünür hâle geliyoruz, bunun adını da sürdürülebilirlik koyuyoruz. Yani şimdi, o ikinci baraj, o kadar tarım alanının yok olması demektir. Kaldı ki o tüketeceğimiz, üreteceğimiz muzla siz zaten sürekli su kaynaklarını eritiyorsunuz yani fizibil bir şey değildir. Bu durumda, şimdi bu barajın yapılması hem o hem o; burada da bir şey

var yani. Biz muzun çok su tükettiğini biliyoruz, kuraklığın izlerini de görüyoruz ama muz üretmeye çalışıyoruz. Bunda da başka bir şey var, bu da bilmediğimiz bir şey değil, başka bir şey var. Öbür taraftan yine bakıyorsunuz “Paris İklim Anlaşması” diyoruz hemen onun öncesinde “müsilaj” diyoruz ama aynı haftada, onun arkasından Marmara’yı koruma altına alıyoruz ama onun hemen arkasından, o haftalar içinde, Marmara’nın kıyısındaki Ambarlı Termik Santrali’nin kapasitesini 2 katına çıkarmak için girişimlerde bulunuyoruz. Yani şimdi, bunlardan Paris İklim Anlaşması’nı okuduk, bildik; müsilajı gördük, bildik, koruma altına aldık; termik santralin ne olduğunu biliyoruz; müsilajı konuşurken deşarj edilen sıcak suyun tehdidinden de bahsettik, bunu da biliyoruz ama yine diyoruz ki: “Buradaki termik santrali 2 katına çıkaracağız.” Küresel ısınmayı, emisyonu da 2 katına çıkarıyorsunuz, sıcak su deşarjını da 2 katına çıkarıyoruz. Bunun peşinde koşuyoruz. Şimdi, burada da bir şey var. Burada ne var biliyor musunuz? Burada şu var: Burada toplumun yararına düşünmekten öte ister istemez belki de sermayenin menfaati üzerinden düşünen bir siyasi politika üretiliyor ve o yüzden...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Kahraman, şöyle, prensip olarak şunu söyleyeyim: Bizim burada siyasi partileri temsil eden milletvekillerimiz var.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Doğru.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Burası Türkiye Büyük Millet Meclisi.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Doğrudur.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Biz sivil toplum kuruluşlarına çok değer veririz. Sivil toplum kuruluşlarının bu konuyla alakalı çözüm önerilerini ve gelecekle alakalı projeksiyonları almak isteriz ama burada sivil toplum kuruluşlarının siyaset yapmasını veya siyasi mesajlar vermesini kabul edemeyiz.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Özür dilerim ama...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Burada siyasi mesajlar verecek arkadaşlarımız, bütün siyasi partilerimizin temsilcileridir. Buna da ben Başkan olarak müsaade etmem. Burası, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında, kutsal bir yer, Gazi Meclis, burada da herkesin kurallarına uyması lazım. Sizden şunu bekliyoruz...

MUSTAFA DEMİR (İstanbul) – Beş dakika.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Beş dakika, on dakika oldu.

Sizden şunu bekleriz: Sizi saatlerce dinleriz, gelirsiniz, Komisyonda biz sizi dinleriz, Komisyon odasında dinleriz, yazılı görüşlerinizi alırız, asla orada bir şeyimiz yok. Sizin burada yapacağınız şey, çözüm önerileriniz, önerileriniz nedir? Yoksa siyaset yapmak... Burada bütün arkadaşlarımız, bunu hakkıyla, layıkıyla da yapıyor, onu söyleyeyim.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Tamam, mutlaka.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yani arkadaşlarımız, kardeşlerimiz, bu kutsal çatı altında, millî iradeyi temsil eden saygıdeğer milletvekillerimiz, Komisyon üyelerimiz zaten yapıcı eleştirilerini yapıyor. Lütfen, çözüm önerileriniz varsa sürenizi tamamlayın.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Tamam.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çözüm önerileriniz varsa yazılı da bize getirebilirsiniz. Çözüm önerileriniz, sorun ne, nasıl çözülecek? Biz bunları bekleriz.

Buyurun.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Pekâlâ.

Şimdi, biz sivil toplum örgütü değiliz, Oda olarak kanunla kurulmuş bir kamu kuruluşuyuz. Dolayısıyla, ben o zaman sizin yönlendirmeniz doğrultusunda, şunu söyleyeyim: Yani bütün bunlardan sonra biz diyoruz ki: Bakın “Siyaset yapmayın.” diyorsunuz. Ben siyaset yapmıyorum yani en azından particilik yapmıyorum ama bu iş “çevre politikası” diyorsak bu bir siyasettir zaten. Yani bunu konuşamazsak ne konuşacağız? Ben sadece şunu söylemek istiyorum, diyorum ki: Burada kamu denetimi olmadan bu işi yapamayız. Kamu denetimini “çevre görevlisi” diye bir yapıya teslim ettiniz. Bu yapı, bizlerden oluşan bir arkadaş, sizleri denetliyor diyelim, bir işletmeyi denetliyor ve hizmetinin bedelini de, tırnak içinde, bu denetleme hizmetinin bedelini de denetlediği kişiden alıyor. Böyle bir denetim kuramı olabilir mi? Olamaz. Yani bu denetim kuralını... İşte, hani “O yok, bu yok; bunu biliyoruz, onu biliyoruz ama bu niye başımıza geliyor?” dediğimiz zaman bunlardan bunlar bizim başımıza geliyor. Bizim bunun çözüm önerisi budur. Evet, bize beş dakika verdiniz, on dakika verdiniz, teşekkür ederiz ama çözüm önerimiz bu anlamda şudur ki kamu denetimi şarttır. Kamu denetimi olmadan özel sektöre... Bakın, Çevre Ajansıya, bu çevre görevlisi yapısıyla... Şimdi, buradan “çevre görevlisi” kelimesinin kaldırılması bir şeyi değiştirmiyor, mevzuat aynı mevzuat. Yine aynı şekilde, o sistemin içinde yer alan, tırnak içinde, denetleyen ya da kontrol eden arkadaş hizmetinin bedelini denetlediği kişiden alacak. Bu, şu demektir: Aslında kontrol eden, denetleyen meslek erbabı olan kişilerin başına sermaye denetçi olarak dikilmiş demektir çünkü ücretini onlar veriyor.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Toparlayalım lütfen.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Toparlıyorum.

Özeti budur. Bir de detaylar noktasında belki birtakım şeylerimiz vardır, onları da zaten kamuoyuyla paylaşıyoruz ama buradan yola çıktığımızda hepsinin kökeninde de dediğimiz nokta vardır.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ederim.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI AHMET DURSUN KAHRAMAN – Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, başka, sivil toplum kuruluşlarından söz almak isteyen var mı?

Siz mi söz almak istiyorsunuz?

DENİZTEMİZ DERNEĞİ/TURMEPA YÖNETİM KURULU BAŞKANI ŞADAN KAPTANOĞLU DİKİCİ – Evet.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Buyurun.

DENİZTEMİZ DERNEĞİ/TURMEPA YÖNETİM KURULU BAŞKANI ŞADAN KAPTANOĞLU DİKİCİ – Değerli Başkan, Değerli Bakan Yardımcım, değerli Komisyon üyeleri ve katılımcılar; öncelikle hem Bakanlığımızın hem de Komisyonumuzun yoğun çalışmaları için yürekten teşekkür ediyoruz. Yirmi sekiz yılını doldurmuş bir STK olarak da denizlerin temiz tutulması için yirmi sekiz yıldır çalışıyoruz.

Burada tabii söylenecek çok şey var, beş dakikada çok kısa söyleyeceğim. Biz elimizi yıkarken bile sabah kalkıp denizi kirlletmeye başlıyoruz ve denizlerimizin en büyük kirliliği karalardan geliyor ama aynı zamanda tabii denizde, deniz üzerinde de bu kirlilikler olabiliyor. Biz bir çevre derneği olarak mükâfat kadar cezaya da inanıyoruz, hem denizde hem karada da inanıyoruz ama burada şunu söylemek zorundayım: Deniz cezalarıyla ilgili temel bir yanlış var, o yanlış da biz deniz cezalarımızı gemilerin büyüklüğüne göre veriyoruz. Sayın Bakan Yardımcım konuyu çok iyi biliyor. Haklı olarak onların da işleri çok zor, çok uzun zamandan beri gelen böyle bir sistem var ancak artık uluslararası sözleşmeler ve Avrupa ülkelerinin çoğunda olduğu gibi, kirliliğin genişliği ve çeşidi üzerinden ceza vermek zorundayız yoksa bunun pozitif etkisini göremeyeceksiniz. Çünkü ben hem DenizTemiz Derneğinin Başkanıyım hem de yüz yıllık armatör bir aileden geliyorum; kendim armatörüm, kendim tersaneciyim, gelen gemileri, gelen sistemi çok iyi biliyorum. Sayın Bakanım da biz bunu hep çok tartıştık. Dolayısıyla burada temel olarak bir kanun değişikliği yapılması ve gerçek anlamda, gemilerin büyüklüğüne bakılmaksızın kirliliğin büyüklüğünü ve türünü almamız gerekiyor.

İzin verirsiniz burada birçok meşhur örneğimiz var, ben size vereceğim Sayın Başkanım, Sayın Bakan Yardımcımda zaten var. Biz her gün bunları konuşuyoruz, her zaman destekleri için de teşekkür ediyorum.

Bunun dışında, yapılması gereken çeşitli hizmetlerin nasıl yapılması gerektiği konusunda baktığımız zaman, DenizTemiz Derneği açısından önemli olan bunların yapılmasıdır yani acilen yapılmasıdır. Bununla birlikte mesela özel sit alanları ve özel çevre koruma bölgelerine baktığımız zaman biz 12'nci maddeye mesela mapa, şamandıra açısından ve bunların kurulması, işletmesi olarak bakıyoruz. Biz 2007 yılında Deniz Ticaret Odasıyla birlikte 1.200 tane mapa ve şamandıra bilfiil Göcek'e koymuş bir STK'yız. Zaten Türkiye'de ve dünyada 8 tane atık teknesi olan da tek STK'yız, aynı zamanda İzmir'de de var atık tekneimiz bir tane. Tabii, biz bunu iş olarak yapmıyoruz, biz bunu bir farkındalık yaratmak için yapıyoruz. Bunun kamu için yapılması çok önemli, dolayısıyla koylarımızda bir şey yapacaksa biz bunu kamu yararına yapmak zorundayız. Bizim açımızdan, oradaki halk açısından, oradaki flora açısından bu çok önemli. Öbür türlü çünkü bunları ticarete açmış oluyoruz, ticarete açtığımız zaman da zor oyunu bozabiliyor -ben bunu çok iyi biliyorum çünkü ben bir iş kadınıyım- dolayısıyla burada kamu yararını maksimum şekilde korumamız gerekiyor. Dolayısıyla da burada yine odalar, STK'ler, yöre insanlarıyla beraber yine kamu yararına bir sistem kurmamız gerekmektedir. Hem TURMEPA olarak hem Deniz Ticaret Odası olarak -ki şimdi izin verirsiniz konuşmacısı konuşacak- bizim zaten Çevre Bakanlığımıza bu konuyla ilgili başvurularımız vardır, biz bunları kamu yararına yapmaya hazırız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, bizler de çok teşekkür ediyoruz Sayın Dikici.

TOBB adına Orhan Gülcek Bey.

Buyurun Sayın Gülcek.

TOBB TEMSİLCİSİ ORHAN GÜLCEK – Sayın Başkan, kıymetli Komisyon üyeleri, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Pandemiyle birlikte deniz taşımacılığının ne kadar önemli olduğunu daha iyi anlamış olduk. Kara ve hava taşımacılığı komple dururken deniz taşımacılığı da zor şartlara rağmen devam etmiştir. Her geçen gün limanlarımızda elleçlenen yük miktarı artmaktadır. Dünya yük taşımacılığının yüzde 86'sı, ülkemiz taşımacılığının yüzde 89'u deniz yoluyla yapılmaktadır. Ayrıca tersanelerimize bakım, onarım için gelen gemilerin adet ve gros tonajında artışlar gerçekleşmektedir. Bakım, onarım yapılan gemilerin yüzde 65'i 5 bin ve 5 bin grostonun üzerindedir.

Deniz taşımacılığı uluslararası kurallara tabi bir sektördür. Kanun düzenlemesi yapılırken Avrupa Birliğindeki uygulamaların da göz önüne alınmasını talep etmekteyiz. Özellikle biraz önce Şadan Hanım da değindi, gros tonaja göre ceza uygulaması adil değildir. Yani bir örnek var burada, çok basit, bir tane “cruise” gemisi Sayın Vekilim de örnek vermişti, bir örnek de ben veriyorum. 95 bin groston gelen bir “cruise” gemisinden 1 litre kirli balast denizi kirlettiği zaman uygulanan ceza 2 milyon 478 bin 480 lira. Eğer kasıt varsa 3 katı 7 milyon 435 bin 440 lira. Diğer tarafta bir petrol tankeri yalnızca 1.250 groston, bunun da 1 milyon litre, bir tarafta 1 litre diğer tarafta 1 milyon litre ve petrol denize eğer karışırsa kirlettiyse uygulanacak ceza 957.910 lira yani petrol ve kirli balastın ne kadar denize zarar verdiğini, aralarındaki farkı anlatmaya herhâlde gerek yok.

Adil olmayan cezalar nedeniyle sigorta firmaları Türkiye’ye gelecek gemileri sigorta etmekten imtina etmektedir veya bazı uygulamalarda Türkiye’de bulunduğu sürede sigorta kapsam dışı bırakmaktadır. Kanun teklifinin 5’inci maddesinin (f) ve (ı) bentlerinin yeniden revize edilmesini, bu nedenle kanun teklifinin 5’inci maddesine yeni eklenen (ğğ) alt bendinin çıkarılmasını talep etmekteyiz, 5’inci maddeyle ilgili görüşümüz bu. Odamız olarak görüşlerimizi komple çözüm önerileriyle birlikte zaten Komisyonunuza göndermiş bulunmaktayız.

12’nci maddenin ve 29’uncu maddenin sonuçları bizim için aslında aynı, bu maddede bulunan doğal sit alanlarına, özel çevre koruma bölgelerine mapa, şamandıra kurulumu ve işletmesine ilişkin hükümlerin ticari mahiyette sonuçlar doğuracağı ve bu özel alanların deniz yüzeylerinin yat barınma alanlarına dönüşeceği düşünüldüğünden, öngörülen bu düzenlemelerin kanun teklifinden çıkarılmasının uygun olacağı Odamız tarafından değerlendirilmektedir. 29’uncu maddede de yine konu aynı, onun da çıkarılmasını istiyoruz; şamandırayla ilgili olan kısım ile ilgili olarak.

Söz verdiğiniz için, beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Ben de çok teşekkür ediyorum.

Bu cezalarla alakalı konuyu arkadaşların, sivil toplum kuruluşlarımızın gündeme getirdiğini biz daha önce de görmüştük; yine, bunların tekrar bir değerlendirilmesi kendi içinizde... Yine, ana Komisyonda da görüşlerinizi beyan edin bu konuyla alakalı, bunu söylemek isterim.

Sivil toplum kuruluşlarımıza çok teşekkür ediyorum.

Şimdi de son sözü İstanbul Milletvekilimiz Tülay Kaynarca’ya vermek istiyorum.

Sayın Kaynarca, buyurun.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Değerli Başkanım, Komisyon üyeleri; öncelikle saygıyla selamlıyorum her birinizi.

Mevcut kanun hem Çevre Komisyonu hem de Bayındırlık Komisyonunda görüşülecek. Kanun maddeleri içerisinde seçim bölgesi İstanbul’daki barajlarla ilgili bir kısım da var, köylüyü direkt ilgilendiren. Hem sizin desteğinizi almak hem de teşekkür etmek amacıyla ben geldim. Çünkü ilgili maddede, İstanbul’umuzun güzide ilçesi Şile’deki Darlık ve Esenceli Barajı’ndan etkilenen ailelerin buradaki mahallelerde iskan edilmeleri amaçlanıyor ve buna göre 6292 sayılı Kanun’un geçici 6’ncı maddesiyle yapılan düzenlemeyle de değişiklik yapılarak yerleşik bir yaşamın sürmekte olduğu Darlık ve Esenceli Mahallelerinde ortaya çıkan mülkiyet sorunları da giderilmiş olacak. Bu çok önemli, kangrenleşmiş bir sorundu, barajla ilgili olan.

Ben Bayındırlık gibi Çevre Komisyonumuzun Değerli Başkanının ve üyelerinin de bu konudaki desteklerini beklediğimi söylemek ve teşekkür etmek için söz aldım.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum.

Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarımız, milletvekili arkadaşlarımız; hepinize çok teşekkür ediyorum. Geneli üzerinde katkıda bulunan sivil toplum kuruluşu üyesi arkadaşlarımıza, başkanlarına, kanun teklifini veren İstanbul Milletvekili Değerli Başkanımıza, Bakan Yardımcımıza teşekkür ediyorum.

Geneli üzerindeki görüşmeleri tamamladık.

Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, teklif daha önce tüm üyelerimize dağıtılmış olduğundan zaman kaybını önlemek amacıyla teklifin görüşeceğimiz maddelerinin tekrar okutmadan okunmuş sayılmasını, varsa sadece önergelerin okunmasını ve görüşmelerin madde numarası belirtmek suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi, toplantının başlangıcında da ifade ettiğim üzere, teklifin 1'inci, 4'üncü, 5'inci, 6'ncı, 7'nci, 8'inci, 12'nci, 13'üncü ve 29'uncu maddelerini görüşeceğiz.

Teklifin 1'inci maddesinin görüşmelerine başlıyoruz.

Madde üzerinde söz talebinde bulunan milletvekili arkadaşlarıma söz vereceğim.

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, biz aslında geneli üzerine konuşurken bu konudaki yaklaşımımızı açıkladık. Cumhurbaşkanına bu konuyla ilgili bir yetki verilmesini doğru bulmuyoruz. Dolayısıyla bunun -bizim önerimiz- kanun metninden çıkarılması, 1'inci maddenin çıkarılması...

İlave olarak bir şey söylemek istiyorum: Şimdi, burada, Sayın Sıdalı geneli üzerinde ilk konuşurken bir şey ifade etti, “Biz Avrupa Birliğinde üç beş maddelik bir çalışma olduğunda Avrupa’da bir yıl konuşuyoruz, virgülüne kadar.” dedi. Şimdi, bir yıl konuşmak, tartışmak, sağlıklı bir çalışmayı ortaya çıkarmak için zamana ihtiyaç var. Şimdi, az önce bizim Çevre Mühendisleri Odamızın çok Değerli Başkanı burada beş dakika konuşacak; “Beş mi konuşsun, on mu konuşsun? ‘Beş’ dedik. Ya ‘beş’ dedik, on oldu.” falan diye oradan ses geliyor. Yani bu olacak iş değil. Şimdi, Çevre Mühendisleri Odası bir değerlendirme yaparken, Odanın düşüncesini söylerken o düşüncenin içinde -bir politik yaklaşım, bir siyasi partiyi savunma ya da eleştirme değil- bir siyasal değerlendirme olmamasına da imkân yok. Yani siz çevre konuşuyorsunuz; çevreye bakışınızı, dünyaya bakışınızı, Odanın nasıl baktığını anlatmak zorundasınız. Dolayısıyla onların eleştirilerini bizim tahammülle dinlememiz; beş dakika, on dakika değil, gerektiğinde yarım saat, bir saat ilgili odaların, STK’lerin burada konuşmasını sağlamamız lazım. Bu, İMEAK için de geçerli, TURMEPA için de geçerli. Ha, biz o arkadaşlarla dışarıda haricen görüşürüz ama gerektiğinde Komisyon da bu arkadaşlarımızın hangi maddeye gelip burada yarım saat, bir saat bize sunum yapabiliyor olması lazım. Eğer öyle bir çalışma yaparsak kaliteli yasama çalışması yapmış oluruz Sayın Başkan, bunu söylemek istiyorum.

Siz genelde demokratik bir tutum gösteriyorsunuz. Bizim sizinle görüşmemiz üzerine Çevre Mühendisleri Odasını dâhil ettiniz buraya ama bu yeterli değil, benim dediğim şekilde olursa buradan kaliteli yasama çıkar diye düşünüyorum.

1'inci maddenin de kanun teklifinden çıkarılması gerektiğini düşünüyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, ben de teşekkür ediyorum.

Sayın Çepni, buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Teşekkürler Başkan.

Şimdi, bu maddeyle Cumhurbaşkanına bir yetki daha veriliyor. Gerçekten insanüstü bir beceri gösterecek Cumhurbaşkanı, AKP Genel Başkanı; bunun altından da kalkacaktır, buna inanıyoruz gerçekten. Tabii, Komisyon olarak da bizim buna onay vermemizin beklenmesi tabii ki başlı başına bir handikap.

Şimdi, Türkiye’de söz konusu su ve suyun kullanımı olduğunda akla ilk gelen şeylerden bir tanesi HES’ler. Karadeniz başta olmak üzere HES politikası, Karadeniz’in başlı başına çoraklaşmasına yol açan bir uygulamaya dönüşmüş durumda ve bu yenilenebilir enerji politikasına bağlı olarak yapılıyor. Dolayısıyla bunun Cumhurbaşkanına verilmiş olması bunun sonuca vardırılmasına onay vermek anlamına gelir. Tam tersine, biz bu maddenin çekilmesini ve su varlıklarının bizzat iktidar tarafından yok edildiği günümüzde su varlıklarının korunmasının kamusal bir çalışmaya dönüştürülmesi gerektiğini söylüyoruz; bu birincisi.

İkincisi de burada, her ne kadar ekoloji ve çevre meselesi “siyasetlerüstü” denilse de siz de biliyorsunuz ki biz katıldığımız bütün toplantılarda bunun siyasetin ta kendisi olduğunu söylüyoruz. Çünkü başta iktidar olmak üzere, getirilen bütün yasaların halk ve doğa yararına olmaktan ziyade şirket ve sermaye yararına olduğunun altını çizdik. Şimdi, burada Çevre Mühendisleri Odasından gelen arkadaşımızın nasıl bir konuşma yapmasını bekliyordunuz, tabii anlamak zor. Herhâlde AKP’nin demokratik kitle örgütlerine, sivil toplum örgütlerine biçtiği rolde “Siz ne yaparsanız iyi yaparsınız; siz yaptınız, şöyle de yaparsanız daha iyi olmuş olur.” demesi beklenildiği için burada aslında çok makul, çok da politik eleştiri içermeyen bir konuşmayı bile neredeyse cezalandırma tarzı oldu. Sevgili Başkanım, bu anlamda bu tarzınızı eleştiriyorum. Yani bunu yapmamış olmanızı umardım. Dolayısıyla keşke bizim yerimize arkadaşlarımız çok daha fazla konusalsardı. Burada sermaye örgütlerinden gelenler yerine keşke bütün bu çalışmaları hiçbir maddi kazanç beklemeksizin yapan bu demokratik kitle örgütlerindeki ve meslek örgütlerindeki arkadaşlarımız konuşsalar; onların konuşması çok daha makul ve çok daha gereklidir diye düşünüyorum, böyle söylemiş olayım.

Bu maddenin de geri çekilmesini istiyoruz ve talep ediyoruz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Çepni, çok teşekkür ediyorum.

Yani bizim buradaki yönetim tarzımız sadece bizimle ilgili değildir, bu Meclisin kendine özgü teamülleri vardır, biz bunları uygulamak zorundayız. Ben tekrar açık söyleyeyim, bu Mecliste milletvekili olmaktan onur ve şeref duyuyorum. Gazilerimizin, ecdadımızın kanlarıyla yoğurmuş olduğu ve... Polatlı’ya düşman geldiği zaman bu Meclis açıldı, 15 Temmuzda da açıldı. Bunun saygınlığını, bu Meclisin itibarını koruyup kollamakla görevli olan bizleriz ve teamülleri vardır, bizim tüm sivil toplum kuruluşlarının yapıcı, eleştirel bazdaki eleştirilerine kesinlikle saygımız vardır; öyle bir anlayışımız olmasa biz tali komisyonda sivil toplum kuruluşlarını buraya çağırmazdık. Kaldı ki sivil toplum kuruluşlarından çevre mühendisleri... Biz görüş olarak da bakmayız onlara, düşüncelerine de bakmayız. Geçmiş dönemdeki Bakan Yardımcımız burada, bilir, biz Çevre Mühendisleri Odasının tekliflerini, Genel Kurulda nasıl çalışmalar yaptığımızı ve o Genel Kurul içerisindeki çalışmalarda o yoğunlukta bütün siyasi partileri nasıl dolaşıp da onların sorunlarını, sıkıntılarını çözmek için yasal altyapıyı hazırladığımızı herkes bilir; bakış açımız budur, asla farklı bir bakış açımız olamaz. Ama tekrar ediyorum, burada siyaseti yapacak olanlar siyasi partilerimizin temsilcileridir, millî iradenin temsilcileridir. Buraya gelen sivil toplum kuruluşlarına elbette ki görüşlerini, düşüncelerini, çözüm önerilerini özgürce burada ifade etme imkânını veriyoruz. Kaldı ki eğer bizi birebir de ziyaret etseler, birebir ziyaret ettikten sonra biz de sivil toplum kuruluşlarını ziyaret ediyoruz ve... Onlarla birlikte, önemli olan, ülkemizin geleceğine ışık tutacak projeleri gerçekleştirmek. Ben sırasıyla bu önerileri

elbette ki almak isterim -birinci önerimiz, çözüm önerimiz bu; ikincisi bu, şunları çalıştık- ve bize de yön göstermelerinden biz memnunluk duyarız; asla bizim burada bir kastımız yok, başka yerlere de çekilmesine gerek yok. Yine aynı olsa tavrımı değiştirmem, yine aynısını yapacağımı da burada ifade etmek isterim.

Ben teşekkür ediyorum.

1'inci madde üzerinde bir önerge var, önergeyi okutuyorum:

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi'nin 1'inci maddesinin teklif metninden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

1'inci maddeyi oylarınıza sunuyorum... Kabul edenler... Etmeyenler... 1'inci madde kabul edilmiştir.

Evet, 4'üncü maddeye geçiyoruz. 4'üncü madde üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı?

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – “Sayın Bakan” deyince Birpınar hemen hareketleniyor böyle, onu bir söyleyeyim.

Şimdi, Sayın Başkan, burada 4'üncü maddede bizim eleştirilerimiz çevre mühendislerinin... Yani alan olarak çevre mühendisliği, disiplin gerektiren bir alan. Daha önce kanuna da çevre mühendisliğinin girilmesi yine bizim önerimizle olmuştu burada. Biz bununla ilgili ciddi anlamda yine... Çevre mühendislerinin, odanın bizimle iletişimiyle çevre mühendislerini kanuna sokmuştuk. Şimdi, şu an burada “Bakanlığın ilgili yönetmelikte belirlediği kişiler” derken bir muğlaklık söz konusu. Çevre mühendisi, doğal kaynakların kullanımı ve insan sağlığına uygun çevre koşullarının yaratılmasını sağlamak için var, atık yönetimi için var, temiz su temini için var. Dolayısıyla, aslında yapılacak iş, doğrudan çevre mühendisinin ihtisas alanına, uzmanlık alanına, eğitim gördüğü alana ilişkin. O yüzden, bu “Bakanlığın ilgili yönetmelikle belirlediği kişiler” yerine “çevre mühendisi” yazması gerektiğini düşünüyoruz biz. Aksi takdirde, çevre mühendisi olmayan, liyakati olmayan, bu konuda ihtisası, uzmanlığı olmayan insanların bu işi yapmasının önü açılmış olacak. O bakımdan, bu “çevre mühendisleri” olarak değiştirilmeli.

Şöyle öneriyoruz: Çevre yönetimi hizmeti bu kanuna ve bu kanuna göre yürürlüğe konulan düzenlemeler uyarınca tesis ve işletmelerin mevzuata uygunluğunun, alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığının değerlendirildiği çevre mühendisleri... Yani çevre mühendisleri tarafından verilir diyoruz. Çevre yönetim birimi de “çevre yönetim hizmeti vermek üzere tesis veya işletmelerin bünyesine kurulan çevre mühendislerinden oluşan birimi” diye düzeltilmesi gerekir. Yani münhasıran bu yetki çevre mühendislerinde olmalı ve bu kişiler çevre mühendisi olmalı diyoruz.

Yine, çevre danışmanlık firmasında da Bakanlığın yetkilendirme kriterini düzenleyen alt yönetmeliklerde Bakanlık uyarıyoruz, gerekli düzenlemeleri yapmalıdır, burada da çevre mühendisleri yetkili olmalıdır. Düşüncemiz, önerimiz bu yönde Sayın Başkan.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, teşekkür ediyoruz.

Sayın Turan...

RIDVAN TURAN (Mersin) – Şimdi, 4'üncü maddede “çevre yönetimi hizmeti” diye bir kavram geçiyor. Aslında çevre yönetim hizmetine yüklenen anlam, bu -az ilerisinde yazılmış, maddenin kendisinde- özel firmaların üzerinde çalışacağı bir alan ve anladığım kadarıyla, buradan anlayabildiğim kadarıyla çevre mühendislerinin de istihdam edileceği bir şeye dönük bir atıf var. Bizim mevzuattaki bunun en kristalize hâli OSGB'ler, ortak sağlık güvenlik birimleri. Ben OSGB'lerde çalıştığım zaman da... OSGB'lerde hekim çalışır, iş sağlığı güvenliği hizmeti verir firmalara ama köle koşullarında çalışır. Bu işler yani kamusal olan şeyler özelleştirilmeye başlandığında bu tür firmalar eliyle yapıldığında orada çalışmaya başlayanlar oranın marabası hâline dönüşür Bunun da mantığı sonucu, çevre mühendislerini kurulmuş olan buna benzer firmalarda olumsuz koşullarda çalıştırmaya dönüşebilir; o sebeple, sorunlu olduğu kanısındayım. Kanımca, doğru olan, bu denetim mevzusunun odalara verilmesidir. Bu şekilde bir değişiklik yapılmasını öneriyoruz.

Bir de “ileri atıksu”da “su arıtımı” diye bir kavram var. Şimdi, bunu biraz daha açmak gerekirdi herhâlde. Yani fiziksel arıtma, biyolojik arıtma, kimyasal arıtma, tamam; şimdi, bu “ileri atıksu arıtımı” denilince membran mı kastediliyor, “reverse osmosis” mi kastediliyor, nedir buradan kast edilen? Bu açık değil.

Teşekkürler.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, bizler de çok teşekkür ediyoruz.

4'üncü madde üzerinde başka söz isteyen var mı? Yok.

4'üncü madde üzerinde bir önerge var, önergeyi okutuyorum:

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi'nin 4'üncü maddesindeki “çevre danışmanlık firması” tanımının teklif metninden çıkarılmasını ve ileri atık su arıtımı tanımındaki “klasik yöntemler” ibaresinin “mevcut yöntemler” olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

4'üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum... Kabul edenler... Etmeyenler... 4'üncü madde kabul edilmiştir.

5'inci maddeye geçiyoruz.

Evet, 5'inci madde üzerinde söz almak isteyen Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) - Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; Bakanlıkça yetkilendirilecek kişinin çevre mühendisiyle aynı görevi yapabileceği 5'inci maddede de vurgulanıyor. Bu yönüyle, çevre görevlisi pozisyonu isim olarak değiştiriliyor. Çevre yönetim birimi, çevre görevlisi yerine çevre yönetimi hizmeti düzenlemesinin amacının atık yönetimini özel sektöre ihale etmek olduğunu düşünüyoruz. İlk deney Tekirdağ Ergene Derin Deniz Deşarj AŞ'yle yapılmış ama başarıya ulaşılammıştır. Aynı, köprüler, havaalanları, duble yollar gibi atık yönetimini de para kazanılır bir hâle getirme amacıyla yapılıyor bu değerlendirme. Özel çevre koruma bölgeleri göstermelik bir madde, amacı yok. Mevzuatın tam anlamıyla değiştirilmesi, “alıcı ortam” kavramının mevzuattan çıkarılması ve mevzuatta “bertaraf” olarak geçen tanımın “arıtma ve geri kazanım” olarak değiştirilmesi lazım 5'inci maddede.

Kirlenmenin yetkili mercilere bildirilmesi ve bildirilmemesinin cezası iyi diye düşünülebilir ancak bu palyatif bir yaklaşım. Esasında, görünür kirlenmeyle vatandaşlar sahil güvenlik, deniz polisi, liman idaresi, belediyeler ve benzeri yerlere sürekli şikayette bulunuyorlar ancak şikâyetle bulunulan kurumların ya bu konuda yeterlilikleri yok ya da işi öteliyorlar, savsaklıyorlar; iş medyaya düştüğünde sadece örnek olarak alınıyor. Bu arada, ancak çok ayyuka çıkanlara yaptırım uygulanabiliyor. Bu maddeden çok şikâyet edilen mercinin ciddi anlamda donatılması ve etkin hâle getirilmesi gerekli. Yoksa sorun, şikâyet edilmemesinde değil, gerekli yaptırım veya açıklamanın yapılmamasında.

Denizcilikle ilgili kısımda sintine ve slaç sularından özellikle bahsedilmesi gerekir.

Burada, bu arada, İMEAK dedi ki: “Tankerlerle ilgili cezalar ile bu sintineyle ilgili -“balast” dedi herhâlde arkadaş, tam şeyini bilmiyorum- cezalar arasında ciddi farklılık var.” Şimdi, bu, onun, o cezanın azaltılması değil, hani Türkiye’de sigorta yapılmıyor, Türkiye’ye gelen gemiler gelmekten mütereddit. Hayır, dünyanın her yerinde kirlenmenin cezası çok yüksek, gemisine el koyuyor adamın, kirlenenin. Bizde burada eksik varsa tankerlerle ilgili yani akaryakıt kirliliğiyle ilgili, onun cezasının artırılması lazım. Bununla ilgili -daha önce biz burada bir düzenleme yapmıştık, bununla ilgili bir teklif gelirse ya da biz de hazırlayıp verebiliriz- kanunla çok ciddi caydırıcı cezalandırma yapılması lazım diye düşünüyorum.

“Boğazlar ve Susurluk havzası dahil Marmara Denizi Hidrolojik Havzası’nda ve bu havzada yer alan illerden İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerinin tamamında bu bentteki ceza iki kat olarak uygulanır.” Marmara Denizi’nde Susurluk havzası ve Marmara Denizi hidrolojik havzası yer almaktadır. İstanbul, Kocaeli, Yalova, Bursa, Balıkesir, Çanakkale ve Tekirdağ illerin ise Marmara Denizi’nde kıyısı bulunmakta. Sanayi tesislerinin yoğun bulunduğu illerin isimleri sıralanırken diğer illerin isminin geçmemesi bizim tarafımızdan anlaşılamamıştır. Fıkra şu şekilde olmalı: “Boğazlar, Susurluk Havzası, Marmara Denizi Hidrolojik Havzası’nda ve bu havzada yer alan illerde bu bentteki ceza iki kat olarak uygulanır.”

Sayın Bakan, bunu bu şekilde düzeltmemizin sizin önerinize de faydası var. Bunu burada düzelterek geçiresek... Yani il yazmışsınız ama bazı iller yok. “Boğazlar, Susurluk Havzası, Marmara Denizi Hidrolojik Havzası, bu havzada yer alan illerde bu bentteki ceza iki kat olarak uygulanır.” desek, sizin için daha caydırıcı ve mantıklı olmaz mı bu?

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Birpınar...

MURAT BAKAN (İzmir) – Bunu oy birliğiyle çıkarabiliriz Sayın Başkan.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkanım, ben bir hidroloji hocası olarak şunu söylüyorum: Hidrolojik “havza” demek... Yani bir su damlasını veya bir atığı bıraktığınız zaman fiziksel olarak o hangi göle, hangi denize gidecekse o havzadan bahsediyorum. Hidrolojik havzada, mesela Kütahya’nın Marmara’ya herhangi bir şekilde sınırı yok ama Marmara’ya bıraktığınız bir pet şişe, isterse, fiziksel şartlardan dolayı Marmara’ya gidebilir ama orada kıyısı olup da bir şekilde... Veya onun dışındaki illerde bu mümkün olmayabilir. Dolayısıyla, onun için onu yazdık. Yani biz “havza” dediğimiz zaman o havzanın içerisindeki il sınırları insanların belirlediği sınırlar ama burada biz onu düşünerek yazdık. Onun için de buradaki Kütahya gibi, ne bileyim diğer illeri de o şekilde burada belirttik. Yani onun haricinde başka bir şey yok, iyi bir şey olsun diye.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama isimler var burada yani.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – İsimler var...

MURAT BAKAN (İzmir) – Marmara’ya kıyısı olup olmayan...

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Şurada, şu şekilde bir tablosu var...

MURAT BAKAN (İzmir) – Marmara’ya kıyısı olanları ekleyelim yani bu sizin yazdığınıza sadece Marmara Denizi’ne kıyısı olanları ekleyelim.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR - Kıyısı olmayıp da bu havzada olanlar da var ama.

MURAT BAKAN (İzmir) - Onlar olsun, ilave olarak kıyısı olup olmayanlar var, kıyısı var yani. Kirletici olarak kıyısı olup olmayan iller var.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ AHMET KÜÇÜKLER - Sayın Vekilim, burada, müsaadeniz olursa ben bir hususu bildirmek isterim.

Bu havza kısmında, örneğin Tekirdağ’ın sadece çok az bir kısmı bu havzaya hitap ediyor. Burada hiç ismi geçmemiş ama diyelim ki Yalova tamamen havzanın içerisinde, onun için onun isminden hiç bahsedilmiyor. Burada sadece şu mantık dikkate alındı: Özellikle 3 büyük ilin bu havzanın dışında kalan yerleri de olsa bu 3 ilin tamamı bu işe dâhil olsun diye ayrıca havzanın dışındaki bir nokta belirlenmiş oldu 3 il için. Diğer yerlerde, Sayın Bakanımızın bahsettiği gibi, sadece objektif anlamda o havzaya hitap eden alan alındı.

MURAT BAKAN (İzmir) – “Burada eksik yok.” diyorsunuz yani tüm illeri kapsıyor havzalarla beraber.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ AHMET KÜÇÜKLER – Hiçbir eksik yok. Sadece o 3 büyük ilin havzanın dışındaki alanları da dâhil edildi.

MURAT BAKAN (İzmir) – Anladım.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ AHMET KÜÇÜKLER - Ama burada, mesela Tekirdağ, Çanakkale, sadece havza kısmındaki sınır alındı, geri kalan kısım alınmadı.

MURAT BAKAN (İzmir) - Anladım.

MUSTAFA DEMİR (İstanbul) - Mesela Çanakkale’nin Ege kısmı var. Dolayısıyla Marmara havzasıyla bir alakası yok o açıdan.

MURAT BAKAN (İzmir) – Anladım. Yani biz yapıcı bir şekilde şey yapalım dedik, tamam; bizim şeyimiz bu.

Bir de “Bakanlıkça yetkilendirilen kişi” ifadesi -daha önce söyledim- çevre yönetimi hizmetini çevre mühendisi olmayan kişilerin de yapabilmesinin yolunu açıyor. Bu ifadeyle, Bakanlığa, çevre mühendisleri dışında da yetkilendirme yapma yetkisi vermiş oluyor. Mevcut durumda uygulanan ve çevre mühendislerinin mesleki haklarını yok sayan düzenlemeden de farklılık göstermiyor.

Bizim önerimiz, madde şöyle düzeltilmeli: “Bu Kanun’un ek 2’nci maddesinde öngörülen, çevre yönetimi hizmeti almayanlardan çevre yönetimi birimi kurmayanlara ya da çevre danışmanlık firmalarından hizmet almayanlara 6.000 Türk lirası, çevre mühendisi bulundurmayanlara 4.000 Türk lirası idari para cezası verilir.” Bu şekilde düzenlersek hem daha sağlıklı olur, çevre mühendislerinin

de o, bunca meşakkatle yetiştirdiğimiz, üniversite eğitimi almış, üniversite kürsüleri olan, bu konuda ihtisas sahibi uzman çevre mühendislerimizin de hukukunu korumuş oluruz hem de ülke olarak onların birikiminden istifade etmiş oluruz diye düşünüyoruz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyoruz Sayın Bakan.

Başka söz almak isteyen?

Buyurun Sayın Milletvekilim.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Şimdi, burada, şu, İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerine ilişkin benim de problemleri gördüğüm bir yer var. Bu sene içindeydi yanlış hatırlamıyorsam, Erdoğan bütün Marmara'yı zaten özel çevre koruma bölgesi ilan etti. Yani özel çevre koruma bölgesi ilan edilmişken tüm Marmara, buradan İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerini seçerek bir planlama yapmak ne kadar doğru? Tuhaf. Gerçi, özel çevre koruma bölgesi ilan etti de ne oldu? 8 Martta kendi kararnamesini ihlal eden bir tutum içerisine girdi. Elektrik Üretim Anonim Şirketine ait Tekirdağ Çevrim Santrali'ne önündeki deniz alanını özelleştirme yetkisi verdi, biliyorsunuz. Ardından da yine Dip Tarama Malzemesinin Çevresel Yönetimi Yönetmeliği'nde bir değişiklik yapıldı ve Marmara Denizi'nde nerelere dip tarama malzemelerinin dökülebileceği o yönetmelikte yazıldı. Yani koruma bölgesiyken dip tarama malzemelerini oraya nasıl döküyorsunuz? Bu da tuhaf bir şey. Kaldı ki ben Marmaray'da hekimlik yapıyordum, o zaman Marmaray daha inşaattı, aşağı yukarı 1 milyon metreküp hafriyat çıkmıştı, tartışılıyordu “Ne olacak bu hafriyat?” diye. Biz tartışa duralım, Bakanlık götürdü, Çınarcık Çukuru'na hepsini döktü. Deniz onun travmasını, baskısını hâlâ yaşıyor, ekosistem ciddi hasar gördü. Yani şimdi, bu tür şeyler yaparken biraz daha, belki bütünlüklü bakmak gerekir yani burada böyle bir şey yapılacaksa bütün Marmara Havzası'nı ele almak doğrudur.

Bizim önergede de bentteki cezanın 2 değil, 4 kat olarak uygulanması gereken bir öneri var, onu da ifade etmiş olayım.

Bu gemilerle ilgili, 150 grostona kadar bir cezalandırma yapılmış ama ondan sonrası ne olacak? Yani ona ilişkin ben mi atladım çok...

MUSTAFA DEMİR (İstanbul) - Var, var. 5 bine kadar var ve 5 bin üzeri de üzeri de var; kanunda var.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Ha, tamam, olduğu için değişilmemiş.

“Balıkçı barınaklarına üçte 1” uygulama diye bir şey var. Bir balıkçı barınaklarını gezin arkadaşlar yani en asgariden ceza dahi kesseniz balıkçı barınakların, çok vahim durumdalar. Sayın Başkan, biliyorsunuz, Karabiga'da gittik, gördük, perişan vaziyette insanlar, dışarıdan toplanan paralarla ailelerini geçindiriyorlar. O sebeple yani barınakların böyle bir geliri de yok, böyle bir parası da yok.

Şu tıbbi atık mevzuatına gelince, bu da ilginç olmuş. Yani şimdi “1 kilogram veya daha az tıbbi atık üreten...” Yani normal koşullarda orada 1 kilogramdan fazlasını söylemek anlamlı olabilir ama 1 kilogramdan azını... Yani bu bir taraftan istismara çok açık bir şey. “1 kilogramdan az...” deneneceğini “Her türlü tıbbi atık...” denilse mesela “Her türlü tıbbi atık miktardan bağımsız...” denilse mevzuatın uygulaması çok daha kolay hâle gelir. Ama ondan ötesi, burada tıbbi atık potansiyelindeki malzemenin envanterini tutmak, atık olarak teslim almadan kayıplarını önlemek esas olmalı. Yani o kurum ne kadar tıbbi atık üretiyor, ne kadar devralınacak bunu görmek, anlamak kolaydır yani bunun üzerinden bir şey yapmak gerekir. Yoksa, 1,5 kilo atık üreten 500 yüz gramını çöp kutusuna atar, götürür, ilerideki çöp kutusuna atar, atar, 1 kilosunu da mevzuata uydurur. Bunun üzerinde istismara çok açık bir şey var. O yüzden bunu düzenlemekte fayda var diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, teşekkür ediyoruz.

5’inci madde üzerinde başka söz almak isteyen yok.

5’inci madde üzerinde 1 önerge var, okutuyorum:

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi’nin 5’inci maddesinde “Boğazlar ve Susurluk havzası dahil, Marmara Denizi Hidrolojik Havzası’nda ve bu havzada yer alan illerden İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerinin tamamında bu bentteki ceza 2 kat olarak uygulanır.” metninde “iki kat ceza” ibaresinin “dört katı olarak uygulanır” “Bu maddede öngörülen cezalar Özel Çevre Koruma Bölgelerinde iki kat olarak uygulanır.” ibaresinin “dört kat olarak uygulanır.” olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

5’inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 5’inci madde kabul edilmiştir.

6’ncı madde üzerinde söz almak isteyen var mı? Yok.

6’ncı madde üzerinde 1 adet önerge var, okutuyorum:

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi’nin 6’ncı maddesinin aşağıda belirtilen şekilde değiştirilmesiniz arz ve teklif ederim.

“2872 sayılı Kanun’un 29’uncu maddesinin üçüncü fıkrasına ‘indirim uygulamaya’ ibaresinden sonra gelmek üzere ‘ileri arıtma teknikleri ile arıtılmış atık suyu yeniden kullanan kuruluşların yanı sıra ek olarak Belediyelere ve Organize Sanayi Bölgelerinin atıksu arıtma tesisi kurmaları için destek ve teşvik verilerek elektrik enerjisinin indirim oranı yüzde 100 olmalıdır’. el olarak, ileri arıtma teknikleri ile arıtılmış atıksuyu yeniden kullanan kuruluşların, kullanım oranları dikkate alınmadan, elektrik enerjisi indiriminden yararlanmalıdır.”

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

6’ncı maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 6’ncı madde kabul edilmiştir.

7’nci madde üzerinde söz almak isteyen var mı?

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) - Sayın Başkan, 7’nci maddede de daha önce tekrar ettiğimiz gibi bu Çevre Kanunu’nda “... çevre yönetimi hizmeti almakla yükümlüdür.” kısmında yine çevre mühendislerinin istihdam edilmesi gerekir burada, bunu belirtmek istiyorum sadece. Yani bu “çevre görevlisi” kavramının “çevre mühendisi” olarak değişmesi gerekir.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, 7’nci madde üzerine başka söz almak isteyen var mı?

Buyurun Sayın Turan.

RİDVAN TURAN (Mersin) - Bu çevre yönetim hizmeti kavramı yine bu işin ticari şirketlere ihale edileceğinin göstergesi, o yüzden doğru bulmuyoruz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, 7’nci madde üzerinde başka söz olmak isteyen yok.

7’nci madde üzerinde 1 adet önerge var, okutuyorum:

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi’nin 7’nci maddesinin kanun teklifinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

7’nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 7’nci madde kabul edilmiştir.

8’inci madde üzerinde söz almak isteyen var mı?

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) - Sayın Başkan, bu maddeyle özelleştirmenin yolu açılmak isteniyor. Bakanlık, 8’inci maddede, bir özel şirketle anlaşılmasını, özel şirketle “arıtma” adı altında bir tesis kurulmasını... Alıcı, ortama deşarjını yapacak yani Tekirdağ Ergene Derin Deniz Deşarj örneğinde olduğu gibi. Yani bu tip, özel sektörün içine girdiği işlerin bir arpalığa dönüşmesinden endişe ediyoruz. Bugüne kadar kamu-özel iş birliğiyle yapılan projelerde olduğu gibi kamu zararı olur burada. Dolayısıyla

bu bir arıtma rantı oluşturabilir diye düşünüyoruz. Sorguluyoruz bu maddeyi.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Sayın Bakan, teşekkür ediyoruz.

Başka söz almak isteyen var mı? Yok.

8’inci madde üzerinde 1 önerge var, okutuyorum:

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi’nin 8’inci maddesinde “veya Bakanlığın yetkilendireceği ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşlar” ifadesinin madde metninden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, 8’inci madde üzerinde verilen önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

8’inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 8’inci madde kabul edilmiştir.

12’nci madde üzerine söz almak isteyen var mı?

Buyurun Sayın Bakan.

MURAT BAKAN (İzmir) - Sayın Başkan, bu 12’nci maddede TURMEPA’nın eleştirileri vardı.

Bir de bu kamu hizmetlerinin “kamu-özel iş birliği” başlığı altında toplanan “yap-işlet-devret” “işlet-devret-yap” “kiralı-devret” gibi benzeri modellerle özel sektöre devredilmesinin otayol, köprü, havalimanları ve şehir hastaneleri gibi projelerde kamuya yıllarca sürecek çok yüksek maliyetleri çıkarmaktadır. Mesela şehir hastanelerinde maliyetin kamunun yaptığı maliyetin 2 katı olduğu ortaya çıktı. Dolayısıyla, bu durum yerel yönetimleri yirmi, otuz yıl sürecek büyük bir işletme hizmet bedeli ödeme yükümlülüğü altına sokacak; hatta, alamadıkları hizmetin bedelini ödemek zorunda da kalacak, bırakılabilecek. Yatırım süreci kastediliyor. “Devlet bütçesinden tek kuruş çıkmıyor.” şeklinde bir tezle savunulan, yirmi, otuz yıla kadar uzayan işletme süresince ise garanti ödemeleri nedeniyle tam bir kabusla döñüşen KÖİ projelerinin iktidarın yandaşına haksız yere kaynak aktarması dışında bir işe yaramadığını düşünüyoruz. O bakımdan, bu 12’nci maddeyi bu anlamda da eleştiriyoruz. Kamunun yapması gereken yatırımın özel sektöre devredilmesi doğru değildir.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan, teşekkür ediyoruz.

Sayın Turan, buyurun.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Burada yine aynı mantık var. Baştaki konuşmamda bu arıtmaya meselesinde ciddi bir ticarileşme sürecinin başlatıldığından söz etmiştim.

12’nci maddede de esasen kamusal bir hizmet olması gereken bu özel sektöre devrinin doğru olmadığını düşündüğümüz bir faaliyet yine özel sektöre devredilmiş oluyor, bunun doğru olmadığını düşünüyoruz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ediyoruz.

12’nci madde üzerinde bir önerge var, okutuyorum.

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi’nin 12’nci maddesinin kanun teklifinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – 12’nci madde üzerinde verilen önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

12’nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 12’nci madde kabul edilmiştir.

13’üncü madde üzerinde söz almak isteyen?

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkan, biz, Çevre Ajansı kurulurken de bu Çevre Ajansının bir rant ajansına dönüşeceğini, burada depozitolarıdan kaynaklı çok büyük bir rantın, bütçenin oluştuğunu, Bakanlığın bütçesine girdiğinde bu paranın farklı şekillerde de kullanılabileceğini, sürecin oluşurken de dünyadaki örnekleriyle... Çünkü bunu Boston Consulting’le çalışmıştı o zaman WWF, Bakanlıkla birlikte çalıştılar sonra; oradaki sistemde kirleten yani depozitoyu, ürünü, plastiği üreten firmalar da bu işin içine dâhil ediliyor ki tam entegrasyon olsun yani “Üretim sürecinden tekrar geri dönüşüm, tekrar üretime girecek şekilde olsun.” diye. Ama Bakanlık bunu yaparken yani kanun teklifi gelirken özel sektörde o kirletenler bu işin içine dâhil edilmedi. Şimdi, dışarıda bu işi yapan firmaların dışında özel firmalara iş ihale edilecek. Yani, aslında bir rant ve rantın paylaşımı söz konusu, Bakanlık kendisi de yapmıyor bunu, yine ihaleyle yapacak. O firmalar baştan direkt bu işin içine dâhil edilseydi yani Çevre Ajansı oluştururken bu işe dâhil edilseydi doğru olurdu, o yapılmadı ama işin rant kısmı yine

özel sektöre ihale ediliyor. Yani aslında “Çevre Ajansı bir rant ajansıdır.” dediğimiz şey gerçekleşti şu an itibarıyla, bu yaklaşım bunu gösteriyor, bunu doğru bulmuyoruz. Depozito sistemi baştan yanlış kurulmuş oldu ve bunca zaman oldu kanunu çıkaralı hâlâ atılmış bir adım yok, hâlâ yasada değişiklik yapıyoruz. Bu da yaptığımız yasama faaliyetinin de aslında ne kadar aceleci olduğunu gösteriyor. Biz bu yasayı çıkarırken “Hadi, hadi, yarına kadar buna şerhinizi yazın.” deniyordu, bir sene geçti sistemde değişiklik yapılıyor ve bir senedir hiçbir şey yapılmadı. Madem bu kadar aceleydi bu, bu kadar hızlıydı... Mevzu, Ajansı kurup oradaki parayı alabilmektir, para biriksin, mevzu oydu. Ama şimdi görüyoruz ki hiçbir üretim yapılmamış, hiçbir şey yapılmamış, sistem hayata geçirilmemiş. Şimdi, kamu-özel iş birliğiyle, yine burada yap-işlet-devret modeliyle birilerine rant yaratılıyor diye düşünüyoruz.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan, teşekkür ediyoruz.

Çevre Ajansı, Çevre Ajansıdır.

13’üncü madde üzerinde söz almak isteyen? Yok.

13’üncü madde üzerinde 1 adet önerge var, okutuyorum:

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi’nin 13’üncü maddesinde geçen “Depozito düzenlemeleri çerçevesinde Türkiye Çevre Ajansına yatırımı gerçekleştirilen kamu yatırımlarının özel sektör tarafından belirli şartlarla ve 10 yıldan uzun süreli olarak işletilmesi bu Kanundaki usul ve esaslara göre gerçekleştirebilir” ibaresinin “Depozito düzenlemeleri çerçevesinde Türkiye Çevre Ajansına yatırımı gerçekleştirilen kamu yatırımlarının kamu bütçesi ile kamu kurumları eliyle gerçekleştirilir” şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – 13’üncü madde üzerinde verilen önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

13’üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... 13’üncü madde kabul edilmiştir.

29’uncu madde üzerinde söz almak isteyen var mı?

Sayın Bakan, buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) - Sayın Başkan, bu maddeyle, Çevre Ajansına, doğal sit alanları, özel çevre koruma bölgeleri ve kıyılardaki hazineye ait yerlerde işletme hakkı veriliyor. Yani Çevre Ajansı, kıyılardaki hazineye ait yerleri mapa ve şamandıra sistemleri, deniz araçları atık alım hizmetlerini bizzat ya da işletmeye vermek suretiyle işletebilecek. Çevre Ajansı, çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyette bulunmak amacıyla kuruldu. Maddeyle, Çevre Ajansı ile turizm alanlarının işletilmesi planlanıyor ancak Çevre Ajansı’nın kuruluş amacıyla da bağdaşmıyor bu öneri. Ajansın görevi çevresel kirlilikleri önlemek iken kıyılardaki ve denizdeki kirliliği önlemeye yönelik maddelerle birlikte Ajansa bu konuda kirlilik bildirimi gibi görevler yüklenileceğine, kıyılarda korunan alanlarda turizm işletmeciliği görevi veriliyor. Bu ihaleyle ilgili tamamının TURMEPA’ya verileceği iddia ediliyor. TURMEPA Yönetim Kurulu bireyleri, yat turizmini sömüren işlemlere el atmakta, dolayısıyla denizciliği pahalı hâle getirip yaygınlaşması yerine belirli bir kesimin hizmetinde kalmasına çalışmakta. TURMEPA’yı da eleştiriyoruz bu arada. Söz konusu

uygulamalar özel şirketlere devredilemez. Konuyla ilgili etütleri yapacak, yaptıracak kurum Bakanlık. Düzenlemeler ise yapılacak etütler sonucunda ortaya çıkacak ölçüme dayalı veriler sonucunda oluşturulacak haritalar esas alınarak kesin ve sert bir şekilde uygulanması gereken unsurlar.

Altında ciddi rant yaratan, çok dikkat edilmesi gereken madde bu madde; dolayısıyla bunu eleştiriyoruz.

Yine, Türkiye, Avrupa Çevre Ajansına üye. Ne var ki Türkiye Çevre Ajansı için, yasa önerisinde öngörülen statü ile görev ve yetki alanı bakımından AB üyesi olan devletlerdeki benzeri kurumlara göre ciddi sapmalar bulunuyor. İlgili madde örneğinde de görüleceği üzere, dünyadaki örneklerine uygun olarak çevre politikası alanında strateji belirlemek, geliştirmek -hangi stratejiyi belirlediniz bir yıldır, onu da anlatırsanız memnun oluruz; bir strateji falan yok ortada- çevre hakkında doğru ve bağımsız bilgi sunmak -Hangi bilgiyi sundular? Kurduk burada. Size geldi mi bilgi, bize gelmedi?- iklim krizi ve diğer çevre sorunlarıyla ilgili ulusal stratejiyi oluşturmak -Çevre Ajansı hangi stratejiyi oluşturdu bir senedir? Öyle bir şey de yok- bilimsel araştırmalar yapmak -Hangi bilimsel araştırmayı yaptı?- halkı doğru bilgilendirmek için kuruldu. Asıl yapması gereken görevi bıraktık, şimdi, mapa, şamandıra, turizm bölgeleri, bu işler özel işler, ihaleye verilsin... Yine iş döndü dolaştı rant işine geldi.

Bu maddeye de muhalifiz Sayın Başkan.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan, teşekkür ediyoruz.

29’uncu madde üzerinde başka söz almak isteyen var mı?

Sayın Turan, buyurun.

RIDVAN TURAN (Mersin)– 29’uncu maddeye ilişkin önce şunu söyleyeyim: Bu mapa, şamandıra ihalesini eski bir AKP’li milletvekilinin aldığına ilişkin basında epey bir yazı, çizi var; bilmiyorum dikkatinizi çekti mi? Alabilir tabii yani herkesin hakkı olan şey onun da hakkıdır. Fakat “Denizlerimizin su kalitesinin bozulmaması, deniz altı biyoçeşitliliğinde azalma yaşanmaması, en büyük karbon yutak alanlarından olan oksijen ve besin kaynağı olması sebebiyle denizlerin ormanları olarak tanımlanan deniz çayırların korunması, tekne ve yatlarda biriktirilen evsel atıkların denize boşaltılmaması ve kıyıdaki doğal yapının zarar görmemesi falan falan falan...” Bunu getirip de mapa, şamandıraya bağlamak bir acayip iş gerçekten. Bir acayip iş çünkü derin deşarj devam ediyorken, güldür güldür su Marmara’nın alt akıntısına veriliyorken, Marmara hâlâ bir alıcı ortamı olarak telakki ediliyorken “Mapa, şamandıra işi yapalım da bu meseleyi çözelim.” demek yani ister istemez “Bu rant kimin cebine gidecek?” sorusunun yanında taşıyor.

Ayriyeten, mesela deniz çayırlarından bahsedilmiş, endemik bir tür olan Gorgon çayırları neredeyse yok oldu. Niye yok oldu bunlar? Yok olmasının en büyük sebebi bu tür faaliyetlerdi, Marmaray’ın hafriyatıydı. Kanal İstanbul yapılmaz inşallah, yapılmayacağına bütün gönlümle inanıyorum ama velev ki yapıldı o hafriyat ne olacak arkadaşlar? Yani denizde dökmenin dışında bir proje var mı? Şimdi, böyle devasa, deve dişi gibi problemler varken mapa, şamandırayla bu deniz çayırlarının kurtulacağını varsaymak için iyimserlik yetmiyor, başka şeylere ihtiyaç var, ayriyeten, bu koylara çok sayıda yatın demirlemesine sebep olacak, halkın o koylardan faydalanmasını engelleyecek ve tam tersine denizin kirlenme olanağı çok daha fazla yüzlerce yatın demirlediği düşünüldüğünde, daha fazla olacak; bu işin doğru olmadığı kanısındayız. Bu balıkların yumurtladığı, işte, erişteler, çayırlar yani bunlar düşünüldüğünde gerçekten bu konuda bir şey yapılması isteniyorsa mesela, sahilleri yok eden imar ve inşaa faaliyetlerinden bir uzak durmak lazım. Komisyon toplantısında da söylemiştim, binlerce kilometre uzunluğunda Balıkesir-Çanakkale Bütünleşik Sahil Yolu Projesi esasen sahilleri yok etme projesidir. Sahilin, kumsalın yok olduğu koşullarda oradaki ekosistemin varlığını sürdürmesi mümkün

değildir. Mesela, niye buradan başlanmaz? Niye bu inşai faaliyet... “Biz, Marmara’yı çok önemsiyoruz, o sebeple biz bu inşai faaliyetini -ki Bakanlıktan geçti diye biliyorum- süresiz erteledik.” niye denmez, bilmiyorum. Marmara Adası’nda yüzde 70-80 oranında büyük bir kısmının “ÇED raporuna ihtiyaç yoktur.” biçimde çalıştırıldığı, o mermer ocaklarının Marmara ekosistemi ve deniz çayırıları üzerinde ne kadar büyük etkisi olduğunu biliyoruz, bunu Komisyon toplantılarında konuştuk. Mesela, niye burada bir tedbir akla gelmez de hemen böyle ciddi bir rant alanı oluşturabilecek mapa, şamandıra projeleri akla gelir anlamak mümkün değil.

Tekrar edeyim ve bitireyim, bu Marmara alıcı ortamı olarak kabul edilmeden yani alıcı ortamı olma hâli sona erdirilmeden ve Marmara’ya derin deşarj bitirilmeden Marmara’nın kurtulması mümkün değil, her gün daha fazla kötüye gidecek. O nedenle, bu 29’uncu maddenin tekliften çıkarılmasını öneriyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyorum.

29’uncu madde üzerinde 1 önerge var, okutuyorum:

Çevre Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi’nin 29’uncu maddesinin kanun teklifinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Murat Çepni

İzmir

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

29’uncu maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 29’uncu madde kabul edilmiştir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, teklif üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

II.- KARARLAR (Devam)

2.- (2/4469) esas numaralı Kanun Teklifi hakkında Komisyonun görüşülen maddelerle birlikte genel uygunluk görüşünün esas komisyon olan Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna sunulması hususuna ilişkin karar

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teklif hakkında Komisyonumuzda görüşülen maddelerle birlikte genel uygunluk görüşünün esas komisyon olan Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna sunulmak üzere kabulünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- İstanbul Milletvekili Mustafa Demir ve 74 Milletvekilinin, Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4469) (Tali Komisyon) (Devam)

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Değerli Komisyon üyelerimiz, toplantımızı kapatmadan önce Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimizin 27 Mayıs Cuma günü saat 15.00’e kadar muhalefet şerhlerini Komisyonumuza iletmelerini rica ediyorum.

Şimdi, son sözler olarak da Sayın Bakan Yardımcımız Mehmet Emin Birpınar'a ve ondan sonra da kanun teklifinin ilk imza sahibi Sayın Başkanımıza, milletvekilimize söz vereceğim; ondan sonra da siyasi partiler adına söz almak isteyen, son sözlerini söylemek isteyen milletvekillerimiz varsa söz verip oturumu kapatmak istiyorum.

Sayın Birpınar, Sayın Bakan Yardımcım, buyurun.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, çok kıymetli milletvekillerimiz; öncelikle, bu, Mısır'da yapılacak olan toplantıya katılmak istediğinizi belirttiniz, bizimle beraber olmak istediğinizden dolayı mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum. Hepiniz COP27 Taraflar Toplantısı'na davetlisiniz. Yine, aynı şekilde bir organizasyon yaparak inşallah orada, bütün dünyanın bulunduğu bir yerde bize destek olursunuz. Geçen sene mümkün olduğu kadar sizlerle belki müzakereden dolayı çok ilgilenemedik ama en azından brife ettik, yaptığımız işleri size anlatmaya çalıştık, zorlukları anlatmaya çalıştık, yine bunu bu sene de devam ettirme arzusu da iyi bir alışkanlık olsun. Özellikle bu konuda da Çevre Komisyonu Başkanımız Muhammet Balta Bey'e, Sayın eski Bakan Yardımcımıza teşekkür etmek istiyorum çünkü o bu işe önderlik etti, hiç kimseyi geride bırakmadan, isteyen herkes oraya geldi ve orada da biz de destek olduk; o konuda bir sıkıntımız yok.

Şimdi, birkaç konu var, tabii, tartışıldı burada, özellikle bu BAGFAŞ meselesinden bahsedildi. Evet, bu müsilaj öncesinde BAGFAŞ'ta çevresinde tedbirler alıncaya kadar faaliyetin durdurulması kararı verdik ve elli gün boyunca BAGFAŞ çalışmadı, biz orayı kapattık. Daha sonrasında da fosfat kayasından fosforik asit üretimi yapılan kısmı hâlâ kapalı yani fosfat kullanılarak üretilen gübre meselesi yasak ve o üretim yapılmıyor. Dolayısıyla Marmara'ya hani "Fosfat yapılıyor." şeklindeki şeyin düzeltilmesini arzu ediyoruz. Biz sadece nitrat gübresi üretilen kısımlarla, gerekli fiziksel şartların sağlandığı tespit edilen yerle ilgili geçici faaliyet belgesi verdik, şu anda fosfatla ilgili bir şey orada yok.

Son dönemde, geçen sene de aldığımız derslerden dolayı... Aslında, geçen sene biraz da –bu da araştırılması gereken bir şey- çok fazlaca Covid'den dolayı... Marmara havzası, hidrolojik havzasında, her yerde olduğu gibi, zaten çok stres altında olan Marmara Denizi'nde yıllar evvel yapılmış derin deşarj izni verilmesi gibi, Türkiye'nin en iyi üniversitelerinden bir tanesinin kararıyla yapılmış bir şey ama stres çok artmış çünkü çok fazla nüfus artışı var ve sanayi yıllardan beri orada birikmiş. Bir de Covid etkisiyle beraber insanların çok fazlaca deterjan kullanması ve steril olmak için uğraşmaları, hatta belediyelerin sokakları strelizasyon yapmak için yıkamaları, bütün bunların sularının da bir taraftan denize gitmesi ve oralarda böyle bir etkinin olduğu da düşündürülüyor ve bunun da belki bir bilimsel bir çalışmayla ortaya çıkarılması lazım.

Eğer bu sene müsilaj olmazsa bunun iki tane sebebi olacak. Arıtma tesisleriyle ilgili de yapılan hiçbir şey yok, Müsilaj Komisyonumuzun çok kıymetli raporu var. Yeni bir arıtma tesisi falan yapılmadı belediyeler tarafından, iki tane şey yapıldı. Birincisi: Bu sene bile son kırk dört günde 7.855 tesis ve 23.119 gemi denetimi yaptı bizim arkadaşlarımız. Orada da İstanbul ve o havzadaki arkadaşlarımız yetmiyor, bütün illerdeki denetimci arkadaşları o havzaya getirdik ve denetimleri orada, günde 200 kişilik bir denetim ekibiyle kırk dört gündür bu denetimler yapılıyor. 30.974 çevre denetimini gerçekleştirdik ve 124 işletmeye 21,5 milyon TL, 7 gemiye 36,5 milyon TL; toplam 58 milyon TL'lik bir para cezası verdik; birincisi bu.

İkincisi de yani denetimlerin sıklaştırılması, tabii, devlet eliyle yapılıyor. Bunun dışında da, ikincisi de insanlar artık Covid-19, pandemi süreci bittiği için eskisi kadar ne belediyeler sokakları strelize etmek için yıkıyor ne de insanlar eskisi kadar deterjan kullanıyor. Yani dolayısıyla bu ikisinin etkisi olacaktır.

İnşallah, Marmara havzasında çıkmaz ama biz buna hazırlıklarımızı da devam ettiriyoruz çünkü yeni bir arıtma tesisi yapılmadı. Onun için de biz aslında bu kanunu yaparken sizlerin oluşturduğu komisyondaki komisyon raporlarını da değerlendirdik. Evet yani bu arıtma tesislerini belediyelerin yapması lazım; doğru söylüyorsunuz. Ama biz önlerine yeni bir imkân sunuyoruz, hiç kimseye zorla “Git sen, yap-işlet-devretle bu işi yap.” demiyoruz, “İsteyen bu yöntemi de kullanabilir.” diye bir yöntem öneriyoruz, eğer bir finansman bulamazsa, şunu yapamazsa, bunu yapamazsa. Ama devletin hiçbir denetimi özelleştirilemez; biz bunu biliyoruz ve hiçbir denetimi özelleştirmiyoruz; bunu da net olarak ifade etmek istiyorum. Ama şu anda İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İSKİ’si bütün arıtma tesislerini Anadolu yakasında Alktaş diye bir firmaya, Avrupa yakasında Kuzu diye bir firmaya işlettiriyor yani şu anda işlettiriyor, bu eskiden gelen de bir şey, sözleşmelerini de devam ettiriyorlar.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Ona da karşıyız.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Çünkü sadece işletme yapıyorlar ama yani denetim yok. Biz gidip o firmanın işletmesini denetleyip ceza kesebiliyoruz. Orada, sayın vekillerim, şöyle siyasi bir problem de var: “A” partisinin belediyesinin arıtma tesisine biz gidiyoruz -belediye olarak söylüyorum, yıllardır bu yaşanan bir şey- gidiyoruz bakıyoruz, belediyenin arıtma tesisi, kamu yapmış, arıtma tesisinde baypas yapıyor; ceza yazmaya kalkıyorsunuz, işte, o arıyor, bu arıyor, yazamıyoruz. Öbür taraftan, muhalefet olursa bu sefer diyor ki: “Siz önce oraya yazın.” Ama özel sektör hiç acımadan... İstanbul’da ve diğerlerinde biz çok net bir şekilde cezalar yazıyoruz ve kontrol altında tuttuğumuzu da ifade etmek istiyorum. Ben bunu yaşadığım için söylüyorum. Neden bunu söylüyorum? Yirmi sene bu Bakanlıkta, on sene İstanbul İl Müdürlüğünde, on sene de Ankara’da görev yapan birisi olarak söylüyorum. Sayın Vekilimizin söylediği Marmaray meselesi sırasında ben oradaydım. Marmaray yapılırken, orada dip taraması yapılırken -orası 1 kilometrelik bir hattır, onun 600 metrelik kısmı Haliç’e yakın kısımdır, Haliç’e yakın kısımdaki dip taramasından çıkan malzeme “inert” malzemedir, kontamine bir malzemeydi- o malzemeyi oradan gemilerle alıp Tuzla Orhanlı’da özel bir alanda, bir döküm sahasının içerisine membranların içerisine yerleştirdik ve o 600 metrelik kısmı denize yani Çınarlı çukuruna dökmedik; sadece, temiz olan -yine TÜBİTAK raporlarında- yani Üsküdar ile Eminönü-Sarayburnu arasındaki kısımda kalan 400-500 metrelik kısımdaki temiz olan kumu, tarama malzemesini Çınarcık çukuruna döktük ama diğer 600 metrelik kısımdaki “inert” malzemeyi yani Haliç’ten kaynaklanan kirlenmiş malzemeyi de Tuzla Orhanlı’daki membranların içerisinde depoladık ve onları boğçaladık, on sene boyunca da -bunu da Japonlara yaptırdık, TAISEI firmasına yaptırdık- onun tabanından su numuneleri alıp orayı “Acaba kirlilik yapıyor mu?” diye kontrol ettik. Onu da ben bizzat yaşadığım için ifade etmek istiyorum.

Çevre mühendisleri meselesinde bir şey söyleyeceğim. Yıllardır, ta 1983’te “çevre görevlisi” lafı ifade edilmiş, biz bunu -kaldıralım diye- kısmen kaldırdık, hatta geçen sefer başaramadık. Ama bugün geldiğimiz noktada rakamlara baktığımız zaman gerçekten çok enteresan bir şey var, Türkiye’de “çevre görevlisi” veya “çevre mühendisi” dediğimizde, mesele aslında şöyle: Çevre görevlilerinin -yaklaşık olarak yüzde 81- yüzde 89’u şu anda çevre mühendisi, yüzde 11’lik çevre mühendisi dışında kalanlar var ama çevre yönetimi hizmetleri içerisinde başka mühendisliklerin ve bilim dallarının olması gerekiyor yani şimdi, siz, bir biyologu... Yani çevre mühendislerinin çok sesi çıkıyor ama biyologların

sesi çıkmıyor. Biyologlar bizim için çevre mühendisi kadar önemli -bir yere bakarken- veya onun içerisinde bir kimya mühendisi, bir kimyager, hidrologlar, su bilimcileri; eğer biz bunları dışarıda tutarsak... Bunlara da en azından yüzde 10'luk bir kıymet verelim. Bunların da mezunları var, bu mezunların da işin gereği bir yerlerde -çevre yönetimi hizmetinde- çalışması gerekiyor. Bir madende bir jeoloji mühendisi eğer o çevre yönetimi hizmetinde yoksa, orada o atıkların depolanmasını... Yani bir maden sahasından çıkan atıklar depolanırken orada bir jeoloji mühendisi olmazsa, çevre yönetimi hizmeti bakmazsa onlar anlamaz, çevre mühendisi oranın jeolojik sağlamlığını bilmez veya orada habitatın, floranın, faunanın nasıl etkileneceğini biyologdan başkası bilmez. Dolayısıyla biz diyoruz ki -"çevre yönetimi hizmeti" ismini koyuyoruz- içinde gerektiği zaman bu bilim dallarından da insanlar olsun; değilse, o zaman Çevre Mühendisleri Odasının hegemonyası olur, olmasın demiyorum ama ihtiyaç olduğunda onlar da olsun diye yüzde 10. Şu anda zaten yüzde 90'ı çevre mühendisi ama "çevre görevlisi" lafı güzel bir laf değildi, onun için "çevre yönetimi hizmeti" dedik, içinde çevre mühendisleri çoğunlukta var ve diğerlerinin olacağını düşünüyoruz.

Şadan Hanım'ların da bahsettiği, denizle ilgili bir mesele var. Biz gemilerin boylarına göre, evet, ceza yazıyoruz. Bu yıllardır süren bir şey. Buradaki esas şu: Denizleri bu tankerler niye kirletiyor? Kirletmesinler. Ya, bu kasıtlı olmayan bir şey değil, kasıtlı yapılan bir şey. Sintinesini, slacını, sloponu bir tanker kasıtlı olmadan denize bırakmaz, 1 gram da bıraksa onun zenginliğine göre ondan para almamız gerekiyor çünkü bu denizler bizim ortak geleceğimiz, çocuklarımızın. Yani "Yok boyuna göre almayın..." Ya, siz kirletmeyin önce veya bir yerde, aynı şekilde, bir liman sahasında ne yapıyorlar biliyor musunuz sayın vekillerim? İstanbul Ataköy'de, Fenerbahçe'de veya başka yerlerde kıştan karaya yanaşiyor gemileriyle, kış boyunca orada âlem yapıyorlar insanlar, yapsınlar bizi ilgilendirmiyor ama oradaki sıvı atıklarını yani elini yüzünü yıkadıkları, banyo yaptıkları deterjanlı sularını aynı yere basıyorlar biliyor musunuz, aynı yere basıyorlar. Burada, diyoruz ki oradaki tesisin... Ya, o liman bunlardan para alıyor, saatine, günlüğüne, yıllığına para alıyor; en azından onlar kirletiyorsa da görüyorlarsa ve bize haber vermiyorlarsa onlara da ceza yazalım diyoruz yani onlara da bir sorumluluk yükleyelim arzusundayız efendim. Dolayısıyla bizim, bu konularda iyi şeyler yapma arzusunda olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Bir de son olarak özellikle "Belediyeler yapmazsa biz yapalım." meselesi var; evet, bu çok tartışıldı. Bazı belediyeler var, ısrarla diyoruz ki: "Yapın arıtma tesisinizi, önceliğinizi buraya getirin." Sayın Başkanımızın demin dediği gibi belediyelerin birinci görevi insanların çöpünü toplamaktır, birinci görevi çevresel altyapıyı kurmaktır. Eğer, burada finansal ihtiyaçları varsa bunu uluslararası kredilerle alalım, verelim, onun önünü açıyoruz ama öncelikli iş, çöpleri toplamak, belediyelerin bunlar için arıtma tesislerini yapması yani çevresel altyapıdır dünyanın her yerinde ama paraları gidip başka yere ayırmassınlar, yapması gerekeni yapsınlar; yapmıyorlarsa da altı ay içerisinde bize bilgi versinler "Biz yapamıyoruz, paramız yok." diye, biz onlara yardımcı olalım, destek olalım diye yaptığımız bir çalışma bu; değilse, onların yetkilerini almak gibi derdimiz yok. Yıllardır zaten yapabilirlerdi ama bu zamana kadar maalesef yapmadılar, onun için bu altı aylık süre şunun içindir: Bize iş termin planları versinler diye verilen bir süredir yani altı ay içerisinde, oturacak mühendisleri, çalışanları, "Biz, şu tarihe kadar şunu yapacağız, şu tarihe kadar bunu ihale edeceğiz, bunu bunu yapacağız." diye bir termin planı verecekler, o termin planına uyup uymadığına biz bakacağız ama kanun çıktıktan sonra altı ay içerisinde "Ben hâlâ hiçbir şey yapmıyorum, bir plan bile vermiyorum, iş termin planı bile vermiyorum." derse, o zaman mecburen devlet olarak biz gidip bunu "Hadi, biz bunu yapalım bari ve bunun da gelirlerinden keselim." diye... Siyasi olmayan bir şeydir. Gerçekten bunu yapmak istiyoruz.

Konuşmalarıyla bize destek olan milletvekillerimize de ayrıca teşekkür etmek istiyorum ama önümüzdeki süreç sıkıntılı bir süreç. Özellikle iklim değişikliğinin olması ve denizlerin suyunun ısınması önümüzdeki süreçte pusula denizanalarının yine hem Ege’de hem Akdeniz’de hem Marmara’da çok ciddi büyüdüğünü ve bunların boylarının 50 santimetreyi geçtiğini ve dokunduğu zaman insanlara kalıcı hasarlar bıraktığını da görüyoruz. Bunlar da suların ısınmasıyla ortaya çıkan balon balıklarından sonraki en büyük tehlike olarak karşımızda yani belki biz birbirimizle uğraşırken, insanoğlu “O yaptı, bu yaptı, yapmadı.” derken, bu yeni tehlikeler de maalesef karşımıza çıkacak. Bu tedbirleri de almamız, burada, Çevre Kanunu’yla ilgili yapılan her değişikliğin aslında gerçekten bir rant falan olmadığını ama memlekete, gelecek nesillere ve bütün canlılara, sadece insanlar için değil, bütün canlıların haklarını korumak adına olduğunu da ifade etmek istiyorum.

Nükleer santralleri ben Çevre Bakanlığı olarak savunmak istemiyorum ama garip bir şey var; şu anda Avrupa Birliği nükleer santrali emisyonuz olduğu için yeşil olarak sayıyor. Avrupa Birliği şu anda doğal gazı garip bir şekilde yeşil saymaya başladı bu savaştan sonra. Ben, hatta geçen hafta Danimarka’daydım, Avrupalılara dedim ki: “Herhâlde yakında kömürü de yeşil sayacaksınız, ‘kömürün dumanı yeşil’ diyeceksiniz, ‘yeşil çıkıyor’ filan.” Çünkü bu enerji krizi, özellikle Ukrayna ve Rusya arasındaki kriz onları o hâle getirdi ki artık çevreci politikalarını, hatta Almanlar kömür santrallerini yeniden çalıştırmaya falan başladılar. Dolayısıyla o tercihi inşallah biz yapmayız ama biz “2053 karbon nötr” açıkladık.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Kötüyü örnek almayalım.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Almayalım.

Enerji Bakanlığımız da COP27’den önce Türkiye’nin uzun vadeli, 2053’e kadar enerjiyle ilgili planlarını açıklama kararı aldı. Biz de görüştük kendileriyle ama şunu bilin: Bize gelen bir tane termik santral ÇED raporu yok. O, şeyin bahsettiği hiçbir tane yok ve son iki senedir yok zaten, dünyadaki hiçbir finansman da termik santrallere para vermiyor, hep yeşil projelere veriyor ama Allah’a şükür, biz yenilenebilir enerjide Avrupa 5’incisiyiz, dünyada 12’ncisiyiz, önü açılırsa Enerji Bakanlığı tarafından çok daha iyi işler yapılır.

Sayın Vekilimizin bahsettiği “İstanbul’daki termik santral” dedi- Ambarlı’da; o, doğal gaz çevrim santrali yani termik santral değil. Onun sadece kapasitesi arttı, mecburen. Doğal gazı da Avrupalılar “yeşil” demeye başladıkları için biz aslında bir süre daha kullanacağız gibi görünüyor ama sonrasında hepsini yenilenebilir... Özellikle baz yükler meselesinde sıkıntı var. Baz yükleri Avrupalılar maalesef nükleerle karşıyorlar. Fransa’nın, pergeli açtığınız zaman, o 50 kilometreyi veya 80 kilometreyi açtığınız zaman 57 tane termik santrali var, onlar rahat konuşuyorlar; ona rağmen “yeşil nükleer” demiyorlar, “yeşil hidrojen” demiyorlar, hâlâ işte “mavi hidrojen” diyorlar. Bizim bu hidrojen konusunda, yenilenebilir konusunda çok fazlaca iş yapmamız lazım. Bu konularda bize destek olursanız çok seviniriz.

Tabii, Çevre Mühendisleri Odası için iyi bir şey yaptığımızı düşünerek bunu yaptık. Sicil numarası 32 olan Dokuz Eylül mezunu bir Çevre Mühendisleri Odası Başkanı var yani Türkiye’de 32’nci çevre mühendisi. Keşke bize yol gösterici şeyler söyleseydi. Arkadaşımız isterse beni her zaman ziyaret edebilir, görüşlerine açığız, daha uzun vakitte onu dinlemek isteriz, sizler de onu kendisine iletebilirsiniz.

Çok teşekkür ediyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Birpınar, çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, ilk imza sahibi İstanbul Milletvekilimiz Sayın Mustafa Demir’e söz vermek istiyorum.

Sayın Demir, buyurun.

MUSTAFA DEMİR (İstanbul) – Sayın Başkanım, size bir defa teşekkür ediyorum. İkinci olarak değerli arkadaşlara, aynı zamanda yönetim anlayışınıza da teşekkür ediyorum.

Doğrusunu söylemek gerekirse maddelerin tümü üzerinde değerlendirme yapan değerli milletvekili arkadaşlarımızın değerlendirmeleri üzerine notlarımı almıştım, maddeler üzerindeki itirazlarıyla ilgili de detaylı notlarım vardı ama vakit bir hayli geç oldu. Bir de Sayın Bakanımız da gerekli açıklamalarda bulundular.

Ben şunu da özellikle söylemek isterim: Burada müsilajla ilgili komisyonda beraber olduğumuz Sibel Hanım var, Milletvekilimiz Eyüp Bey var, Sayın Rıdvan Turan Bey var; çok büyük emek verdik ve orada hep şunu söyledik, hatta raporumuzun sonunda şöyle bir temennimiz vardı: “Bu çalışmalar neticesinde oluşturulmuş raporların Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın ve/veya yetkililerin müsilaj sorununu çözmeye inşallah onlara bir yol haritası olur.” diye de notumuz vardı. Görünen o ki daha müsilajın çalışmaları yeni bitti, daha bir ay olmadı raporu Meclis Genel Kuruluna sunmamız; hemen arkasından konunun çözümüyle ilgili maddeler geldi. Şimdi, arkadaşlarımıza tamamen katılıyoruz.

Biz, bu müsilajla ilgili, Sayın Başkanım, müsilajın çözümüne yönelik ilgili stratejiyi belirlerken tabii ki bizim iktidarımız döneminde yapılmış çok güzel KÖİ projeleri var -yani kamu-özel iş birliği yatırımları falan var- ama bunun KÖİ projeleriyle karıştırılmaması için azami hassasiyet gösterdik yani garantili bir proje olsun istemedik. Dolayısıyla da işin ruhunda şu var: Yerel yönetimleri önceliyoruz biz. Ben on beş yıl belediye başkanlığı yapmış bir kardeşiniz olarak, bir milletvekili olarak yerel yönetimleri yok sayarak... Aslında öncelikli görev yerel yönetimlerin. Siz nasıl katı atıkları, evsel atıkları, çöpleri toplamak zorundaysanız; tüm belediyelere sesleniyorum buradan, çöpü bırakmıyorsunuz madem, o zaman çöpten daha tehlikeli olan, bizim geleceğimizi karartacak olan atık suyu nasıl bırakırsınız denize? Nasıl gerekli arıtmayı yapmadan... Temel hedefimiz, nereden geliyorsa suyu orada değerlendirmek şüphesiz. Alıcı ortam olarak asla Marmara’nın kullanılmaması gerektiği konusunda sizin...

MURAT BAKAN (İzmir) – Onu bize değil, deşarj kararını verenlere söylemek lazım, Veysel Eroğlu’na söyleyin siz bunu.

MUSTAFA DEMİR (İstanbul) – Sayın Bakan, şunu söyleyeyim: Yüzde 100 katılıyorum size ancak şu anda 7 milyon metreküpün üzerinde Marmara’ya basılan atık su var ve bunun 5 milyon 800 bin metreküpü İstanbul kaynaklı. Şimdi, siz 5 milyon 800 bin metreküp suyu ne yapacaksınız bugünden yarına? Kestik Marmara’yı, o suyu ne yapacaksınız? Üstelik de İstanbul’dan kaynaklı atık suyun yüzde 29’u ileri biyolojik arıtmadan geçiriliyor; yüzde 71’i –vahşi depolama diyoruz ya- vahşi bir şekilde Marmara’ya veriliyor.

İşin ütopyasını, rüyasını görmek güzel bir şey, onu hayata geçirmenin de çok önemli adımları var, aslında şu anda üzerinde durduğumuz bu kanun maddeleri bence idealin öncüleridir. Yani siz bunları yapmadan ideale ulaşamazsınız, o açıdan çok değerli buluyorum Sayın Başkanım. Kısa sürede bu raporun hazırlanması, bu kanunun bir taraftan hazırlanıp bürokrasinin ve siyasetçilerin desteğiyle bu hâle gelmesi –tekrar söylüyorum- Sayın Cumhurbaşkanımızın hassasiyeti. Çünkü müsilaj oluşurken -Müsilaj Komisyonunda Başkanlığımız süresince yaptığımız görüşmelerde de değindik- buna hemen müdahale edilmesi gerektiği bizzat Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatıyla oldu. Bir taraftan müsilajın fiziksel temizlenmesi yapılırken öbür taraftan müsilaja neden olan temel etkenlerin ortadan kaldırılmasıyla ilgili hayati çalışmalar yapıldı. Ben bugünkü bu toplantının o hayati çalışmaların neticesi olduğunu düşünüyorum.

Emeği geçen tüm arkadaşlara, başta size, sizin şahsınızda tüm arkadaşlara, Değerli Bakanımıza ve brokratlarımıza teşekkür ediyorum, sağ olun var olun.

BAşKAN MUHAMMET BALTA – Evet, son söz olarak da ben başta değerli Komisyon yesi arkadaşlarımıza çok teşekkür etmek istiyorum. Yine bir kanun teklifini burada, bizlere yakışır bir şekilde, yüce Meclise yakışır bir şekilde, medeni bir şekilde... Eleştiriler var, övgüler var, farklı şeyler var ama ortak noktamız evre olduğuna göre ortak noktada buluşuyoruz. Sadece evre ortak noktasında değil, bu Komisyon yesi arkadaşlarımızla beraber çok güzel, insani ilişkilerimiz de esasında örnek, ona da mutlu oluyorum. Ben, iktidarıyla muhalefetiyle bütün milletvekili arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum ve şu ana kadar da hiçbir zaman şahsen bir Başkan olarak beni mahcup etmediler. Raporlarda olsun, güncellemede olsun, zamanda olsun hep bize kolaylık gösterdiler. Anlayışlarına, nezaketlerine teşekkür ediyorum. Kanun teklifini veren değerli milletvekili ağabeyimize, kardeşimize çok teşekkür ediyorum, eline sağlık. Her zaman bizlerle beraber olan, bir zamanlar mensubu olmaktan gurur duyduğu evre ve şehircilik Bakanlığının ok Değerli Bakan Yardımcısı arkadaşıma, kardeşime ve değerli brokatlara, genel müdürlerimize, genel müdür yardımcılarımıza, daire başkanlarımıza, emek veren herkese, hassaten de Hukuk Hizmetleri Genel Müdürümüze çok teşekkür ediyorum. Erzurum Büyükşehir Belediye Başkanlığı yapmış, şimdi de Hukuk Hizmetleri Genel Müdürü; bu kanun metinlerinde çok önemli emekleri var. Burada bize hizmet eden değerli bütün arkadaşlarımıza, kardeşlerimize, emek veren arkadaşlarımıza, herkese teşekkür ediyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Memleketimiz için, vatanımız için, insanlık için, canlılar için hayırlı olsun.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.39

